

Almanach Pětky

Duben 1996

**Almanach Pětky
ke stému výročí
narození
Jaroslava Nováka
*"Brat'ky"***

Duben 1996

Almanach Pětky
ke stému výročí
narození
Jaroslava Nováka
"Brat'ky"

Vydal 5. přístav
vodních skautů
vlastním nákladem

Duben 1996

Foto Ladislav Sitenský

Obsah

Předmluva	
Luděk Bartoš, Alexandr Michl "Bobánek", Petr Kadlečík	1
Poznámky k historii 5. oddílu vodních junáků v Praze	
Jaroslav Novák	3
O Braťkově jiném pohledu	
Josef Švec "Švígo"	8
Historický rámec	8
O " <i>Jiném pohledu</i> " - víceméně obecně	10
Příklady	11
Braťkova kardinální zásluha	11
Jeho nápady k činnosti	12
Jeho názor	13
Na vedení	13
Na výchovu	14
Na skauting	17
Závěr	17
Novinář Jaroslav Novák	
Jiří Navrátil	19
Osobní vzpomínky na Jaroslava Nováka - Braťku	
Dušan Mendl	27
Braťka, Jaroslav Novák a Zpravodajská brigáda - ZB	
Jaromír Klika "Bob"	30
Milý Bobe	
Karel Rohlíček "Rohlas"	32
Braťkovo vychovatelské dílo	
Radim Palouš "Dim"	34
Braťka jako organisátor. Trochu o roce 1947, více o roce 1948 a 1949	
Ivan English "Chingo"	39
Co vím a co si nepamatuji	39

Na dobré stopě jen jako zmínka	39
Prázdniny 1948 - cesta po Visle a následné události	40
Český Yachtclub a tábor v Tatrách	41
Závěr - Bratřka jako organisátor	42
 Dvojtečky	
Jan Lorenz "Pretty"	43
 Bratřkův odkaz v postmoderní době	
Tomáš Pačes "Pacík"	55
 Bratřkův odkaz, vývoj a současná podoba Pětky	
Luděk Bartoš "Harlém"	61
 "Bratřka" Jaroslav Novák v Ústí nad Labem	
Jaroslav Pícha "Albín"	70
Bratřka v Ústí	70
Tábory ústeckého oddílu	71
Bratřka a Státní bezpečnost v Ústí nad Labem	73
 Vzpomínka na Bratřku	
Zdeněk Jonák	75
 Bratřka - pán vod	
Jiří Stránský	76
 Na Bratřku vzpomíná jeho poslední lékař	
Zdeněk Borský	79
 Pod střechou Slavoje Praha	
Michal Illner	82
 Něco málo z historie dívčí Pětky	
Dorka Lábusová, Anna Mazzetiová-Čámská "Čámina", Zdeněk Hájek "Jack", Eva Weislová "Adámek", Petra Pačesová "Ula", Anna Stachová "Pegy"	86
Jak to všechno začalo	87
Pražské jaro	93
Děbenky druhé generace	96

Jak vznikla Sluníčka Helena Illnerová	101
Skauting v současném světě - ekologické souvislosti Ivan Kasalický "Reyp"	109
Rejstřík	112

Předmluva

Luděk Bartoš, Alexandr Michl "*Bobánek*", Petr Kadlečík

Tento sborník vznikl na základě semináře o Braťkovi, který se konal 28. května 1994 na hradě Křivoklátě v rámci vzpomínkových akcí Braťkových nedožítých stých narozenin.

Od semináře uplynuly dva roky. Tento čas jsme potřebovali k tomu, abychom zmapovali co možná nejvíce adres oddílových absolventů. K dnešnímu dni je v oddílovém adresáři více než 500 záznamů. Přesto nepochybně několik set až tisíc jmen dosud chybí. Napadne-li vás někdo, kdo by v adresáři mohl chybět, nebo když sami, ač v seznamu jste, se přestěhujete, změni vám telefon a podobně, zašlete informaci na adresu *LB, Jasmínová 33, 106 00 Praha 10*.

Ve sborníku nejsou přepisy všech referátů, které byly předneseny na Křivoklátě. Někteří svůj text nedodali, chybí kupříkladu i referát Františka Nepila "*Budula*", který nás navždy opustil. Do sborníku byly naopak doplněny texty, které rozšiřují tematiku o problematiku důležitou pro současnou Pětku, její sebeuvědomění a hlavně její budoucnost. Tento sborník není historickým dokumentem a neklade si tedy za cíl shrnout Braťkovo dílo, ať již spisovatelské, funkcionářské, nebo jiné. Je výpovědí Braťkových současníků a následovníků, která dokládá odkaz Braťkova díla do živé současnosti a nepřímo podává svědectví různých fází naší doby. Větší prostor je věnován historii dívčích oddílů Pětky, protože ta dosud nebyla nikde zpracována. Je příznačné, že některé zejména novodobější události se z různých pohledů jeví jiným účastníkům odlišně. Nechali jsme proto na posouzení pozornému čtenáři, kterou polohu přijme za svou. To jednak patří k životu, jednak to může být podnětem k dalším sborníkům, které budou třeba po tomto následovat. Jako první jsme zvolili příspěvek z pera samotného Braťky - přepis vybraných ručně

psaných zápisků z "*Lodní knihy 5. oddílu vodních skautů*", která je uložena v oddílovém archivu.

Pro méně informované s uznáním dodáváme, že skautské nakladatelství LEPREZ Milana Svobody se programově věnuje vydávání knížek Jaroslava Nováka - Braťky. (Ve svém příspěvku se o dnes již vydaném "*Táboru nad vodopádem*" zmiňuje Chingo.)

V našem almanachu nenajdete autory, kteří o Braťkovi napsali na stránkách Junáka nebo Činu. Jsou to Mirko Vosátka - Grizzly a Jan Zachariáš - Pedro.

Členění příspěvků je voleno tak, aby byla více méně zachována časová posloupnost. Na konci sborníku je uveden rejstřík, ve kterém jsou uvedena především jména, která se v textu vyskytují, letopočty a podobně..

Do čela, nepovol, bij se vpřed
Pět, Pět, Pět!

Poznámky k historii 5. oddílu vodních junáků v Praze

Jaroslav Novák¹

1

1912

V listopadu 1911 četl jsem referát o přednášce Svojsíkově v Pedagogické společnosti (?)
V únoru 1912, 1. II. vyšla brožura "Český skaut"
následující den, 2. II. jsem se Svojsíkovi přihlásil.

Vycházela literatura, kterou jsem horlivě četl a sám se cvičil, zejména v pozorování a stopování.

Svojsíkův tábor v Lipnici na Humpolecku. Nemohl jsem se účastnit, protože jsem užil už dovolenou v květnu.

2

1913

V březnu sešlo se několik kamarádů: Herma, syn obchodníka smíšeným zbožím z Ječné ulice, Holub, syn vrch. fin. komisaře ze Žižkova, Pohl, syn nakladatele a Jirka 2. Koupili si stan, primus a Základy.

V dubnu mi Svojsík nabídl družinu k vedení.

V květnu služba při divadle v Šárce.

Schůzky (nepravidelné) na Vinohradech u Vodárny (na ulici).

---

¹ V oddílovém archivu existují pod uvedeným názvem Bratřkovou rukou psané poznámky o založení oddílu a klíčových momentech jeho historie. Dovolil jsem si z něj vybrat několik ukázek. Přestože jsou do Bratřkova rukopisu vpisovány údaje různými následovníky, přebírám s výjimkami většinou pouze Bratřkův text. Když jsem měl potíže s přečtením rukopisu, označil jsem nejisté slovo "[?]". Označení "(?)" je Bratřkovo. Luděk Bartoš.

Prázdniny: já a můj zástupce Herma počátkem srpna do tábora Dr. Výborného na Sázavě (Sázava - Budo, lom). Ale zrovna se končil a tak jsme tam byli sotva 3 dny.

Svatodušní:

Vánoce:

28. IX. a 5. X. Tábor propagační na Císařském ostrově.

V zimě klubovna na letním cvičišti Sokola u Vodárny.

3

1914

Velikonoce: Z Kralup přes Mělník na Kokořín.

(na 2½ dne)

Tábor: V Libčicích n/Vlt. na zahradě u řeky (fyzik Dr. Procházka)

Vánoce:

Svatodušní:

Vypukla světová válka, sotva jsme byli na táboře týden (?)

Tábor jsme však nezrušili, ačkoliv ostatní oddíly jely domů. Jen stan se zmenšil na polovic.

Vedl za mé nepřítomnosti Stibor

Kislinger Jaroslav (Nováček) jako komisař min. zdravot.

Svoboda Jaroslav (speditér v Dejvicích)

Pánek Jos.

V létě schůzky na rohu u Vinohradské vodárny.

Po prázdninách nastěhování na Starou Rychtu.

4

1915

Tábor s 9. oddílem ve Všenorech

Klubovna na Starou Rychtu (fyzikát.)

5

1916

Tábor na Plešivci (I.)

u Berouna.

Klubovna na Staré Rychtě.

.....

9

1920

Tábor

u Jansko [?] plesa v Tatrách (1444 m)

9. V. 1920 hold presidentu Masarykovi na hradě.

<u>12</u>	1923
Cesta do Jugoslávie. Táboření v Makarské. Desetiletí oddílu - oslava v Obecním domě. - Článek v junáku r. IX č. 6/7 21. IV. o 19 hod. - Sladkovského sál. účinkoval br. Svojsík Báseň věnovaná Dr. Šimánkovi. Starý - tyfus	
<u>13</u>	1924
Tábor na Stříbrném jezeře (Pozinvadle [?] u B. Šťastného) (40 dní, 36 skautů) Poprvé vyhráli v lehkootletických závodech Praž. župy (socha skauta) 13. 14. září na Spartě Vánoce: Studená nad Rokytnicí. - Vánoce bez maléru.	
<u>14</u>	1925
První tábor na Staňkově (Vlčice) Podruhé vyhráli v lehkootletických závodech (socha skauta) ...	
<u>20</u>	1931
Slovanské jamboree v Praze Tábor na Staňkově (vzadu) - vedl Karlík Cesta na Karpatskou Rus (4 neděle ... [?]) Na jaře získání rezervace. V červenci stavba rezervace v Nižboru. ...	
<u>22</u>	1933
Velký tábor na Staňkově - vedl jsem sám (v zadu) ... <u>Červen</u>: Koníčkování pramic a 2 kanoí do Kácova (ještě v pozemním) <u>Vánoce</u>: Na Lahrových boudách (poprvé!) 12. XI. 1933 - porada o námořní cestě ... <u>Listopad</u>: [?] Kapitanát ve vodáckém kroji. <u>Červenec</u>: Roveři porazili v závodě pramic napříč Prahou 2 vodní. <u>6. září</u> odd. parlament za přítomnosti Roverů rozhodl, že se přeměníme na vodáky...	

	<u>23</u>	1934
První námořní cesta v Jugoslávii Tábor na Staňkově (v zadu) - vedl Vupi 24. IV. oslava sv. Jiří na Strahově Stavba pramic družin (prvá) ...		
	<u>24</u>	1935
Cesta do Polska na Slovan. jamb. ve Spole Cesta lodí do Albánie a Řecka. Tábor na Staňkově (vzadu) vedl Šourek a Robin ...		
	<u>25</u>	1936
Tábor na Spolí (vedl jsem sám) Návštěva 2 angl. vodních sk. (výlet s nimi na Šumavu.) ...		
	<u>26</u>	1937
Tábor na Spolí (vedl Pavelka), ... Cesta na světové jamboree v Holandsku, do Anglie a na světovou výstavu do Paříže. Účast na Masarykově pohřbu (září) 28. IX vyhráli jsme závody vod. skautů ... Návštěva syrských skautů, jedoucích na jamboree 1. V. v Nižboru ...		
	<u>29</u>	1940
Druhý tábor na Seči Rozpuštění Junáka 28. X. 1940 ... Zatčen a vyšetřován na Pankráci.		
	<u>30</u>	1941
Čtyřnedělní cesta z Prahy do Červenských proudů proti proudu řeky s 1 pramicí a 1 kanoí. V červenci. Na Pankráci v trestnici. Propuštěn na jaře, uprchl do lesní chaty v		

Vrátil se těsně před cestou na řeku, protože umřel můj strýc a byl jsem v Praze na pohřbu.

.....

34

1945

Třetí masový tábor na Seči - 2x4 neděle, celkem asi 150 osob

...

36

1947

Přípravy na svět. jamboree.

Pak filmování na Seči. Rekreační a táboření.

37

1948

Plavba po Visle.

22. XII. 48 rozpuštění oddílu.

O Bratřkově jiném pohledu

Josef Švec "*Švígo*"

Historický rámec

O "*Jiném pohledu*" - víceméně obecně

Příklady

Bratřkova kardinální zásluha

Jeho nápady k činnosti

Jeho názor

Na vedení

Na výchovu

Na skauting

Závěr

Historický rámec

Když jsem uvažoval o historii našeho oddílu pro toto své vystoupení, napadla mne číselná posloupnost: **26, 6, 3, 20, 1, 20, 5**. Tato čísla značí trvání jednotlivých intervalů života našeho oddílu. Na jeho počátku byl rok 1913, následoval interval do r. 1939, pak přišel interval do roku 1945, pak 1948, po něm 1968, pak 1969, potom 1989 a nyní píšeme rok 1994.

Součet číslic přímě stojících porovnan se součtem číslic pokřivených dává výsledek **35** ku **46** ve prospěch těch pokřivených. V procentním poměru: **43%** svobody ku **57 %** nesvobody. Z historického hlediska je to podstatný pohled na to, čím byly tradice a život oddílu ovlivňovány.

Tento oddílový úsek časové osy Bratřka bezprostředně ovlivňoval od roku 1913 až do roku 1965. Přes půl století se nám Bratřka věnoval. A byl zde pro nás nejen jako **vůdce**

oddílu, ale i jako člověk. Člověk plný porozumění. (Autogen se s ním za nás všechny loučil 19. března 1965 na Střekově slovy, která mi hluboce utkvěla v paměti: Byl to člověk, ke kterému *"bylo možno přistupovat s otevřeným hledím"*.)

Počátek časového intervalu, o kterém budu v tomto svém dnešním vystoupení hlavně hovořit, je dán rokem 1945. A konec rokem 1968.

Abych však ještě něco řekl o sobě, proč tu před vámi vlastně dnes stojím. Dovolím si tedy na tuto osu promítnout rok mého prvního setkání s Braťkou a pak i pozdější léta spolupráce. První setkání, to byl rok 1945. A pak se můj život proplétal se životem Braťky až do jeho konečného mezníku na tomto světě v roce 1965.

První setkání - velké zklamání : Cvalík, který se v rozkvetlé a rozjásané porevoluční Praze přišel s nadějemi na slušivou bílou námořnickou čapku na Petrské nábřeží přihlásit k vodním skautům, byl s opravdovým, milým a lidským zájmem o svou osobu vyslyšen pánem v *"brejličkách"*. Dověděl se, že je ještě příliš mladý ke skautům - tedy žádná slušivá čapka! -, že si ho však rádi zaznamenají do tvořící se 5. smečky vlčat. Neméně milý a veselý junák (Jack... on to zřejmě ani neví) mne vzal do klubovny a zapsal k vlčatům. Dva roky na to jsem přešel do 5. oddílu.

Odchod Braťky k nucenému pobytu v Úžíně roku 1953 byl rokem mé maturity. Před svým odchodem do Úžína mě Braťka požádal, abych převzal vedení oddílu. Po čas svých studií na Vysoké škole ekonomické jsem vedl oddíl bezprostředně, později již více z pozadí.

Během těch let od roku 1953 do roku 1965 Braťka za pražským oddílem, kulturou a knihovnami často jezdil (v zimě ve svém oblíbeném, charakteristickém plstěném klobouku se širokou střechou). Byl přitom vždy vítaným hostem mých rodičů, přespával a žil u nás. Byl dlouhá léta prostě členem naší rodiny, čemuž neušel ani jako svědek na mé svatbě s vodní skautkou z pražské Třináctky.

Má aktivní, pražská oddílová éra skončila v roce 1968. Rozmluvou a pevným stiskem ruky se Standou (Janem Stanovským). On pak vstoupil bezprostředněji do vůdcovství oddílu.

Tolik k mému oddílovému curricula vitae.

O "*Jiném pohledu*" - víceméně obecně

Proč jsem nazval celé své dnešní vystoupení "*O Braťkově jiném pohledu*"?

Vidím totiž jeho osobnost s odstupem těch let novými očima. Vystaly mi do popředí vlastnosti, které zřejmě potřebovaly dějinný odstup. Vlastnosti, které podmínily jeho způsob jednání, jeho přístup k životu a jeho činy. Činy, které ovlivnily život oddílu, život řady oddílových generací. (Omezím se pouze na sféru oddílu a interval Braťkova a oddílového života, který jsem si vymezil. Opomím tím zde jeho činnost jako hlavního redaktora Junáka, časopisu, kterým týden co týden žila spousta chlapců a děvčat. I jako spisovatele. I jako významného činovníka skautského hnutí. I jako výchovného teoretika a praktika současně; jeho "*Družinová soustava*" je geniální systém.)

Nerad bych však, aby vznikl z mého vystoupení dojem, že vše, o čem budu hovořit, bylo **výlučně** specialitou Braťkovou či 5. oddílu. Mluvím jen z hlediska své osobní zkušenosti. Zásluhy jiných dobrých skautských vůdců, kteří každý po svém vedli své oddíly, v dobách svobody i nesvobody, tím samozřejmě nejsou menší.

Definuji teď ty "*jiné pohledy*" :

- Braťka uměl **vytvářet** neočekávané situace.
  - Braťka uměl **reagovat na dané situace** neočekávaně.
- A to s racionální fantasií, se smyslem pro to **možné**, pro to **důležité**.

Je třeba mít "*jiný pohled*" k uspořádání podniku, který se naprosto vymykal rámci tehdejší doby a vnitrozemského uvažování : Vzít v roce 1934 (!) mládence na námořní plavbu. Pro mne je to naprosto markantní, charakteristický jev "*jiného pohledu*".

To bylo v době, kdy byla **svoboda**.

Přišly však doby jiné. Kdy Braťkovy "*jiné pohledy*" rozhodovaly o existování či ne-existování. O uchování či ztrátě. Šlo o uchování toho podstatného : výchovných zásad. O to, mít možnost v nich **žít** a tím je zachovat.

Existence oddílu měla skončit dvakrát, v roce 1939, s počátkem nacistické okupace, a pak v roce 1948 po puči komunistů. Nestalo se tak.

Překlenutí šesti let nacistické okupace - z **dnešního** pohledu poměrně krátké historické etapy - se podařilo jedné oddílové generaci. (Jejich činy, počínaje vniknutím do už zapečetěné klubovny na libeňském ostrově, pokračuje založením odbojové "*Zpravodajské brigády*" a konče službou v květnovém povstání roku 1945, spoluvytvářely dějiny 5. oddílu.)

Že existence oddílu neskončila ani po roce 1948, to připisuji osobnosti Braťky, jeho schopnosti "*jiného pohledu*". Reagovat na danou situaci po únoru 1948 neočekávaně, s racionální fantasií a smyslem pro to možné a to důležité.

Teprve v současnosti jsem zpětně ocenil to "*navíc*" jeho osobnosti, jeho soubor nekonvenčností. To, co jsem nazval "*Braťkovy jiné pohledy*".

Příklady

Pokusím se vám tento svůj pohled na Braťkovy "*jiné pohledy*" přiblížit na několika příkladech.

Braťkova kardinální zásluha

Přerod je Braťkova kardinální zásluha. Přerod skautů po únoru 1948 ve "*vědeckou*" expedici. A v jachtaře. V Českém Yachtklubu (ČYK).

Přerod bych charakterizoval jako změnu činnosti oddílu nejen formálně, vnějškově (tedy bez skautského kroje a symboliky), ale i postupně v hlavách zúčastněných, vnitřně. A v tom vidím Braťkovu hlavní zásluhu. Že jsme tenkrát "*neodložili s krojem i myšlenku*". Že nás Braťka dokázal postupně přivést k tomu, že je podstatné zachovat výchovné zásady skautingu. Jeho morální a vnitřní hodnoty. Jinakost jeho zkušeného pohledu vychovatele vidím v tom, že nám v této fázi přechodu dal zcela nový program, který nás **nadchl** a **zaujal**. A dal nám tím pozitivní perspektivu, se kterou jsme se mohli identifikovat. A co bylo do budoucna pro nás i rodiče důležité, že jsme se pohybovali méně nápadně - bohužel v menším počtu než původní oddíl - na půdě legality. A existovali jsme dále.

Jak tento přerod probíhal ?

V naší psyché, našich hlavách neochotně. Mladí lidé totiž bývají konzervativní. (To je, myslím, Braťkova these, která se i na nás potvrzovala. Pravděpodobně to souvisí s malou životní zkušeností mladého člověka. Že když pozná jednu cestu a ta se mu líbí, jen stěží si dovede připustit i jiná řešení.) Tak to bylo i u nás. Ve svých hlavách jsme se jaksí nemohli smířit se ztrátou vnějších znaků, daných krojem, šátkem a lilií. Plné pochopení přišlo postupně.

A "fyzická" stránka přerodu? Po poslední velké plavbě části 5. oddílu vodních skautů na kutru "Pětka" po Visle v létě 1948 skončil skautský oddíl oficiálně svou činností. A jeho čtrnáct členů se přeměnilo v mladé "vědce", kteří se připravovali na výzkumnou expedici - do Tomanové doliny v Liptovských Holích v létě 1949. (Zde opět malý příklad "jiného pohledu": Braťka sjednal v přírodovědecké sekci Národního muzea zkoumání rostlin, hmyzu, zmapování plesa aj. To jest : měli jsme skutečné úkoly pro výzkum! A na schůzkách jsme se na ně připravovali.)

Jeho nápady k činnosti

"Jiným pohledem" byly poznamenány mnohé Braťkovy nápady k oddílové činnosti.

Vzít oddíl již v roce 1934 na Jadran, najmout plachetnici "Gospu Poišanu" a s posádkou středoevropských chlapců křižovat po Středozezemním moři, to byl jistě neobvyklý nápad. A před II. světovou válkou to nebyla jediná námořní cesta našeho oddílu.

A i ta poslední plavba po Visle a křižování v Gdaňské zátocě - opakují : **plavba** po Visle, po toku řeky až do moře (!) - byla i po válce naprosto ojedinělá. Domnívám se, že to byl jediný podnik tohoto druhu v našem poválečném skautingu.

Jiného druhu byl náš již zmíněný "vědecko-expediční" tábor v Tomanové dolině roku 1949. Představme si : 14 mládenců postaví z klád v lese poražených soušek jakousi velkou podsadu, do které zabudují z kulatinek 8 dvoupalandy; velký Braťkův průsvitný stan slouží jako část střechy nad jídelní částí tohoto monstra, v němž hoši žijí. Ve vysokohorských podmínkách. Věnují se zkoumání přírody, jsou po horských průtržích mračen na 13 dní odříznuti od světa (a zásobování), zlobí se na medvěda, který leze do zálesáckého krechtu s bramborami. Zřejmě ne zcela obvyklý podnik.

Od "velkých" podniků i k "maličkostem".

Např. někdy od padesátých let táborů jednotlivých mužstev v souladu s přírodním terénem. V lese, mezi stromy - trochu jiné, než klasická podkova stanů s podsadami z krajinek na loučce uprostřed s vlajkovým stožárem, jak to vidáme ve skautských příručkách.

Anebo podsádky z probírky lesa, které jsou dodnes tradicí. Z tyčoviny namísto krajinek.

Jiný pohled ovlivnil i naše aktivní kulturní vyžívání - tak nějak bych tuto činnost nazval. Šlo o pěstování múz. Zvláště výrazně to bylo u táborákových revuí. Na těch prvních, které já pamatuji, stál Braťka v pozadí jejich režie. A mnohá později múzám holdující osobnost začla rozvíjet svůj talent v táborovém kruhu.

A na závěr bych ještě uvedl symposion. To byl Braťkův nápad, který se - tuším - poprvé objevil na "Větrném mysu" na Slapské přehradě v r. 1955. Symposion, to byla Braťkova doména. Bylo to debatování a filosofování vesměs v tichu podvečerního táborového kruhu na různá témata, odpovídající stáří účastníků.

Jeho názor:

Na vedení

Jaké byly Braťkovy názory na vedení? Byly také "jiné"? Řekl bych, že v odstínu ano.

Budu nyní citovat ze dvou Braťkových dopisů, které mi napsal v roce 1963. Jejich obsah byl specifický pro naši tehdejší situaci, obsahuje však myšlenky k osobnosti vůdce oddílu a způsobu vedení.

Cituji :

"...Znovu a znovu bych chtěl zdůraznit, že třeba jasně odlišit činnost 'mladého oddílu' od činnosti starých. Myslím, že kladete přílišný důraz na organisované styky starých pánů, t.j. Vás chlapců vyšlých z oddílu, a jste proto nešťastní, že se Vám to nedaří. Dostávám takové dopisy. Ale svět je přece veliký a cest mnoho, jak byste se mohli natrvalo udržet na jedné stezce? A ostatně vzpomínky, vzájemná příležitostná setkání a pomoc jsou také krásné. Naproti tomu činnost oddílu, který ve změněných podmínkách a k novým cílům uplatní všechnu tu zásobu tradice a zkušeností dřívějších pokolení, to je věc jiná, a tu musí držet ti,

kterým osud a nadání to přisoudily. Ať staří jim blahovlnně pomáhají, ale není to ani jejich právo, ani jejich povinnost, pouze dobrá vůle. V důsledku toho ovšem nemají ani práva do vedení oddílu se mísit. Ani formálně, ani posudky nebo odsudky. ..."

A v dalším dopise - cituji :

"...Domnívám se, že v čele oddílu má být existenčně usazený muž, který by ovšem neprováděl vedení tak intenzivně a do detailu, jako jsem to mohl činit já,..."

Tolik Braťka k osobnosti vůdce oddílu. Osud - nadání, zralost. A naprostá, autonomní odpovědnost toho, komu tyto tři sudičky svěřily vedení.

To, že jsme se tu dnes sešli v **tomto** složení, bych tak trochu považoval za potvrzení správnosti tohoto pohledu. A dovoluji mi nyní malé extempore k tématu vedení.

Děkovné extempore :

Dodnes jsme měli velké štěstí. V čele či v pozadí byli "**ti**", kteří tu zásobu tradice a zkušeností dřívějších pokolení drželi.

A **vždy** se dosud našel schopný mladý muž - kapitán, a teď již několik generací i schopná mladá žena, kteří tuto zásobu dokázali pro nová pokolení oddílu aktivně rozvíjet. Jak dovedli nejlépe.

Rozhlédněme se jen po nich kolem sebe!

Na výchovu

Základní smysl naší činnosti je výchova morálních vlastností. A dále výchova k samostatnosti, k rozvíjení praktických dovedností. Umět si vždy poradit. Braťka stále a stále zdůrazňoval - jako bych ho i dnes slyšel: "**Jsme výchova, ne organizace.**" Abychom toto pochopili, nelitoval času v debatách, místa v dopisech a měl nás k tomu při přípravě jakéhokoliv programu.

(Např.: Při jakémkoliv hře - nosném prvku této výchovy - mu vždy záleželo na tom, abychom ji připravili tak, aby její účastníci - ti první i ti poslední - z ní měli více uspokojení a radosti než opaku. Po hře si pak usednout a v klidu si o ní promluvit a znovu ji prožít. Výchovně prožít. - Jak těžko splnitelný úkol pro kapitána oddílu, jehož přístavní jsou

mužové v plném rozkvětu svých mentálních a fyzických sil, které je přímo nutí k přípravě pokladu *"přes devatero hor a tisíc a jednu noc"*! A lehce se tím dají svést k podvědomému *"My jim to ukážeme!"* místo k vědomému, výchovnému *"Mladší bratříčku, já vím, neb jsem sám stinné stránky prožil - hrej proto s radostí a s úsměvem..."*)

Že to byl *"jiný pohled"*, mi došlo vždy tehdy, když jsme se proti němu prohřešili.

Základní pilíř této výchovy je - jak každý dobrý skaut ví- příklad. Být příkladem *"odshora dolů"*, od nejstaršího k nejmladšímu, od toho s nejvyšší zodpovědností dále. Zásada : *"Pojď'..."*, ne *"Jdi!"* Pojď' za mnou, jsem ti vzorem. Jakou samozřejmostí byl Braťkovi tento pohled, na to se podívejme do jednoho z jeho dopisů z konce roku 1955, který předcházel založení ústeckého oddílu, cituji :

"...Snad ještě nevíte, že dvakrát měsíčně prodávám na trhu knihy. Přihlásil jsem se k tomu dobrovolně, neboť mne to baví nehledě k tomu, že si vydělám za dva dny 100 - 150 Kčs mimo své služné. Prodej je blízko škol a mám proto mnoho zákazníků mezi školáky. V září přišel ke stánku jeden asi třináctiletý hoch a dozvěděl jsem se od něj, že by chtěl být cestovatelem v Africe, neboť chtěl na mně literaturu o tomto díle světa. Vyprávěl jsem mu o svých cestách s oddílem i soukromých a půjčil jsem mu literaturu a mapy. Za čtrnáct dní na to jiný chlapec chtěl ode mne na trhu literaturu o moři. Když jsem mu vypravoval o námořních cestách, které jsme dělali s chlapci, vzdychl on i kamarád, který s ním přišel, a dozvěděl jsem se, jak touží po tom, aby dělali něco lepšího než to, co jim špinavé Ústí nabízí. Pak jsem o tom přemýšlel a řekl jsem si: kdo ti dal právo, abys zdejší mládež odsuzoval, když jsi pro ni nic neudělal ? Jak mají být tito chlapci dobří, bystří a společensky uhlazení, když nikdo jim nepodá pomocnou ruku a hlavně: příklad!..."

Pro to, aby se tento životní postoj dostal do podvědomí člověka, má skautské hnutí řadu *"nástrojů"* - skautský zákon, slib, pozdrav, zkoušky junácké zdatnosti ap.

Dovolte mi tady malý exkurs.

Když jsme se v roce 1948 *"přerodili"* ze skautů v *"ne"-skauty*, byla naše generace těmito nástroji formována. Znalí jsme je, všichni jsme měli za sebou slib, který nás zavazoval. V letech padesátých jsme však začali přijímat i nové generace. Skautská symbolika a nástroje byly ovšem z pochopitelných důvodů tabu. První léta jsme se snažili o důslednou výchovu pouze osobním příkladem. Chtít však žít jako křesťan a neznat znění

"Desatera" ani "Otčenáše" je velmi těžké. Tak se vedlo i nám bez definicí základů skautingu - jeho morální a výchovné podstaty -, bez jeho symboliky a krojů.

Poměrně nejjednodušeji jsme si poradili se stejnokroji. Nejdříve to byla pouze nástupová trička; od roku 1957 - od Souše v Jizerských horách - i bílé čapky (zvané zpočátku "sýry", později, zřejmě v sedmdesátých letech, důstojněji "sorbonky") s hodnostními označeními kormidelníka a člunaře. A myslím, že zhruba v těchto letech jsme "vynalezli" Desatero. Takřka **doslovným** přepisem skautského zákona vznikl náš oddílový "Kodex muže", obměnou skautského slibu ceremoniál předávání bílé čapky definitivně přijímanému novému členovi. A když si prohlédnete podmínky pro získání zkoušky "Plavčíka", "Lodníka" a "Lodivoda", zjistíte, že to je opět takřka doslovné přetvoření zkoušek dovednosti dle "Junácké stezky".

Je to tak trochu ironická hrátka skřítky dějin našeho oddílu, že návrat k původním skautským symbolům, když se stal možným, je nyní pocíťován jako porušení dlouhé tradice...

Uzavřu tuto kapitulu zvláštní malou vzpomínkou na Bratřku, kterou jsem nazval : *Hlásaná idea, žitá skutečnost.*

Nikdy jsem nezažil, že by Bratřka striktně něco proklamoval. Že např. skaut nekouří a nepije. Prostě nekouřil a nepil.

Nebo : Bylo-li potřeba potrestat nějaký prohřešek - třeba i hodně vážný - byl velmi citlivý ve volbě prostředků. Jeho zásadou bylo, aby si dotyčný uvědomil důsledky svého činu. Jako "trest" musel vykonat něco prospěšného. Věc pak byla vyřízena. (Pamatuji se, že nám na Holné zmizel z tábora jeden hošík. Po svém návratu, po Bratřkově promluvě s ním, odčinil svou nerozvážnost naštipáním velké hromady dříví pro kuchyň. Hotovo. I když by mnozí na kapitanátě byli na provinilcovu hlavu nejráději seslali "spravedlivé" tresty, počínaje uvázáním u mučednického kůlu, pokračuje padesáti ranami devítioocasou kočkou, tuctem pláců ploutví a prohnáním v plavkách kopřivovým houštím konče. Toto se však **navýsost** přičilo Bratřkovu výchovnému pojetí.)

Bratřka byl velice tolerantní. A vždy zdůrazňoval hluboký výchovný význam slibové formule "*Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe,...*").

Na skauting

Možné obnovy skautingu jsme se několikrát v našich vzájemných rozhovorech dotkli. Nijak do hloubky, doba, kdy by k tomu mohlo dojít, se nám zdála ještě příliš vzdálená. Bratřkova slova byla asi tato :

"Pokud bude skauting u nás obnoven, bude muset být trochu jiný. Vznikl na počátku 20. století a odpovídal tehdejší době. Bude nezbytné ho přizpůsobit novodobým požadavkům."

Je to *"jiný pohled"*, než u našich skautských současníků ? Nevím.

Závěr

Na závěr jsem si dovolil vypůjčit motto, které jeho autor Ludva dal do čela svého článku v Jubilejní ročence k 60. výročí oddílu, kterou jsme vydali v roce 1973 ve Švýcarsku :

*" Býti součástí historie
je nesmírně těžké :
Jsme-li tázáni, musíme
vypovídat! "*

(L. Kříž)

I já jsem se nyní pokusil vypovídat.

A skončím tímto Bratřkovým - *"jiným"* ? - pohledem z dopisu z 11. února 1963, cituji:

"...Měl bych plakat pro staré časy, ale nedělám to a nenechávám se tím ovlivňovat. Co jsme spolu krásného užili, zůstává nám a je lhostejno novým pokolením. Oni musí hledat své

radosti a boje a my jim k tomu musíme pomáhat bez ohledu na to, že to nedělají tak, jako my. Myslím, že mi rozumíš. ..."

Rozumíme ?

Opravdu rozumíme !!?

Novinář Jaroslav Novák

Jiří Navrátil

Vystopovat první novinářské pokusy Jaroslava Nováka - Braťky v předválečných a válečných (je tu řeč o první světové válce) ročnících časopisu Skaut Junák není snadné. Najde se tu množství článků, zpráv i glos podepsaných značkou jn, kterou Braťka prokazatelně používal, většinu však nepochybně napsal blízký spolupracovník zakladatele českého skautského hnutí Antonína B. Svojsíka Jan Novák.

První články pocházející určitě od Jaroslava Nováka lze najít až v číslech 6 až 8 III. ročníku Skaut Junák z roku 1917. První je zpráva o činnosti V. a IX. pražského oddílu, které se rozhodly podniknout zvláštní sociologický průzkum tzv. *"rytířské pochůzky"*, kdy trojice skautů navštívily pražské chudinské čtvrti a zaznamenávaly své poznatky. Ve válečném období, v době příkrých sociálních rozdílů, kdy ještě naprostá většina členů skautského hnutí pocházela zejména ze střední vrstvy, musely mít takové pochůzky značný výchovný význam, jsou přesně v intencích zakladatelů skautingu sir Badena-Powela i Thompson-Setona a článek je zajímavý dodnes.

V témže ročníku se objevil i Novákův článek o oddílové návštěvě v Moderní (!) galerii ve Stromovce a o přednášce o moderním malířství. (Opět - kolik dnešních oddílů pokládá dnes podobný program za nezbytnou součást skautské výchovy, která má za cíl harmonického člověka?)

V roce 1919 šestnáctiletý Jaroslav Novák působil jako neplacený tajemník spolku Junák, zůstal jím až do roku 1940, a nastoupil plně do služeb skautskému hnutí, jemuž pak zasvětil vlastně celý život.

V číslech 2 - 4 V. ročníku Skaut Junák vycházely jeho Zápisky z revolučních dnů, neobyčejně živá a moderní reportáž napsaná způsobem jakým se píše - či spíše by se měly

psát - reportáže dnes. Zážitky ze skautské služby převratovým orgánům startující Československé republiky spojuje dějová linka, líčení se neuchyluje k těžkopádným popisům, ale přináší fakta zcela moderně pomocí akce, nechybí dramatická scéna a řešení určitého problému a v pozadí celku stojí názor a postoj autora a to bez jakékoli deklarativnosti, bez proklamací a dutých frází, o něž v té době zcela jistě nebyla nouze (jak lze snadno ověřit v celém tehdejší tisku, zejména v úvodnicích českých deníků). Svůj zápal pro věc, oddanost svobodné vlasti i skautingu J. Novák vyjádřil, aniž by svůj názor vnucoval.

Nabízí se tu srovnání s velice zkušeným a mnohem starším autorem, který o mnoho let později vyjádřil přesně tutéž dobu a velice podobné zážitky, s Janem Werichem a lze říci, že vyznívá ve prospěch neznámého šestnáctiletého skauta.

"V onen vzrušený den revoluční, 28.října, potuloval jsem se již od samého poledne Prahou. Byl jsem částí onoho zaníceného množství, které vlnilo se městem, čistilo a odstraňovalo všude stopy rakušáctví od jablíček na čepicích vojska až po orly na štítech domů. Pokřiky, zpěv, smích, protesty, zastavování vozů, šplhání na římsy, strhávání a zamazávání nápisů, shluky a průvody: to bylo svrchovaně zajímavým divadlem, jež mne upoutalo tak, že jsem ani nezpozoroval večer, jenž padl do ulic, ani že mne již bolí nohy a že mám hlad.

Na návrat domů jsem však nemyslel. Poprvé po letech zářily zas všechny pražské lampy na oslavu dne svobody, ulice byly plny jásajícího lidu, na Ferdinandově třídě vypalovány ohňostroje, z Národního divadla se řečnilo a na Žofíně shromažďovalo se prvé vojsko republiky. Co tu bylo dojmů! Až se mne zmocňovala závrať a stěží pořádal jsem roztěkané myšlenky.

Konečně mohl jsem poněkud uvažovati a srovnávati. Jak velice lišila se dnešní revoluce od povstání, o němž jsme snili a debatovali ve své junácké družině a jehož jsme se chtěli i činně zúčastnit.! Není boje, nepřítel nevidět, vše jakoby kouzlem změněno! To že je revoluce?

...

Prvé jitro v osvobozených Čechách bylo překrásné. Modrá obloha, zářící slunce, čerstvý jarý vzduch zostřený slabým mrazíkem,- to byl symbol nového, zdravého života. A v ulicích pražských živo od časného rána. Do středu Prahy sbíhaly se zástupy ze všech stran.

Na dvoře staré rychty veselo a hlučno. Dvůr plný junáků s rozjařenýma očima a s národními odznaky na kloboucích i na prsou. Před zástupem velký český prapor, který vlál již v cizině při Olympijských hrách.

Starosta a vrchní vůdce mají krátké proslovy, prapor se rozvíjí a my jej zdravím trojnásobným zvoláním. Pak řady naše vycházejí do ulic a míříme k Obecnímu domu. Jdeme

svižně, radostně u vědomí, že i my jsme spolupracovníky těchto velkých dnů, že tato revoluce jest i naší.

U Obecního domu rozdělujeme se na části, někteří tu zůstávají, jiní odcházejí na nádraží, k radnici a my máme uloženo odebrati se do školy havelské. Tu ve třídě bude naše shromaždiště.

...

Právě vedle mě stál asi patnáctiletý hoch, silného těla, příjemné tváře a opravdu junáckého chování. Nikdo by nedovedl lépe a ohleduplněji jednati s lidmi než jednal on. Mimoděk napodobil jsem ho, snaže se mu vyrovnati. A tak zatím, co na jiných místech lid se tlačil a hlučel a hádal s pořadatelem, u nás šlo vše tiše a v žertu. Bavili jsme se s lidmi, vysvětlovali jim a tu jsem zpozoroval, že revoluce působila i na mysl obecnstva. Byli k sobě ohleduplnější, přátelštější. Zaradoval jsem se z toho. Vždyť my junáci jsme bojovníky za bratrství!

Stáli jsme tu delší dobu. Onen hoch mě stále více a více zajímal. Čím déle jsem se utvrzoval v přesvědčení, že mám před sebou ideál junáka, jak jsem si ho v duši vykreslil. Ač byl v stejném stáří se mnou, přece cítil jsem k němu jakousi úctu, ale zároveň i živé přání, aby si mě povšiml a abych ho získal pro naši junáckou věc. Stalo se i vám již zajisté, že jste k někomu pocítili naráz živou náklonnost. Snažil jsem se vejíti s ním v přátelský hovor.

...

Bije dvanáctá, shromáždění se rozchází. Nastává znovu tlačenice a zmatek. Byl jsem od svého druha odtržen, aniž bych mu dal sbohem, aniž bych zvěděl jeho jméno!

...

Na radnici dostali jsme rozkaz ujmouti se služby na policejním ředitelství. Odebrali jsme se tam neprodleně. Tu v druhém poschodí úřadovala sokolská stráž, již jsme byli k ruce. Práce bylo dost, hlavně posílek.

Společně s námi pracovalo tu i několik studentů. Byl jsem radostně překvapen, když jsem se vrátil z pochůzky: můj známý ze Staroměstského náměstí seděl v předsíni na lavici a četl v jakémsi časopise. Přistoupil jsem živě k němu a radostně jsem ho pozdravil. Poznal mne, avšak jeho odpověď nebyla tak srdečná, jak bych si byl přál. ..."

Novinářská zkušenost učí, že takový překvapivě dobrý debut může "mít na svědomí" dobrý a pečlivý redaktor, jemuž začátečnická práce stojí za pečlivou redakční úpravu. V daném případě to lze naprosto jistě vyloučit. Z dokumentů, které pečlivě shromáždil nástupce A. B. Svojsíka náčelník Dr. Rudolf Plajner je zřejmá až neuvěřitelně bohatá činnost a pracovní vypětí zakladatele českého skautingu. Redakce časopisu byla jen jedním úsekem působení tohoto velice výkonného člověka a ze všech ostatních článků v prvních ročnících Skaut Junák je zřejmé, že je zvláště důkladným redakčním zásahům nepodroboval, natož aby je přepracovával. Práce s rukopisem byla ostatně v té době i v mnohých významných redakcích spíše výjimkou (a mnohde tomu tak je i dnes). Lze tedy tvrdit, že

Jaroslav Novák byl pozoruhodný novinářský talent, který bez zvláštního školení přinejmenším na slušné úrovni zvládal nejrůznější žánry.

Tak v šestém ročníku Skaut Junák (č. 5 a 6) vyšel jeho čistě užitkový náborový článek Naše loterie a různé drobné zprávy.

V sedmém ročníku už *"dostal"* vlastní rubriku Skautské hry. Napsal do něj i poněkud popisnou konvenční reportáž z robinzonády pražského 5. oddílu ve Vysokých Tatrách, z tábora na svahu Kriváně a pak naopak velice nadané líčení-fejeton Balvany. V číslech 9-10 vyšla jeho opět zcela prozaická zpráva o polských Harcerech, ovšem na svou dobu dobře napsaná, s logicky řazenými údaji, aniž by se autor musel uchýlovat k dodnes běžným berličkám à la *"ale vraťme se k...(něčemu)"* či spád článků zdržujícím *"rozjezdům"*, kdy vlastní výpověď je odsunuta do vedlejší věty a text začíná floskulí *"Pokud chceme hovořit o...(čemsí), musíme nejprve uvážit..."* atp..

Jaroslav Novák se však na novinářskou dráhu nevydal a spojil svůj život se skautským hnutím. V roce 1921 byl už placeným tajemníkem skautského ústředí (dokonce už měl i písáčku, které platil 200,- Kč měsíčně - dlouho nevydržela). V tiráži Skaut Junák jsou v té době jako redaktoři uvedeni A. B. Svojsík a Jan Novák a jeho rozměr se zvětšil na velkou osmerku. Jaroslav Novák v devátém ročníku otiskuje na pokračování velkou reportáž Napříč republikou, formálně naprosto moderní, živou, prokládanou dialogy a příhodami a velice čtivou (dodnes zajímavou některými kulturně historickými podrobnostmi).

"Řada oddílů již podnikla cestu v železničním voze od západu na východ republiky. Dnes není to neobyčejným podnikem. Uveřejňujeme líčení jedné z prvních výprav českých skautů na Slovensko, které tehdy - brzy po převratu - bylo pro nás 'novou zemí' a proto výprava do neznáma měla dobrodružný ráz.

1. VÝPRAVA

Čtyři dvoukolové vozíky, tažené, tlačené a obskakované skauty hrkaly po pražském dláždění k Masarykovu nádraží - . Vysoko naložené nejrůznějšími věcmi: pytli s moukou, bednami s nádobím a potravinami, balíky stanových pláten, pilami, součástkami kamen, batohy a jinými věcmi, sotva držely rovnováhu a proto stále ozývaly se výstražné výkřiky mezi posádkou jednotlivých vozíků.

Celkem však bez nehody dorazila karavana k nádražním skladištím. Mezitím, co jednotlivé vozíky odvažovány na váze, přiběhly předem vyslaní zvědové s radostnou zprávou: 'už máme vůz! Vzadu u rampy čeká na nás nový a prostranný nákladní vagón!'

...

S prudkým rozběhem vyjeli jsme na vysokou rampu.

'Zde je to!' Ozval se vítězně Jenda.

'Co tomu říkáte?' Hoši neříkali ničeho, alespoň ne nic souvislého. S několika nečlánkovanými výkřiky vrhli se k šedivému, krytému vagónu a šplhali o překot do vysokých dveří. Vozíky se zbožím zůstaly opuštěny a skauti volali jeden přes druhého ze dveří v zmatené tlačenci:

'Podávejte mi sem bedny, já je tu budu rovnat!' I malý Štístko a ještě slabší Rejsek žádali rozhodně:

'Hod'te sem ten pytel s moukou, my ho postavíme do kouta!'

Musel jsem rázně zakročit! S pomocí starších skautů vyklidili jsme celý vůz, strýček Oněga opatřil kdesi březové koště a zametl čistě podlahu vagónu. Zatím jsme složili věci s vozíku a 4 hoši odjeli s nimi do města, vrátit je majitelům. Zavazadel byla notná hromada. Přes devět metrických centů to vážilo. Starší skauti vzali si na starost naložení a srovnání věci. Vydal jsem se mezitím na cestu po různých nádražních kancelářích a díky ochotě železniční správy, docílil jsem dobrých výsledků. Obstaral jsem také 20 přímých lístků do Štrby a vrátil se velmi spokojen k vozu.

Tu bylo již vše v pořádku, věci ve voze pěkně a účelně srovnány, takže zbývalo dosti místa k pohybu ve dne i ku spaní v noci. Hoši seděli ve dveřích vozu a pojídali třešně. Šufánek dal se poučovati od třináctiletého 'mistra Vejklady' Kaňáka o různých světoborných otázkách. Štístko a Rejsek prohlíželi s velkým zadostiučiněním cedulku na voze přilepenou, na níž bylo napsáno : 'Pozor, skauti! Opatrně posunovat! Přes Vlárku do Štrby!'

...

Krátce před příjezdem lokomotivy, která nás měla přisunouti na nástupiště osobní, přispěchal Oněga s pěkným loveckým psem. Hoši vyskákali z vozu, Ilčík přímo se zřítíl z budky a obklopili psa, který ve zmatku chňapal na všechny strany. Vlák vyjel z Prahy - umkli jsme jako na znamení. Tento okamžik byl počátkem naší dobrodružné výpravy. Zdálo se, že všichni skauti si to uvědomili a odmlčeli se na chvíli v zamyšlení. Jen pes vyhlížel vesele na ubíhající kraj.

2. NOČNÍ JÍZDA

Vyjeli jsme z Prahy po osmé hodině večerní a hodně se již šerilo, když jsme projížděli lesem u Ouval. Ilčík, který se již cítil velmi zkušeným cestovatelem, pohrdlivě prohodil: 'Což tohle je nějaký les! Sem chodí celá Praha! Zde bych nechtěl tábořit ani za nic! Co je to proti Tatrám!'

Zapomněl, že Tater dosud neviděl. Jeho fantazie pracovala však horečně a s druhý horlivě kuli plány, jak budou žít v pralese.

Vlák pravidelným tempem sunul se k východu. Jedny z dveří vozu jsme zavřeli, aby netáhlo. Rozsadili jsme se po pokrývkách a hleděli jsme do tmící se krajiny. Byly jsme po večeri a v měkké náladě."

Navazuje na ni povídka Příběh tatranské noci a v témže ročníku se už Braťka pokouší o další, u nás zcela nový žánr: skautský román Život a sen. Ten se později stal základem jeho dodnes vydávané knížky méně červenoknihovně nazvané Skautská srdce². V roce 1924 napsal Jaroslav Novák celkem dost popisnou cestovní zprávu z cest po USA Horské tábory v Yosemite, ale v zápětí už zas uvolněnou reportáž Ke hrobu Buffalo Billa. Na jeho příležitostném "oslavném" článku o světovém náčelníkovi R. Baden-Powellovi zase je třeba ocenit obratnost s jakou již tenkrát dovedl obejít úskalí, které takové příležitostné texty sebou nesou. (Srovnejte třeba s nyní populárním životopisem B. P. Vlk, který nikdy nespí, přeloženém do několika jazyků, který skoro připomíná nectnosti období kultu osobnosti.)

Jaroslav Novák se postupně stal jedním z hlavních pomocníků obou redaktorů - náčelníka a místonáčelníka - právě při vydávání časopisu Skaut Junák, oficiálně jako člen redakční rady, a podílel se i na řešení všech chronických - a tradičních - hospodářských potíží s vydáváním vždy spojených. Ke své činnosti novináře písčícího krok za krokem přidal v té době ještě druhou významnou novinářskou schopnost jako novinář redigující a spolupracující s okruhem přispěvatelů.

V XV. ročníku Skaut Junák se tak poprvé objevilo jméno Jaroslav Foglar. Skautský časopis byl první, kdo nyní tak populárního spisovatele knih pro mládež vůbec tiskl a zde poprvé tehdy vyšly jeho povídky Kdo jste vyhrál, Indiánské léto, Náš alpinismus a Za

---

² "...teče nejprve k severu... k severu přes rovník až do výše pátého stupně severní šířky...tu se obrací...obrací k jihozápadu a pak ústí do oceánu Atlantického..."
Chodský jezdí ukazovátkem po mapě Afriky a zajímavě vykládá o řece Kongu - o mém Kongu, na němž budu konati své výzkumy až ...nu až budu dospělým!

Jsou poslední dny školního roku a profesor Daneš zkouší nemilosrdně. Třída je v napětí, kolik obětí vyžádá si dnešní zkoušení, které je pro mnohého rozhodujícím.

Jsem bezpečen - nebudu již volán a kdyby: dovedl bych toho říci o Kongu, jeho mohutném toku, pralesích a divokých národech tolik, že by byl profesor Daneš jistě spokojen. Vždyť moje myšlenky dlí často tam - v pustinách afrických - a touhy nesou se k tropickému slunci.-

-
Poslední hodina dusného dne působí uspávavě. Otevřenými okny valí se žhavý vzduch rozpálené uliční soutěsky. Protějščí okna vrhají do naší třídy ostré svazky paprsků odraženého slunce.

Zmnožený hluk velkoměsta dere se do třídy a činí nezřetelným hlas profesorův i zkoušeného."

tichých nocí. (Dosud neznámý skautský vůdce pak spolupracuje i v dalších ročnících až do roku 1933, kdy založil pověstný týdeník pro mládež Mladý Hlasatel.) Na pokračování v Skaut Junák například vyšla i jedna z jeho prvních knih, humoristicky laděný Tábor smůly.

V roce 1930 se Jaroslav Novák stal vedoucím redaktorem Skaut Junák a současně změnil vzhled časopisu. Dosavadní jednobarevnou obálku s pérovkovou kresbou nahradila moderní, výtvarně hodnotná hlubotisková obálka s celostránkovou fotografií na titulním listě, velice často od skauta fotografa Ladislava Sitenského a jiných význačných umělců. V témže roce uveřejnil Jaroslav Novák na pokračování svou rozsáhlou reportáž o plavbě pražské vodní Pětky podél jugoslávského pobřeží Pod napjatými plachtami, která později vyšla i knižně. Dobrý tvůrce časopisu ("*Blattmacher*") musí mít jednu důležitou vlastnost - jakousi nezištnost či nezávistivost. Jaroslav Novák se vyznačoval tím nutným povahovým rysem, že se neobával, že ho jiný autor předstihne a zastíní. Jen tak bylo možné, že se Skaut Junák pod jeho vedením stal líhní mladých talentů. Kromě zmíněného J. Foglara tu začínal například Mirko Vosátka - Grizzly, své povídky a verše (dodnes pro skautskou potřebu neocenitelné) tu poprvé tiskl básník, dramatik a režisér K. M. Wallo. Vycházely tu kresby a texty K. T. Neumanna-Neklana (Údolí myšího řevu) a další.

Pro vyhledávání nejmladších začínajících autorů zřídil Jaroslav Novák v Skaut Junák rubriku Mládež a Kultura a svěřil její vedení vůdci pražského 13. oddílu PhDr. Radko Kadlecovi, tehdy pracovníkovi Pražské městské knihovny. Uveřejnil tu například pokusy významného scenáristy televizních Večerníčků a spisovatele pohádek a knih pro děti Dr. Zbyňka Malínského, režiséra Doc. Jana Matějovského, J. Lapáčka - Jasana, který se po válce sám stal redaktorem Skaut Junák (a ještě později osvětovým důstojníkem a posléze, až do roku 1990, ředitelem prestižního nakladatelství knih pro děti a mládež Albatros).

Jaroslav Novák se dlouho snažil přeměnit předplatitelský měsíčník Skaut Junák na kolportážní čtrnáctideník (výhledově týdeník), který by mohl šířit skautské myšlenky a životní styl, obracet se na mladé lidi i mimo hnutí a získávat je pro skauting. Pro finanční potíže k tomu mohl přikročit teprve v září 1940. Podařilo se mu však vydat jen asi pět čísel. 28. října 1940 německý "*státní sekretář*" K. H. Frank vydal výnos o rozpuštění Junáka (jako prvního českého spolku vůbec) a časopis zakázal. V době okupace se Jaroslav Novák, jako známý skautský pracovník musel omezit jen na styk se členy svého oddílu a vypracoval obsáhlý plán na jeho obnovení a rozšíření po válce.

5. května 1945 se jako vyšší činovník Junáka přítomný v Praze ujal obnovy hnutí, zřídil skautské ústředí (nejprve ve Školské ulici, později v Krakovské ulici a nakonec v bývalém sociálním úřadu v Bartolomějské, který se stal sídlem tehdejší České národní rady) a až do návratu velitele Junáka prof. Bohuslava Řeháka z koncentračního tábora působil jako dočasný zástupce velitele. Redaktorem obnoveného Skauta Junáka se stal Jaroslav Foglar. Ten však za několik měsíců odešel do týdeníku tehdejšího Českého svazu mládeže Vpřed, který nabízel výhodnější podmínky a Jaroslav Novák se mohl do čela Skaut Junák vrátit. Na pokračování začal uveřejňovat i svůj dobrodružný román *Za temným sluncem*, jenž však zůstal nedokončen. Novinářská - nikoli však spisovatelská dráha této pozoruhodné osobnosti skončila v roce 1948 28. číslem Skaut Junák, kdy jako nekomunista musel z redakce odejít. Vystřídal ho již zmíněný J. Lapáček, po němž se stal šéfredaktorem svazácký funkcionář (skaut) Svatopluk Hauser.

Jaroslav Novák prokázal předpoklady stát se vynikajícím a zřejmě i populárním novinářem. Avšak věnoval je *"pouze"* mladým lidem a zůstal věrný službě skautskému hnutí.

Osobní vzpomínky na Jaroslava Nováka - Braťku

Dušan Mendl (1919) do oddílu přišel 1929

Pro mne, a myslím, že i pro řadu dalších členů Pětky, splývají vzpomínky na Braťku nerozlučně se vzpomínkami na oddíl a dění v něm. Hlavně ty první, nejstarší nováčkovské vzpomínky jsou navzájem těžko rozlišitelné, spojují se v jeden proud. Možná, že se mýlím, ale mně se jeví dění v Pětce - v té době kolem roku 1930, kdy jsem přišel bez jakékoliv předchozí přípravy do velkého oddílu - jako bezproblémové a zcela hladké. Teprve s odstupem let jsem si začal uvědomovat, že ta "*hladkost*" a plynulost života v oddíle byla dána především vůdcovským talentem a organizační schopností Braťky Nováka. Na tehdejší vysoké skautské, ale i sportovní úrovni Pětky měli ovšem nemalý podíl vedoucí družin a starší členové oddílu. Doufám, že vzpomínky na tu dobu zpracoval již někdo kompetentnější než já a že budou účastníkům semináře přístupné.

Abych se vrátil k osobním vzpomínkám. Náhoda hraje v životě velkou roli, a také mne řetěz náhod přivedl k Braťkovi a jeho prostřednictvím do Pětky.

Při školním filmovém představení, ještě na obecné škole, byl nám promítnut film, který efektně předvedl zásah skautů při záchraně zraněné osoby. Tato agitka udělala na mne velký dojem a tak jsem doma projevil chuť stát se skautem. Rodina proti tomu nic neměla, ale žádného skauta neznala. Náhodou kolega mého otce znal Braťku jako tajemníka Svazu skautů, a přislíbil se zeptat ho, jak postupovat chce-li se někdo stát skautem. Braťka to vzal

zcela vážně a pozval mne do klubovny pátého, tehdy ještě suchozemského oddílu. Klubovna byla na Petřském nábřeží v dřevěných nouzových barácích.

V klubovně mi nadiktovali, co všechno si má nováček opatřit a na které nádraží mám příští neděli přijít. A tak po návštěvě v Skautingu (obchodu) byl jsem připraven na radosti, ale někdy i strasti začínajícího skauta. Jen se s odstupem let trochu divím, že Braťka, nebo někdo jiný, neusoudil, že bych se lépe vyjímal u vlčat.

Podrobněji líčit dění v tehdejší Pětce by asi přesahovalo rámeček osobních vzpomínek, stačí jen konstatovat, že tehdejší tábory se konaly na romantickém Staňkově, a to ještě na Vlčici, což bylo ideální tábořiště. Sice jsme byli vytopeni dlouhodobými dešti, takže bylo třeba budovat zvýšené chodníčky mezi stany, a také nás zasáhla větrná smršť a pobořila stany, ale přesto jsem přesvědčen, že to byl nejhezčí tábor, kterého jsem se zúčastnil. I po nuceném přestěhování tábořiště dozadu na Yukon měly tábory na Staňkově své neopakovatelné kouzlo a Braťka dovedl vymyslet a zorganizovat tak skautsky náročný a zábavný program, že soutěžící družiny se po celou dobu trvání tábora prakticky nezastavily. V organizaci táborového života a vymýšlení zábavných a napínavých her byl Braťka skutečný mistr.

Celá řada přítomných je jistě oprávněnější než já hodnotit skautské dění pátého oddílu, tábory, zahraniční cesty a jiné akce konané v letech 1930 a 1939. Já se omezím v závěru svého osobního vzpomínání na vzácnou událost, kdy Braťka oznamoval své dlouhodobé plány, vytyčoval další cestu na řadu let kupředu.

Nedovedu dnes posoudit, do jaké míry bylo toto vytýčení dalších plánů oddílu nové též pro všechny účastníky, ale sám se nepamatuji, že by se v tomto rozsahu opakovalo. Vím jen, že mně připadalo značně odvážné a zdálo se mi, že jde o nezávazný plán, který nepůjde splnit.

S tímto směrlým plánem byli seznámeni účastníci slavnostní večeře, kterou Braťka uspořádal na oslavu úspěšného ukončení putovního tábora Pětky po pohraničních horách Podkarpatské Rusi v r. 1931. Večeře se konala v malém hotýlku v městě Rachově, kam jsme se uchýlili po měsíčním putování po horách, abychom se mohli trochu zcivilizovat před nástupem do rychlíku, který nás měl odvést zpět do Prahy. Účastníků bylo 10, od Braťky a Svatky Starého až k nejmladšímu, kterým jsem byl já. To, že jsem se ocitl v této skautsky

vyspělé společnosti, byla buď náhoda, nebo určitý Braťkův záměr. Braťka měl v té době ještě literární plány a možná, že přibrání malého kluka snad bylo pro osnovu díla o putování po horách potřebné. Nikdy jsem o tom s Braťkou nemluvil, jsem dodnes vděčen za nezapomenutelné zážitky jak jemu, tak všem, kdo mně tehdy pomáhali zdolávat nemalé obtíže. Přes vhodné rozeslání zásob na jednotlivé celní stanice, v čemž se ukázala Braťkova organizační schopnost, bylo toho nosení na mne až moc. Postupně převzal můj podíl Svatka, tak většina mých díky patří jemu. Putovní tábor po Podkarpatské Rusi byl tím nejskautštějším podnikem, kterého jsem se zúčastnil.

Abych se vrátil zpět k závěru večere - Braťka nás seznámil asi s těmito body:

- vyřešení problému klubovny zakoupením prámu a zřízením klubovny na něm
- přechod z oddílu suchozemského na oddíl vodní
- najmutí plachetní lodi v Jugoslavii a prázdninová cesta podél Jadranského pobřeží

Zda byly známy termíny skautských jamboree a plánovány navazující zahraniční cesty do Holandska a Anglie, nevím.

V příštích letech jsem s obdivem sledoval, jak se Braťkovi daří tento smělý plán plnit.

Brat'ka, Jaroslav Novák a Zpravodajská brigáda - ZB

Jaromír Klika "*Bob*"

Bobánek mne pověřil úkolem zpracovat téma Brat'ka a ZB. Není to pro mne snadné. Předně jsem urolog a ne psycholog či pedagog, a pak, Brat'ka k této akci svých "*žáků*", skautů 5. oddílu vodních skautů Praha, ani zvláštní osobní vztah neměl, alespoň, pokud vím. Ostatně není divu. Situace v době zakládání této ilegální organizace byla taková, že jsme se museli od Brat'ky distancovat - Brat'ka byl sledován, ohrožen a nakonec i zatčen (z téhož důvodu jsme tehdy např. nemohli mezi sebe zařadit bratry židovského původu). Než vyslovím úvahu o zásluhách Brat'ky na této naší odbojové činnosti, jen zcela krátce osvětlím těm, kteří o ZB vědí málo, nebo nic, co ZB bylo, z čeho a jak vzniklo.

Po zákazu Junáka na podzim r.1940 se stalo toto: Zavolał jsem Adu Karlovského a ten mě v telefonu řekl, že mě právě chtěl volat - nebo naopak? A shodli jsme se na tom, že se musíme ihned sejít a pohovořit si. Telefonem že to nejde. A tak jsme se také sešli a dohodli na tom, že nastala doba, kdy je třeba plnit skautský slib. Vybrali jsme z Pětkařů deset bratrů, těch, dle našeho úsudku nejvhodnějších pro naši budoucí činnost a nazvali jsme se Zbojníky. Představovali jsme si skutečnou bojovou činnost a ještě netušili, že hlavní činností bude zpravodajství. Usoudili jsme, že potřebujeme vojenský výcvik a tak Ada vyzval svého přítele, četaře Jana Laštovku a ten se stal našim vojenským instruktorem a uznaným velitelem. Tak to tedy začalo... a skončilo až 9.květnem 1945. Malý (nebo velký?) zázrak byl v tom, že skupina, která dosáhla v květnu 1940 počtu 599 odbojářů, vydržela celých těch pět let naplněných skutečnou aktivitou, t.j. vojenským výcvikem, drobnými diverzemi a

---

hlavně zpravodajštinou, že vydržela bez ztrát na životech. Tak obávané Gestapo se na ní, resp. do ní nedostalo. Jejím hlavním úkolem tedy bylo zpravodajství - oficiálně bylo prokázáno, že padesát procent zpráv dodaných tajným vysílačkám k předání do zahraničí bylo právě od těchto hochů do 25 let. Samozřejmě, že posléze jen menší část jich byla Pětkařů či skautů z jiných oddílů. -Osudy této skupiny nazvané až během další aktivity Zpravodajská brigáda, podřízené hlavnímu velení domácího odboje, Radě 3 (R3), popsal na 66ti stránkách jako Studii o skupině ZB historik Dr. Zdeněk Jelínek v XXV. svazku Pražského historického sborníku v r. 1992. - tedy zpět ke skautingu a Braťkovi. ... Byl to jistě skauting a pro nás osobně Braťka, který v nás podpořil vlastnosti vhodné nejen k civilnímu životu, ale v tomto případě také k odboji., takže jsme mohli, ač neprofesionálové, amatéři, až do konce války zastávat velitelská místa ve skupině. Dle mého názoru nám dal Braťka více než skautský slib, skautský zákon a 3 orlí pera. Naučil nás například zodpovědnosti, nebo tak důležité dochvilnosti. Naučil nás umění řešit s klidem a optimálně nečekané situace apod. Tak, jak to uměl sám a jak to uplatňoval ve svých hrách, jak to líčil ve svých knížkách. Vždyť právě takové situace vznikaly při ilegální práci ZB.- Zpravodajštině, letákových akcích, shozech zbraní apod. Zde je ten klíč, proč ZB vydrželo, přežilo celou válku beze ztrát (ztráty byly až v bojích na barikádách v květnu). Jen jedno bylo třeba stále připomínat: žádnou romantiku! V tom jsme se museli od Braťkova skautingu lišit. Zpravodajská brigáda má Braťkovi co vděčit za svoji existenci. Správnost jeho pojetí a způsobu výchovy zrajících hochů v teenagery, schopné řešit mimořádné životní situace, měla jistě velký vliv na úspěšnou a tak nebezpečnou činnost, jakou Zpravodajská brigáda odvedla. Tolik tedy o Braťkovi a ZB.

Milý Bobe

Karel Rohlíček "*Rohlas*"

Dostal jsem Tvůj dopis ze dne 4.3. To víš, že Vám napíši do almanachu o Bratřkovi. Vždyť to byl on, kdo změnil můj celý názor na život. Doma si se mnou nevěděli rady, propadal jsem ve škole, nikdo to nechápal a vysvětlovali si to učitelé i rodiče nějakou vadou fyzickou, že snad nevidím nebo neslyším, nebo, že mám mozkovou limitaci. Když vyčerpali lékařské kapacity oční a ušní, nemohli na mně nic najít. *"Bude to psychologické zatížení Vašeho hochy"*. ---V Resslově ulici, kousek nad Mánesem, ve třetím patře, mě jako poslední pokus přivedli k jedné z pražských kapacit - pamatuji se na staršího pána, který měl pokoj plný knih, mezi kterými stál stůl a velké křeslo. Mámě řekl, aby se šla projít na Žofín, že si se mnou popovídá, aby mohl můj sluch posoudit. Měl také klec s kanárem, který krásně zpíval . Na cestu mamince řekl: *"Váš kluk slyší dobře, mám otevřené okno a přes rámus elektrické dráhy slyší mého kanára zpívat!"* To jsem prohrál - posadil mě do svého křesla a seděl na schůdkách ke knihovně. Zeptal se, zda si to s ním chci vyměnit. Já zavrtěl hlavou. Vysvětlil mi, jak jsou všichni zarmoucení, že nevědí, čím se trápím, že ve škole neprospívám... Protože se mi ten starý profesor líbil, řekl jsem mu, že se vůbec netrápím, ale když přinesu počítání bez chyb v domácím sešitě do školy, že se na mě budou moji spolužáci dívat jako na šprta - proto raději jsem s nimi po škole! Úkol raději neudělám. Vyptával se mě na podrobnosti, jak se dovedu poprat, nebo jak umím střílet prakem a jak jsem dokázal dostat 3 z chování? - Vyměnili jsme si místa, sednul jsem si na ty přenosné schůdky ke knihovně, on si sednul do svého křesla a řekl mi, abych poslouchal. *"Já jsem vyrostl u sv. Vojtěcha, věř, že tam kluci byli stejně divocí, jako u vás ve Vysočanech. S Malou Stranou se bojovalo pod Petřínem. Nemusíš se bát, že Ti budou říkat šprt, když umíš zacházet s prakem a házet kamením s páskem, budeš mít jejich obdiv. Chtěl bys mezi hochy, kteří se neperou a chodí na výlety do okolí Prahy, v létě tábořit na vodě v Jižních Čechách?"*

Musíš se naučit plavat. " Máma přišla ze Žofína celá ustrašená, co uslyší. První, co slyšela, že se musím naučit plavat a pan profesor jí dal adresu k věži na Karlově náměstí, zajděte tam s tím hochem, je to kousek. S panem tajemníkem Novákem jsem již mluvil, rád by se na Vašeho Karla podíval. Mimo jiné, maminko, klučík žádnou vadu nemá, a s příštím vysvědčením ať se na mě přijde podívat. Můžete ho poslat samotného, patnáctkou dojede až sem k mostu, na světlo přejde a zase si spolu popovídáme. -K Braťkovi jsme přišli a pozval mne na schůzku družiny Vlků. Loula byl kormidelník, ale Mandára ho zastupoval a Dívčina byl první člunař. Alexandr Vári druhým člunařem. Právě ve stejnou dobu přichází do oddílu Vlád'a Páral se svou chromatickou harmonikou a Lád'a Hec, hoch délky 192 cm a bot č. 46. Všichni 3 jsme byli dáni na starost rasovi Ježkovi "*Schulhof*". Napíši toho více, jak jsme jeli do Hrabušic v nákladním voze ČSD, se zásobami, provazy pro loď na suchu a s celtami pro jídelnu.

Zatím zdraví Karel

14.3.1994 - Kanada

Vás všechny staré Pětkaře, měli jsme krásné mládí a díky Vám za Vaše přátelství....
Karel, nejstarší nováček oddílu.

Brat'kovo vychovatelské dílo

Radim Palouš "Dim"

Nemyslím, že těžištěm jeho díla bylo redaktorování v *"Junáku"*, ani činnosti vysoce postaveného skautského činovníka, ani jeho spisy. Tím nejvýznamnějším činem Braťkova života bylo dle mého soudu vedení pátého oddílu vodních skautů. Zde předváděl mistrovskou školu jak vychovávat bez mentorování, jak formovat bez indoktrinace. Pokusím se to předvést na tom, co jsem měl možnost in concreto zakoušet díky jeho znalému a pilnému vůdcovství (či lépe kapitánství). Budou to přirozeně zlomky, nicméně každý z nich je svědectvím Braťkovy vychovatelské praxe. Po druhé světové válce jsme obsadili ostrov na Sečské přehradě. Byl uprostřed velkého jezera pod vysokou skalou s hradem. Vody jsme měli dost, ale ne pitné, takže jsme na pramičkách dováželi vodu v soudcích. Všechno jsme si samozřejmě museli postavit sami, včetně podsad, ba včetně pokácení stromů označených lesníkem a splavení vorů na ostrov. Morálka a hodnotová orientace se tedy odehrávala v díle a moc se o tom nemluvalo. Umět vzít sekyru, umět se šetrně chovat v lese, o tom se příliš nediskutovalo. Bylo samozřejmé, že jsme uklidili klestí, bylo samozřejmé, že se palivem šetřilo, že nebyly žádné odpadky, že se neplýtvalo stravou.

Braťka napsal scénář filmu *"Na dobré stopě"* a náš oddíl ve filmu hrál. Film byl potom téměř utajeně po roce 1948 promítán. Zmíněné pramice jsme si sami stavěli na dvou kozách. Sehnali jsme prkna a pak jsme je budovali až do toho posledního vytmelení. Některá posádka to uměla lépe, některá hůře, a pak jim pramička obstála lépe nebo hůře v závodech, třeba když jsme měli lov na sledě. To se rozházely po vodě v určité vzdálenosti klacky. Potom nastartovaly tři pramice a ta, která nasbírala nejvíc sledů, vyhrála. Směl se vždycky ulovit jenom jeden jediný a ten nazpátek odvézt na břeh. A znova a znova. Kdo uměl lépe

manévrovat, kdo měl lépe postavenou loď, ta posádka vyhrála. Osvědčovalo se dílo samotné, věčnost naší práce. Morální stránka nebyla deklarací, nebyla slovem, byla tím, čím jsme fakticky žili.

Po válce jsme měli klubovnu pod velkou skálou v Podolí. Nedaleko v zátocce pod Vyšehradem byl potopen kutr, zbyl po nacistické okupaci, asi 11 m dlouhý, ten, co visel na boku křižníků jako záchranná loď. Byla to plachetnice, dvojstěžník. Poněvadž tenkrát nebyl nikdo jiný k dispozici, řekli našemu oddílu: Nebyli byste, hoši, tak laskaví? Loď jsme vytáhli, vyčistili a začali ji spravovat. Sehnali jsme si složitým způsobem plány. Neměla stěžně, neměla ráhna, neměla ani vnitřní vybavení ani plachty. A nadto jsme plachtit neuměli, byli jsme obyčejný skautský oddíl. Přesto jsme se všichni pustili do díla a loď jsme dali dohromady tak, že jsme v přídi postavili kajutu na potraviny, vztyčili jsme dva stěžně, sehnali jsme všechno kování, co jsme potřebovali, kladky jsme si vyráběli dokonce sami. Sehnali jsme peníze na to, aby nám v továrně na padáky ušili plachty. Byly ohromné, celkem 47 m². S opravdovým dvojstěžníkem jsme se na Vltavě opatrně učili jezdit. A představte si, že nám osud - nebo Pán Bůh - naše peníze vrátil: díky té lodi si náš oddíl filmový producent "koupil", neboť jim šlo také o vnější efekty. A tak v roce 1947 jsme prožili nejdelší skautský "tábor"- osm týdnů, na němž jsme jako účastníci filmování vydělali desítky tisíc. Za to jsme si naplánovali osmitedělní zahraniční plavbu, a to po Visle až do Baltského moře.

To byla plavba! Těch dobrodružných příhod! Plulo nás devatenáct. Na vaření jsme měli v plechové bedně čtyři petrolejové vařiče. Spali jsme na palubě, nikoli v kajutě, tam byly potraviny, nad sebe jsme si jen mezi stěžně vytáhli ráhno a přes to jsme hodili plachtu, čímž vznikl jakýsi stan. Loď měla posuvný kýl, aby měla dole zátěž a aby ji vítr nesfoukával, prostě aby držela kurs. Mnohokrát jsme ovšem uvízli na mělčině. Když se dno blížilo hladině, tak museli dva háčkové onen kýlový meč povytáhnout a potřebnou míru nebylo vždy snadné odhadnout. Jednou jsem v poslední chvíli uviděl, že nemůžeme podjet zřícený most, poněvadž hlavní stěžeň byl vyšší než podjezd. Visla tekla velice rychle. Když jsme se občas koupali, zkoušel jsem plavat kraulem proti proudu co nejrychleji, ale neudržel jsem se na jednom místě s břehem, stále mě to mírně snášelo. Takže ve chvíli, kdy už jsme byli s poměrně velkou lodí padesát - sedmdesát metrů před tím mostem, jsem si uvědomil, že nemáme šanci projet. A nebylo úniku, tu loď by to bylo sneslo pod most tak jako tak. V tu

chvíli mě napadla jediná myšlenka. Zařval jsem: všichni na levobok! Myslil jsem, že loď se vykloní a že máme šanci nějak proklouznout. Byla ve mě malá dušička, protože - představte si - na palubě nás bylo devatenáct a stěžeň, to byl dole takových 20 cm silný smrk. Můj nápad byl dobrý pouze relativně, přece jenom jsme zachytili. A teď jsem čekal co se stane. Zachytili jsme naštěstí nemnoho. Nejdříve se ozvala strašná rána: první ocelové lanko se natáhlo, kování u přídě prasklo a lanko napjaté jako struna bouchlo zespodu do dřevěného bednění mostu. Most totiž mezi pilíři neměl oblouk, ten se za války zřítíl. Místo oblouku spojovalo sloupy pět trámů a na nich prkna. Stěžeň zachytil trám, ale byl dostatečně pružný a brnkl o první, bouchl se zahřměním do druhého a tak dál. Takhle jsme se pod mostem *"prostříleli"*. Všeho všudy jediná škoda bylo ono kování na přídi. Měli jsme samozřejmě rezervní, protože když se loď odstrojuje, může spadnout do vody.

Prostě: zima někdy až kolem nuly, třeba v noci, a pak zase horko, tvrdé podmínky a leckteré krásné chvíle. Noviny psaly (polsky): Loď pod československou vlajkou připlula do Varšavy! My jsme byli pyšní, byli jsme vlajková loď! Nezapomenu na chvíli, kdy Chingo hrál na harmoniku, bylo krásně, tak půl páté odpoledne, slunce svítilo, vítr byl boční, takže jsme nemuseli křižovat. Všichni jsme se povalovali po palubě. Na břehu se pásli koně a my očekávali chvíli, kdy konečně spatříme moře. Byli jsme *"river scouti"*, nikoliv *"sea scouti"*. A teď jsme toužili po moři, které bylo pro nás toužebným cílem naší plavby. Na přídi byly dvě služby. Jeden měl tyč, kterou měřil hloubku. Druhý s triedrem hlásil mělčinové boje a eventuelně větrné poryvy. A to oko na přídi najednou zařvalo: *"Konec řeky se mně ztratil!"* Řeka šla až nahoru, až do obzoru. Všichni jsme ztichli. Zacloumala s námi, aniž jsme o tom mluvili, ta zvláštní hodnota cíle. Nesměli jsme rovnou na moře. Museli jsme nejdříve plout do Gdyně. Přístav Gdyně je po levé straně od ústí, takže jsme museli odbočit do mrtvého ramene Visly a brzy jsme zakotvili. Nechali jsme jednoho z posádky jako hlídku na lodi a šli jsme na pobřeží. Moře nebylo vidět, mezi lodí a pobřežím byla písečná duna a rostly na ní borovice. Nejdřív jsme šli, pak jsme utíkali, a když jsme prošli borovým hájkem, objevilo se před námi moře zblízka. Bylo půl šesté, slunce už bylo níž, vítr hnal po vodě vlny s bílými čepicemi a my jsme strnuli. A pak jsme strhli se sebe šaty a všichni jsme s řevem běželi do vody. Polsko bylo tady ještě bez pláží, takže jsme nejen ochutnávali slanou vodu, ale v písku nacházeli jantar a mušličky. Když jsme druhý den vjížděli čistě upraveni do přístavu, jedna převeliká loď začala houkat a její

vlajička - byla to norská loď - šla dolů a nahoru. A my jsme pochopili: ona nás zdraví! Potom se rozhoukal celý přístav, lodi nás zdravily a my jsme v tu chvíli, utmácení po čtyřech nedělích, kdy jsme většinou měli protivítr a ony mělčiny, kdy jsme si mysleli, že nedojedeme, jsme začali taky tu naši vlaječku spouštět a znovu nahoru - a byli jsme v tu chvíli šťastní, že jsme to dokázali.

Pak jsme se musili naučit námořnímu plachtění, abychom dostali příslušná povolení. Nejdřív jsme dostali pilota, ten s námi jel z Gdaňska do Gdyně. Tam jsme měli přístav v bazénu pro plachetnice. Jednou jsme pluli po širém moři a potkáme úplně stejný kutr. Byly to lodi v Německu běžně vyráběné jako záchranné čluny, dvojtěžníky se vším všudy. Na lodi byli frekventanti polské školy pro námořní kadety. My jsme pozdravili ve vsí úctě a pak jsme si řekli: kdo bude dřív v přístavu! Hoši polští - kam na nás! My jsme totiž měli nejen lehčí plachty, které byly při daném větru výhodou, ale i nemalé zkušenosti s velmi náročnou plavbou. Závody dopadly tak, že my byli dávno zakotveni, když oni přijížděli. Takže "*river scouti*" porazili polské "*mořské vlky*". A v tu chvíli - opět bez deklarácí - jsme věděli: něčemu jsme se naučili.

Skauting někdy bývá už tím, že se krojem odlišuje, jakýmsi ozvláštněním, jakousi deklarácí. Už tím, že nosíme lilii, inzerujeme to, co jsme. Se vsí vážností chci upozornit na jisté nebezpečí. Deklarace jakoby znehodnocuje. Obávám se deklarovaného morálního perfekcionismu. Tím nechci vůbec radit k tomu, abychom naschvál páchali zlo. Ale ve chvíli, kdy člověk je sám sebou jistý, jak páše samé dobro, ve chvíli kdy "*provede*" jeden dobrý skutek denně a tím se večer deklaruje - i když sám před svým svědomím -, tak je to velmi nebezpečné. To dobré, to mravné by mělo především být v činnosti samotné, v oddílu samotném, v tom, co se tam děje. My jsme měli denní program díky výtečnému Bratřkovi navržen předem, večer se činnost pro zítřek prodiskutovala a druhý den se realizovala. Od té doby mimoděk vím, jak pořádnost stojí za řádným programem dne, aniž by nás svazovala. Sama řádnost života běhu bez indoktrinace nás učí, že je třeba být řádný.

Jako skauti jsme věděli, že jsme právě ti, kteří umějí s přírodou komunikovat a jí šetřit. Skauti vědí, co to je, nechat za sebou tábořiště, aniž by bylo patrné, že tam nějaké tábořiště bylo. Ve chvíli, kdy ekologie se "*provádí*" proto, že chci rafinovaněji exploatovat přírodu, aby vydržela, jak se říká, dalším generacím, aby lidstvo ve svém antropocentrismu jaksí lépe a déle žilo, tak to je při nejlepším ta menší část pravdy. Ta pravá ekologie je, že já respektuji

---

bytosti tohoto světa; nerespektuji strom jenom proto, že mně dá stín, ovoce, krásu, dřevo - ale že to je bytost, která se mnou žije v tomto světě. A totéž platí o louce, totéž platí o kameni. Tomu se říká morální ekologie. To je teprve ta ekologie, která by měla zdobit skautské hnutí.

V pohádkách hrdina - zachránce občas nepoznán odejde pryč, nemá žádnou odměnu. Ba dokonce - někdy si ani není vědom, že udělal statečný čin. A přitom přijel skutečně s rizikem, že prohraje. Nemá žádnou odměnu. Toť přece rytíř! Ve chvíli, kdy by si řekl: to jsem ale dobrý - všichni cítíme, že by jeho rytířskost trochu poklesla.

Náš oddílový pokřik byl pěkný i nepěkný: Do čela, nepovol, bij se vpřed, Pět, Pět, Pět! V čem byl pochybný? Aby člověk byl pořád takový ten "šéf", špička, nepovol, vpřed! A v čem je pěkný? Snad přece jenom je třeba jít kupředu, dál. Ne aby byl člověk vpředu, ale aby šel vpřed. Aby nezůstával stát, aby nebyl sebou sám uspokojen, aby byl otevřen komunitě, která se jmenuje jednou oddíl, podruhé skautské hnutí a potřetí vlast, jíž je dneska celý globus, celý svět, v němž žijeme a který, doufejme, není tak bezesmyslný jako jakýsi rej atomů, nýbrž který má smysl.

To je stále ten cíl, který jsem sledoval na příběhu Braťkova oddílu. Ne moc mluvit, ne moc deklarovat, musí se to dít. V tom, že vím, jak zacházet se dřevem, ale ne proto, abych byl šikovný, abych byl šéf, ale protože respektuji, protože jsem věčný. To nelze jednotně předepsat, to nelze naordinovat. To musí být přirozené a jakoby neviditelné. Je to vždycky výzva, nikoliv předpis. Jsme jedineční, každá chvíle je jedinečná, nic se v tomto smyslu nemůže opakovat, přes ty absolutní normy, přes tu výšku, k níž směřujeme. Ale každé to namíření a usilování je vždy zaměřeno jedním směrem. Na horizontále života se v každém bodě musíme pokoušet znova a znova vztyčovat vertikálu. Jako stěžeň na lodi Braťkova pátého vodního oddílu.

Brat'ka jako organisátor. Trochu o roce 1947, více o roce 1948 a 1949

Ivan English "*Chingo*"

Co vím a co si nepamatuji
Na dobré stopě jen jako zmínka
Prázdniny 1948 - cesta po Visle a následné události
Český Yachtclub a tábor v Tatrách
Závěr - Brat'ka jako organisátor

Co vím a co si nepamatuji:

Předně považuji za svou povinnost sdělit vám, že si toho nepamatuji hodně. Tento můj příspěvek berte jako nepřesný popis událostí a to hlavně ve věci jmen zúčastněných osob. I když jsem to konzultoval, přeci jen i kolektivní paměť je děravá.

Na dobré stopě jen jako zmínka

Tábor v r. 1947 a natáčení filmu Na dobré stopě je, jak se domnívám, předmětem jiného referátu. Omezím se tedy jen na výčet některých věcí:

Jednotlivá mužstva a družiny:

Ještěrky (Zmetek)
Lachtani
Rackové
Medvědi (lední) (Karkul)
Ledňáčci
Lišky

Tábor trval 2 měsíce a pokračoval natáčením na Seči ještě i v září a pak v Praze. Tábor vedl Braťka, Láďa Páral a Radim Palouš. Bylo nás tam kolem šedesáti. Vařil Ludva Mohelský.

Prázdniny 1948 - cesta po Visle a následné události

Toto sestavení družin trvalo až do jara r. 1948, kdy se chystala výprava na Vislu. Na tento tábor však podle mého vědomí jel oddíl organisovaný ve čtyřech skupinách: Žraloci, Wikingové, Rackové a Jespáci.

Je třeba si uvědomit, že větší část příprav a vlastní tábor proběhl již po únoru 1948 a že Braťkovi bylo, resp. muselo být jasné, že dojde ke zrušení Skautingu a eventuálním represím. Snažil se věc co nejvíce zachránit publikováním zpráv o naší spolupráci s Harcery v Polsku. To ovšem, jak se později ukázalo, nemělo valný význam. Protože o plavbě po Visle je připraven referát Dima (Radima Palouše), a protože nevím, o čem všem se v něm zmíní, omezím se opět na výčet jmen, pokud paměť stačí:

Vedení: Braťka, Dim a Miki Reich

Mužstva: Tonda, Gabas, Autogen, Špalek - Medvědi
Fakir, Julio, Čtyřka, Očko
Catilina, Černoch, Černoušek, Očko -
Jirka Stáhlík, Dlouhán, Riki, Chingo -

Vidíte, já si dokonce ani nejsem jist, jestli ten výčet je správně a navíc ve kterém tom mužstvu jsem byl vlastně já sám a která jména družinová patří ke kterému mužstvu. Snad mi někdo pomůže to opravit. Například si myslím, že v Polsku byl také Profa, též Kauka

zvaný, ale jestliže ano, pak tam zase nebyl někdo, koho jsem jmenoval. Bylo nás totiž šestnáct. Snad o tom více poví Dimův referát. Pak už tedy došlo ke zrušení Skautingu a schůzce, kterou bych nazval historickou.

Český Yachtclub a tábor v Tatrách

S obrovskou předvídavostí projednal Bratřka s vedením Českého Yachtclubu pod Vyšehradem, že založí oddíl mladých jachtařů a povede ho. Z nás všech pak vybral myslím dvanáct a vyzval nás po poslední schůzi v klubovně v Bráníku, abychom se rozešli a sešli se v takové skleněné boudě na tehdejší konečné stanici tramvaje č. 17. To bylo snad někdy v říjnu nebo listopadu 1948. Zeptal se nás, jestli chceme pokračovat v činnosti oddílu. Kdo by nechtěl, mohl odejít. Neodešel nikdo a tak oddíl kontinuálně přešel do jakési poloilegality, ve které setrval až do roku 1968 a vlastně až do r.1990. Byl tedy prakticky 40 let oficiálně zrušen, ale existoval dál a to velmi dobře.

Zase si nepamatuji všechny, kteří byli na té schůzce na konečné sedmnáctky, ale museli to být většinou ti, kteří se v r. 1949 zúčastnili tábora "*Nad vodopádem*" v Tatrách - v Tomanově dolině. Vyjmenuji je za malou chvíli. Soužití s Yachtklubem nebylo bez problémů. Částečně proto, že náš program se samozřejmě lišil podstatně od toho, co si členové klubu představovali a duch klubu nebyl příliš zasažen politickými událostmi ve státě, jednak proto, že přeci jen u některých členů to povědomí zasaženo bylo a tak se ozýval celkem pochopitelný strach. Vše se dařilo překlenout, až do doby, kdy oddíl přešel, podle mého soudu trochu nešťastně pod hlavičku Slavojů Praha. Ale o tom už zase snad jiný referát.

Tábor v r. 1949 v Tomanově dolině měl charakter "*vědecké výpravy ve vysokohorských podmínkách*". S úžasným citem pro situaci Bratřka vymyslel tento "*vědecko výzkumný*" tábor právě pro rok 1949. Ač členové jachetního oddílu, byli jsme uschováni vysoko v Tatrách na místě velmi nepřístupném a tak byl celkem dobrý předpoklad, že se nikdo nebude obtěžovat a kontrolovat nás v té dálavě. Tak se také stalo. O táboře nashromáždil Bratřka spoustu poznámek a připravil si je pro napsání nové knížky. Další události však už nedovolily tento záměr realizovat a Bratřkova smrt pak udělala skoro definitivní tečku za

tímto úmyslem. Téměř. V současné době ve Svobodově vydavatelství má knížka vyjít pod názvem právě "*Tábor nad vodopádem*" nebo tak nějak a to v přepracování a konečné úpravě Ropimově. Slíbil jsem vyjmenovat účastníky a tedy vlastně základ čtyřicetiletého poloilegálního Pátého oddílu: Braťka (Novák), Tonda (Plánička), Petr (Kadlečík), Krejčík (Woody neboli Pepan) (Schneider), Švígo (Švec), Vorel (Vorlický), Autogen (Vepřek), Měsýc, Černoušek, Vočko (Bžoch), Jarbor (Jaroslav Bor), Chingo (English), Medvěd (Charvát) a Černoch (Černý).

Zmíněná knížka je vlastně popisem tábora skoro den po dni a tak Vám všem doporučuji si ji pořídit, jen jak bude někde k mání.

Závěr - Braťka jako organisátor

Co závěrem? Protože jsem měl příležitost si přečíst zprávu Švígovu ještě dříve, než jsem dokončil tuto svou, soustředil jsem se spíše na oblast Braťkovy organizátorské činnosti a tedy oblast uskutečněných akcí z období, které mně bylo určeno. Jak hodnotit Braťkovu činnost z tohoto pohledu? Těžko: Byl vynikající stratég a organizační optimista s úžasnou dávkou odvahy a představitosti. Uměl dokonale získat i rodiče všech kluků pro svoje záměry a to nejen jaksi tím, že věc schvalovali, ale taky dosti často hmotně podpořili. Naproti tomu jako organizátor věcí na místě samém byl báječný zmatkář. To však nebránilo tomu, aby věci probíhaly hladce a bez velkých problémů. Na to tam byli přístavní přeci. Byl přese všechno geniální. Velká postava mého a nejen mého života. Je mojí velkou ctí, že jsem mohl projevit svojí úctu k němu tímto svým příspěvkem.

Dvojtečky

Jan Lorenz "*Pretty*"

Konečně začal vrzat sníh pod pravidelnými skluzy lyží, konečně vyrážíme do ochranného přítmí lesa, nahazujeme na záda své batohy, které nám obětavě a nenápadně dvě mladé dívky dopravily na vrchol strmé stráně. Předstíraly, že si jely zasáňkovat, ale přitom velmi dobře věděly, že kdyby je hraniční stráž přistihla, kterák nám napomáhají při našem pokusu ilegálně překročit česko-bavorskou hranici, že by je neminul trest uvěznění.

V našich přípravách jsme sice postupovali co nejopatrněji, s největší tajností - ovšem bez pomoci jiných to nebylo možné - a tak ti, kterým jsme důvěřovali a jim se svěřili, mohli být vystaveni nedozírným následkům, kdyby nás dopadli. Rodičům doma ani zmínku. Alespoň při předpokládaném výslechu by nemuseli lhát, protože by skutečně o ničem nevěděli! Hrůza! Ale spoléhám na jejich pochopení, že to vše bylo pro JEJICH bezpečnost. Ani zmínku o tom, k čemu mladé lidi nabádala rozhlasová stanice "*Radio Free Europe*" ze zahraničí - totiž aby opustili svoji vlast, která se po únoru 1948 ocitla pod kontrolou komunistické strany. Stalo se tak nezákonným způsobem a znamenalo to počátek totalitarismu a nesvobody. Znamenalo to také nejen konec rozkvétající demokracie v Československé republice po druhé světové válce, ale veliké nebezpečí pro všechny občany, kteří si přáli žít ve svobodném a demokratickém státě. Rozhlas svolával všechny tyto občany, aby přešli do demokratické Německé spolkové republiky, kde se zorganizuje odpor a sliboval, že během krátké doby bude opět nastolena demokracie v ČSR. Mnoha mladým lidem se tyto návrhy líbily a rozhodli se dočasně z vlasti odejít, aby přispěli k pádu komunismu v ČSR. Ne každému bylo možno odejít do ciziny a nutno přiznat, že ne vždy tyto důvody byly tou skutečnou motivací, proč po roce 1948 začal exodus českých občanů na Západ. Byly to i důvody materiální, osobní, ba i kriminální. Já patřil k těm, jimž bylo v r. 1949 zakázáno dostudovat na vysoké škole.

Zcela neočekávaně byly ustanoveny studentské komise, které měly rozhodovat, komu bude povoleno dostudovat a komu nikoliv. K mému velkému překvapení v této komisi seděl můj kolega, kterého jsem dobře znal, protože jsem s ním byl ve studijní skupině už asi dva roky, ale nyní se tvářil jako by mě viděl poprvé. Nebyl právě moc inteligentní, ale zase zatvrzelý komunista. Několikrát jsme se kvůli tomu pohádali. Bylo mi rázem jasné, jak to asi se mnou dopadne. Přestože mi chybělo do druhé státnice jen několik předmětů, byl jsem shledán nezpůsobilým, údajně z důvodů neprospěchu. Moje podezření, že moje politická orientace byla tím skutečným důvodem, bylo potvrzeno později. Rozjel jsem se do Bratislavy a zažádal o zápis na architekturu, abych mohl dokončit svá studia. Byl jsem přijat (můj prospěch nebyl nikterak na závalu), nicméně po třech dnech mi bylo telefonicky oznámeno, že mne nemohou zaregistrovat, protože jim došlo z Prahy hlášení, že jsem politicky nespolehlivý. To tedy byl důkaz o pravém důvodu. Stal jsem se jim nepohodlným, chtěli se mě zbavit.

Kromě mých sympatií pro Západ a mé ilegální činnosti během nacistické okupace v rámci velké ZB zapojené na Londýn (Zpravodajská brigáda, uznaná za organizaci vojenskou, viz. článek bratra Boba Kliky, mé číslo :10004), bylo mi předhazováno jak to, že jsem držitelem vojenského vyznamenání, když jsem nikdy vojákem nebyl. Bylo mně stále více jasné, že v komunistické armádě -nyní zcela orientované na Východ -až dojde k mému odvodu, zatím jsem měl odklad z důvodů studijních, mne budou mít v hrsti. Nedělal jsem si iluze, jak to dopadne; ať dříve či později budu donucen se střetnout s odpůrcem, který drží všechny trumfy - jako vězeň ve vězení už bych byl pramálo platný při odstraňování komunismu. Musím se osvobodit od jejich nepřijatelných nátlaků! A co nejdříve.

Snad nejvíce mi vadilo neustálé vměšování se do všeho, co jsem považoval za správné, muset se řídit jen podle jejich směrnic-nemorálních a zvrhlých. Začínaly se mstivé politické procesy a dalo se očekávat, že situace pro nekomunisticky smýšlející občany bude čím dále tím horší a že rozhodně nedojde ke kompromisům. Dva z bývalých vedoucích ZB - oba známí patrioti a Zápaďáci- byli zatčeni a vězněni..Prý pro spiknutí proti socialistickému režimu. (Pozn. Oba, bývalý velitel ZB Veleoslav Wahl a parašutista major Jaromír Nechanský byli na jaře 1950 odsouzeni a popraveni.)

A tak tedy zde nyní jedeme, se vším svým majetkem na zádech (jeden batoh), na lyžích, tohoto lednového večera r. 1950, na Šumavě, nedaleko Klenčí. Jsme odhodláni, děj se co děj, co nejopatrněji přejít ostře střeženou hranici - asi 11 km vzdálenou. Je to výsledek rozhodnutí, které jsem učinil již dříve - nyní zbývá je splnit. Připomínám si Goetheho: Myslet je snadné, jednat je těžší, ale nejtěžší je jednat dle svých myšlenek. To je všechno hezké, ale kdo mně zaručí, že ta moje -vlastně naše- jsme dva, jdeme spolu já a Fížd'a - že ta naše myšlenka byla správná? Ta trýznivá obava, i když jsem byl pevně přesvědčen o správnosti našeho podnikání, abych nepřivedl někoho do nesnází. Je mi známo, že za pokus o ilegální překročení hranic je nyní automaticky trest 7 let vězení pro muže ve vojenském věku (=zrada), a za předpokládané vyslýchání západní tajnou službou (=velezrada) dalších 7 let. To je moje riziko, nehledě k tomu, že může dojít k přestřelce, zraněním i usmrcení. Je mi rovněž známo, že pohraniční strážé jsou vyzbrojeni samopaly a v zakázaném pásmu v blízkosti hranic nejdříve střílejí a až potom volají varování. Uvědomuji si dobře, co je v sázce, ostatně není to můj první pokus o překročení hranic. Předchozí dva se nedaly dokončit - nepodařilo se nám dostatečně se přiblížit ani k zakázané zóně - neměli jsme patřičná povolení a museli jsme se proto vrátit, abychom se vyhnuli namátkovým kontrolám. Měli jsme vlastně štěstí, že nás nezadrželi a nevyslýchali. To bylo s mým dlouholetým přítelem X... Ale tentokrát se pokoušíme bez něho, on se totiž nedostavil na domluvený sraz! (Pozn. Mnohem později jsme se dozvěděli, že se rozhodl už nic neriskovat..) Fížd'a, který se k nám nedávno připojil, přišel, a tak to zkusíme spolu, jen my dva.

Jedeme nejprve vlakem do Domažlic, pak chceme taxíkem do Klenčí. Zvoníme na náměstí na taxikáře, má tam tabulku. Otevře mladá paní a nedůvěřivě si nás prohlíží. Oznamujeme, že chceme zajet do Klenčí, objednat malovaný porcelánový servis jako dar mé sestře ke svatbě. Vše sice zní velmi pravdivě, taxikář je ochotný, ale jeho manželce se to nezdá a zaslechneme menší výměnu názorů z vedlejšího pokoje: Prosím tě, neblázni, ještě se do něčeho zapleteš... No, ani se jí nedivím, jsme blízko zakázaného území, Klenčí je už v zóně na povolení, máme ruksaky a lyže a tváříme se mile a nevinně- což jí asi právě nejvíc vadí. Zřejmě si myslí, že jsme drzí, my se ale jen snažíme jednat podle rady, která je napsaná na domažlické věži nad bránou: *"Co musíš, jako bys rád"*. Tak proč ne s úsměvem? Nakonec přece jen vše naložíme za domem do taxíku a uháníme si to zmrzlou silnicí do

Klenčí. Sněhu je málo, ani to moc nevypadá na lyžování. Zastavujeme u jedné z prodejen malované keramiky, Fížd'a zná adresu, majitelka mu byla doporučena.

Paní A. je menší postavy, starší a zdá se, že ihned pochopila, že jsme ji nepřišli navštívit ohledně koupě keramiky. Taxikář úslužně děkuje za spropitné a přeje nám dobré pořízení, zdá se, že i on ví velmi dobře, proč jsme sem z Prahy přijeli a hraje svou roli důvěryhodně - zřejmě nám drží palce.

Následující dva dny nevycházíme ve dne z domu. Je to bývalá hospoda s velkým neobsazeným sálem se židlemi a stoly, kde přespáváme. Jídlo nám nosí paní A. a někdy dvě mladé dívky, které v pracovní době malují květy na keramiku. Jsou do našich plánů zasvěceny a ochotně spolupracují. Druhý den po svém příjezdu máme rozhovor s mladým lesníkem B., kterého paní A. pozvala, aby nás obeznámil se situací na hranici. On má volný vstup do zakázaného pásma, jezdí dobře na lyžích, má zelenou uniformu a zná ruštinu pohraničních stráží.

Jako pořádní skauti jsme vybaveni speciálkami nejbližšího okolí a máme také americkou armádní buzolu, která se nosí na ruce jako hodinky. Fížd'a i já jsme členy 5. oddílu vodních skautů v Praze, oba odchovanci legendárního kapitána Braťky, já od vlčat, absolvoval jsem dva tábory se sestrou Vlastou Novákovou na rybníku Spolí u Třeboně, pak překrásný tábor ve Slovenském ráji u Hrabušic s Braťkou a 1. a 2. Seč jako příslušník podtábora "Černé země" rovněž s Braťkou a pod vedením Boba Kliky. Sjel jsem Vltavu, Lužnici, Sázavu, Berounku ani nevím kolikrát, Svatojánské proudy na pramičce i jako kotrčník nejméně půl tuctu krát, jezdil jsem pravidelně závod "Přes 3 jezy", na Tetřevkách jsem býval každou sezónu. Začínal jsem u skautů jako plavčík, pak člunař, posléze kormidelník. Moje úzké přátelství s Bobem mne přivedlo za nacistické okupace do ilegální Zpravodajské Brigády a náš společný, poválečný výlet na pramici z Vyššího Brodu - jako roveři - (Vlád'a Páral, Zmetek, Kavánek, Fížd'a a já) mne opět sblížil s Fížd'ou, se kterým nyní podnikám naši únikovou cestu.

V zásadě jsme se již dohodli, že, ačkoliv jsme oba dost dobří střelci, nepůjdeme ozbrojeni. Na žádné zbraně se spoléhat nebudeme - proklouzneme, kde to nikdo netuší a neohrozíme bezpečnost našich bližních.

Mladý lesník B. je ochoten nás převést (jistě nejsme první, ale nechceme ho vystavovat podezření, že byl viděn v naší společnosti). Mohl si toho někdo již nyní, nebo později povšimnout. (V těchto oblastech se víc a víc začínají vyskytovat fízlové nebo falešní převaděči, kteří od lidí vyinkasují peníze a potom je "převaděč" předá policii.) Je to zřejmě chlapík, který z duše nenávidí komunismus a říká, že rád pomůže každému, kdo smýšlí jako on. Odmítá za to vzít peníze. Jak to tedy zařídit?

Brzy nám svítne v hlavě vzpomínka na hru "*Honba na lišku*", s oblibou hranou na Tetřevkách. Zasvěcujeme lesníka B. do tajů této hry: liška vyběhne na lyžích nejdříve, zanechávajíc občas na sněhu otisk od lyžařské hole spolu s otiskem "*talíře*" těsně dvakrát za sebou, čímž se utvoří jakási nenápadná dvojtečka. Normálním odpichováním se dvojtečka neutvoří. Hra spočívá v tom, že "*smečka*" (ostatní hráči) vyběhne za liškou až po delší době a snaží se lišku vystopovat a najít, právě jenom podle těch dvojteček. (Tento výklad je tak detailní, protože v moderní lyžařské výstroji se u holí velké talíře již nepoužívají, takže ta jmenovaná dvojtečka už by nebyla tak zřetelně k rozeznání a celá hra by tím pozbyla účelu. Tenkrátě nám to ale pomohlo.)

A tak jsme se domluvili, že my dva budeme "*smečka*" a vyjdeme hodinu poté, co náš lesník B. projede trasu před námi a občas zanechá ve sněhu "*dvojtečku*", ba dokonce před místy vyžadujícími naši zvýšenou opatrnost udělá "*Sitzmark*"³. To, že budeme zcela odděleni, byla určitá záruka, že nebudeme dopadeni společně.

Skautská výchova mně dala několik dobrých základů: seznámila mě s různými sporty a jak je nepřehánět, jak pohlížet ke svým ideálům, ale nevzdalovat se od reality, jak navázat a udržovat přátelství, jak brát na vědomí ty druhé, kterak z hravosti přejít na zodpovědnost, jak se pohybovat v přírodě a také tábořit, vařit a číst mapy. V topografické mapě jsem dovedl číst jako v knize. Projednali jsme s lesníkem B. naši trasu, kterou už jsme si zhruba vytýčili s Fížd'ou před odjezdem z Prahy. Lesník navrhl několik změn, s čímž jsme souhlasili, a hlavně jsme se od něj dozvěděli nejvýhodnější čas, neboť pravidelná hlídka o 3 až 4 mužích by měla protínat naši trasu mezi 1 až půl 2 hod. v noci, těsně před hranicemi.

---

³ *Sitzmark* neboli "*lavor*" je otisk, který zanechává ve sněhu sedací část lyžaře, který upadl. Zkušený lyžař nepadá.

Plán byl dorazit na ono místo kolem půlnoci, počkat až hlídka přejde a potom přejít na druhou stranu. Hranici v těch místech tvořil potok a před ním byla ještě cesta po rozlehlé pasece.

Když jsme vše prodebatovali, zdálo se skoro zbytečné, aby lesník B. nám trasu "*prošlápl*", neboť jsem si vzal za úkol tuto trasu si vtisknout do paměti tak, abychom nemuseli s sebou brát mapu - pro případ, že bychom byli zaskočeni, mohli jsme tvrdit, že jsme zabloudili!? Jak známo, chceme-li si zapamatovat nové slůvko v cizí řeči, je nutné si ho opakovat průměrně 16 x. Strávil jsem tedy půl dne tím, že jsem si obkresloval na papír naši trasu se všemi orientačními důležitostmi: boží muka, potok, samoty (pás kolem hranic do hloubky několika km byl vylidněn) lávka, křižovatka - poctivě 16 x. (vždy jsem papírek spálil), takže asi po 12. pokusu jsem již s jistotou vykreslil vše správně. Ale jak se ukázalo, neznámou krajinou v temné noci, většinou ještě hustým lesem, nebylo zdaleka tak snadné pro naši jízdu na lyžích, i když jsem "*dobře znal*" cestu. Vzpomínám si, že na mnoha místech jsme byli vděční, když jsme našli ony dvojtečky, jako důkaz, že jsme na správné stopě a neztráceli drahocenný čas. S čím jsme nepočítali, bylo poměrně mnoho jiných stop po lyžích, často vedoucích naším směrem či odbočujících, se kterými jsme se setkali během naší cesty. Zřejmě během dne zde pracovali nebo cvičili hraniční posádky. Bylo krajně napínavé následovat tu správnou stopu, když za svitu baterky, jejíž kužel světla jsme omezovali rukavicemi, aby byl co nejmenší, jsme pokračovali, vyhlížejíce dopředu, kde se objeví ta známá dvojice otisků "*talířů*".

Napětí se stále stupňuje s každým kilometrem, kterým se přibližujeme k hranici. Hlavou mi víří příhody posledních několika dní. To, že jsem musel lhát své tetě Z., mě doopravdy mrzí, ale nebylo jiného východiska. Je to skutečně paradoxní, když vlastně to, co nyní podnikám, mně má umožnit nový způsob života, ve kterém nemusím nic předstírat, přetvařovat se nebo lhát, a k jeho docílení jsem byl nucen použít lži vůči mé příbuzné, kterou mám rád a které si vážím... Mezi řečí padlo několik slov o mládeži a jejích vyhlídkách do budoucna, a když jsem se ocitl s tetou osamocen, řekla něco jako : ...ne, abys pomýšlel někde za hranice, víš přece, co se stalo s Ivanem? (Proslýchalo se, že se pokusil s kamarádem o přechod hranic, byli však zaskočeni hraniční hlídkou .Během přestřelky hlídka zapálila chatu, ve které byli obklíčeni a oba uhořeli.). Odpověděl jsem, že otec Ivanův (můj kmotr) mi o tom vyprávěl, ale moc o tom všem pochyboval, a že já o odchodu nepřemýšlím,

že zůstanu doma. Smutná pravda ovšem byla, že potom, s čím se mi můj kmotr důvěrně svěřil, jsem neodolal a řekl jsem mu, že i já se chystám ven a že se rozhodně vynasnažím zjistit podrobnosti o Ivanovi a nějak mu dám do Prahy vědět. Nedal jinak a musel jsem si od něho vzít 2 zlaté české dukáty-tyto dva dukáty jsem opět já musel vnutit mladému lesníkovi B za jeho ochotu, neboť peníze, jak už bylo řečeno, rozhodně odmítal a vzal je jen na památku.

V temnu lesa mě napadají černé myšlenky. Byla to skutečně pravda, co se v Praze šušovalo o poměrech na hranicích? Skončil takto tragicky mladý život mého bratrance? Můj druhý bratranec měl štěstí. Podařilo se mu včas projet vlakem na vízum, které měl v pase na obchodní cestu do Belgie -když mu kamarád z policie oznámil, že se jeho jméno objevilo na listině podezřelých lidí, kteří mají být předvedeni k výslechu. Horší už to bylo s jeho ženou a dětmi, 2 a 3 letými. Její převaděč nechtěl riskovat prozrazení, když se malé děti v noci rozplakaly, a tak z přechodu sešlo. Ji samotnou však druhý den převedl, když jí slíbil, že děti převede později, až zajistí jejich usnutí - znal se s místním lékařem. Když jsem ale opouštěl Prahu, jejich obě děti byly zpátky v Praze! (Pozn. Nikdy k tomu nedošlo, přestože si za to nechal dobře zaplatit.)

Nebo přechod či lépe řečeno únik bratra Rohlíčka, měl policii v patách, schovával se u svých kamarádů Pětkařů. Nebo bratr Vejvara? Nebo bratr Vupí? Nebo celá řada dalších. Všichni členové 5. vodního. Tolik rozdílných zkušeností! Lze nakonec ještě někomu věřit?

Lopotíme se stále vpřed, "*co musíš, jako bys rád*", ach jo, a hned to kupodivu jde lépe. Hlavně, že neztrácíme čas, což je důležité. Když se stopa rozdvouje a nemáme jistotu, jeden z nás se zastaví a druhý pokračuje, najde-li dvojtečku, blikne na prvního a už opět pokračujeme. Snažíme se jet po lyžích co nejtišeji, žádné přiklepnutí! Máme dobrou pomoc ve slabém větříku, který šumí v haluzích a téměř přehlušuje šustot lyží - moc si toho však nevšimáme, projíždíme totiž úsekem, kde už dnes nejsou lidé. Ani netušíme, jak nám ten větřík mohl být osudným.

Občas, abychom se zcela ujistili, pozorujeme světélkující buzolu a srovnáváme s naším směrem. Tentokrát to není skautská hra, tady je v sázce náš úspěch i naše budoucnost. Zcela zabráni do postupu svého snažení, téměř nepřikládáme žádnou důležitost zřetelnému "*Sitzmarku*". Nicméně zpomalíme a opatrně se rozhlížíme kolem - a ke svému úžasu

zjišťujeme, že po pravé straně od nás prosvítá slabé světélko!! Zřejmě vychází z jednoho opuštěného stavení, které se matně rýsuje mezi stromy. Ta stavení jsme očekávali, musíme projít v určité vzdálenosti kolem nich, ale předpokládali jsme, že zde nikdo nebydlí. A náhle - psí štěkot! No nazdar, teď jsme v pěkné bryndě!

Strneme na místě, zhasneme baterky a čekáme. Kromě hluku větví ve větru se nic neděje. Ten štěkot sice trvá, ale není to nijak dráždivý či zlý štěkot. Jsme asi 150 m od těch chalup. Pak se ozve hlas, otevřené dveře zjeví siluetu muže. Pes přestane štěkat - dveře se zavřou - je klid.

Strach, který pociťujeme v takových situacích, není z toho, co právě prožíváme, ale strach z toho, abychom neuškodili nebo se neprozradili. To je ten strach, který nás provází na každém kroku - to neustálé napětí...

Byly zde také jisté obavy o mé fyzické schopnosti, neboť jsem se na podzim složil s infekční žloutenkou a strávil jsem měsíc v nemocnici. Potom jsem každý den chodil trénovat chůzi, večer po práci, do Krčského lesa, abych byl fit. To, co jsem ale právě cítil, rozhodně nebyla únava.

Teď si dodatečně uvědomujeme důležitost onoho "*Sitzmarku*" a opatrněji než dosud sledujeme dráhu naší stopy, která se uhybá a velkým obloukem obchází "*opuštěná*" stavení. Mezitím začíná vycházet měsíc, je téměř v úplňku, ale na obloze jsou rovněž rozptýlené mraky, takže nastalé přitímní se často mění ve tmou.

Když se objeví druhý "*Sitzmark*", jsme již okamžitě ostražitější a skutečně, v malé vzdálenosti protíná naše trasa průsek lesem, na jehož konci je dřevěná věž s domečkem. To je tedy dost vážná překážka! Měsíční světlo nám sice usnadňuje rozhled, ale zároveň se stáváme i my lépe viditelnými. Musíme si vybrat to nejtemnější místo a když zajde měsíc za mrak, odvažujeme se přejít průsek. Přesto, že krajina je dosti kopcovitá, naše zvolená trasa nepřekonává velké výškové rozdíly - dalo by se říci, že je docela pohodlná - zato ale plná změn: z palouku do mlází, z vysokého lesa na paseku se semenáči atd.

Na příští pasece si připadám jako otrlý pyrotechnik - tabulka, kterou právě míváme (je matně ozářena svitem měsíce, ale velká písmena jsou dobře čitelná), varuje před vstupem na toto pole, neboť je ZAMINOVÁNO. Bylo nám totiž řečeno, že tabulka tam je, ale ty

miny ne, nicméně my se držíme "naší stopy", která pokračuje po okraji, a náš průvodce to zřejmě přežil.

Zatím to vypadá, že se nám podaří dorazit včas k hranici na ono místo, kde máme čekat na příchod hlídky. Dokonce máme čas navíc, proto už tak nepospícháme, abychom nemuseli déle čekat a zbytečně mrznout.

Pro strategii s čekáním na hlídku jsme se rozhodli, protože se nám zdála nakonec lepší než jiné. Nyní ale začínáme přemýšlet, když máme náskok, proč nepřejít hned teď, dříve než se sem oni dostaví. Je to lákavé "mít to za sebou", ale nikdo neví, zda tu někde již nečekají nebo jak jsou odsud daleko, či nenarazili-li bychom na ně. Musíme se vyvarovat ukvapeností. Stopa nyní končí, náš lesník B. zřejmě sundal lyže a pokračoval pěšky, aby nám naznačil, že až sem nás dovedl - odsud je to už jen na nás. Místo se zdá být jaksi povědomé - otevřená, mírně se svažující paseka (tam dole asi bude potok, co tvoří hranici, a také někde ona lávka, co byla vyznačena na mapě. Občasná plná záře měsíce osvětluje terén do té míry, že si dovedeme dokreslit, že asi 150 až 170 m před námi je ta cesta, po které má brzo přijít hlídka. Sundali jsme lyže, rozhodujeme se přejít pěšky - je to vlastně oraniště a zde jen slabě pokryté sněhem. Až najdou naše lyže, asi si je sami ponechají, budou se jim líbit. Ty moje mi na míru vyrobil "Rusák", známý olympijský vítěz na kanoi (Brzák-Rus), dlouholetý člen oddílu, stavitel závodních kanoí a lepených lyží. Nic naplat, ty lyže udělaly velkou službu, ale nyní by jen překážely. Je mi jich líto, byly to parádní kousky a vzpomínám si, jak je kluci na Tetřevkách okukovali a ptali se na cenu. Standa jenom poznamenal něco jako: "*Jo, Preťáku, ty si to můžeš dovolit, máš plat, že by ses moh' ženit*". Měl pravdu (s tím platem), poté, co jsem byl nucen opustit techniku, dostal jsem místo zástupce stavitele na stavbě nemocnice v Benešově a k tomu také přiměřený plat. Kdopak asi bude vykonávat moji práci? Mému dobrému stavbyvedoucímu jsem přirozeně nic neřekl. Doma rodičům jsem řekl, že jedu lyžovat na Beskydy. Ani klukům v oddíle radši nic, ale aniž bych se o tom zmiňoval, moji kámošové z řad roverů to jistě vytušili a vím, že Loula se nechal slyšet, že kdybych se ho ptal, že by to schválil. To bylo pro mne důležité, znát názor těch, kterých jsem si vážil, neboť jsem stále znovu a znovu analyzoval svou situaci a nutně se musel ujist'ovat, jedná-li správně. Podle pravidla "1. Musím, 2. Chci, 3. Měl bych" mně moje svědomí jednoznačně odpovídalo ano, mám-li si zachovat svobodu ve svém rozhodování.

Chtěl jsem sám rozhodovat o tom, zda budu v něco věřit nebo nikoliv. Komunisté zavrhovali náboženství a vnucovali ateismus. Věřil jsem tenkrátě tomu, co gnostikové nazývají autoritou Boha, jehož existence se dá těžko dokázat, nicméně v něco jako Velikého Ducha, Stvořitele, Životadárce nebo Stavitele Všehomíra. S tím, že k poznání Boha je nutné mítí prostředníka (Krista), jsem se neztotožňoval - to byl však jen můj osobní názor a nikomu jsem ho nevnucoval. Bibli jsem nečetl a znal z ní jen to, co nás učili ve škole.

Věděl jsem, že neodcházím za lepším ziskem ani z romantismu (poznal jsem, jak se žije v cizině, za svých dvou prázdninových pobytů jako student na prázdninové výměně v Holandsku v roce 1946 a ve Švýcarsku v r. 1947). Byl jsem odhodlán stát se dočasným exulantem, který odchází dobrovolně (aniž bych byl přímo ohrožen či byl donucován), abych tím demonstroval nesouhlas v zásadních etických otázkách. Nutno dodat, že jsem tenkrátě pevně věřil, že odcházím jen na krátkou dobu, řekněme nejdéle do dvou let, že budu zpátky, takže z tohoto důvodu jsem si nedělal mnoho starostí. Byl to, bohužel, názor naivní, jak se brzo ukázalo.

Nevíme, jak to čekání bude dlouho trvat, teď, když už se nepohybujeme, bude nám brzo zima. Stojíme za malými smrčky, s dobrým výhledem před sebou a tiše se domlouváme, co asi bude dál. Namáháme zrak a napínáme uši, abychom nic nepropásli... Ano, je to jisté, začínáme rozeznávat zvuky, které nejsou zvuky lesa. Je to vzdálený hovor lidí, kteří si něco vyprávějí a také se zasmějí. Jak se hlasy přibližují a zesilují, občas rozeznáme jednotlivé slovo - ani nás tak nezajímá o čem se baví, jako to, že na takovou vzdálenost jsou tak dobře slyšet. Až teprve když větřík přinese závan cigaretového kouře, si s hrůzou a zároveň s úlevou uvědomujeme, jaké máme štěstí, že vítr vane k nám a nikoliv opačně.

Netrvá dlouho a celá skupina vyjde z temna lesa na měsícem osvětlenou paseku. Jsou čtyři a jeden pes. Slyšíme štěrk křupat pod jejich kroky. Za svitu měsíce rozeznáme zcela zřetelně občasné třpyty na jejich samopalech, které mají přehozeny přes dlouhé, tlusté zimníky. Když dojdou asi do poloviny otevřené paseky, pes několikrát zaštěkne, oni se však baví dál. Když se pes ozve podruhé, někdo ho okřikne a pak už nezaštěká... Asi to netrvá příliš dlouho pomalým krokem přejít asi 500 m dlouhou vzdálenost z jednoho konce paseky na druhý - nám to ale připadá nekonečné.

Bylo by možné, že by nás ten pes přece jenom cítil? Vždyť vítr zcela určitě váł od nich k nám! Nikdy už se nedozvíme, čemu vlastně vděčíme za naše neprozrazení: větru či nedbalosti hlídky. Jisté je, že NĚCO tam nahoře nám přálo a ještě seslalo více mraků na důkladné ztemnění měsíčního svitu, když asi po půl hodině vyčkávání jsme zahájili poslední fázi naší akce, dokonale prokřehlí mrazem?

Abychom překonali vzdálenost k potoku, jak už jsme měli předem domluveno, budeme postupovat přískokem, jeden napřed, druhý později. Tak tedy, jakmile měsíc opět zajde za mraky - vybíhám na zmrzlou oranici mírným klusem a po asi 30 m vrhám se k zemi. V tom okamžiku Fížd'a po mé pravé straně vybíhá a jakmile on zapadne do oranice, vyskočím a pokračuji dalších 30-40 m. Zatímco ležím při zemi, pozoruji okolí - zatím vše v pořádku. Asi po třetím přískoku, když mi můj volný batoh při každém pádu přeletí přes hlavu a přitiskne mi obličej do oranice, změním taktiku za mírný klus s občasným pozastavením se - vidím, že Fížd'a pokračuje jako já. Konečně vidím tu cestu, po které přešla hlídka. Je to vlastně úzká silnice, nově upravená. Přebíhám přes silnici, a již vidím potok po obou stranách zarostlý stromky a křovím. Předpokládanou lávku však nikde nevidím a proto neváhám překročit zamrzlý potok na prvním volném místě. Stačím si uvědomit, že toto je můj poslední krok na rodné půdě - za potokem už je cizina. A moje čeština? Jak často budu mít příležitost promluvit opět svojí mateřštinou? A navíc, bude nutné čelit nevýhodám cizí řeči..

Stoupám na led zamrzlého potoka, který se okamžitě prolomí pod mou levou nohou a zapadnu až pod koleno do vody - pravá bota dosáhne na pevný břeh a skokem jsem na druhé straně. SVOBODA! Hurááá! Rozhlížím se po Fížd'ovi, zatím ho nevidím, ale v bezpečí dosud nejsme, musíme se dostat do lesa na německé straně, vzdáleného jen asi 100 metrů od potoka. Jsou známy případy, kdy česká hraniční stráž střílela na uprchlíky, kteří už byli na německé straně. Pokračuji dále k lesu, směrem od hranice, a moje obavy, že mi mokrá noha namrzne, nejsou již tak opodstatněné, neboť moje šponovky rychle zmrzly a dokonce pocítuji příjemné teplo. Slyším lehké zahvízdnutí a vzápětí je za mnou Fížd'a. Našel lávku, přešel, je suchý. Vzájemně si gratulujeme, když jsme dostihli ochrany lesa a obzvláště, když čteme na tabulce zavěšené na prvním stromě lesa: Halt! Deutsche Grenze!

To, že jsme doslova běželi přes oraniště až sem, přes hranici, by někomu mohlo připadat jako útěk, jako útěk do ciziny! Ale já přece neopouštím Čechy nadobro, abych v cizině zůstal - já se míním v r á t i t!

Pocituji velkou úlevu a jsem rád, že se nám to podařilo. Už se nepočítáme mezi ty mnohé občany, kteří doufají a věří, že se jim přece jenom podaří pozměnit nastolený terorizující režim tak, aby mohli opět žít, jako žijí svobodní lidé v jiných zemích. Tragický omyl, pro který národ již začal trpět.

Ted' už jen zbývá najít německou pohraniční stráž, aby zaregistrovala náš ilegální přechod, abychom dostali status uprchlíků a případně obdrželi ochranu IRO⁴. Asi po 4 km chůze do německého vnitrozemí jsme potkali na silnici německou hlídku (jeden muž se samopalem). S ním jsme se museli vrátit celou cestu zpět až k samým hranicím, nedaleko místa, kde jsme přešli, neboť tam, v malém domečku byla jeho kancelář. (Co musíš, jako bys rád!)

Kolem třetí hodiny v noci rozdělal oheň a začal psát hlášení. Choval se korektně a úředně. Ráno zatelefonoval pro malé nákladní auto. Nastupovali jsme s obličejmi odvrácenými od hranice, neboť nás česká hlídka z druhé strany pozorovala dalekohledy. Odvezli nás - s želízky na mé pravé a Fíždově levé ruce - k okresnímu veliteli americké okupační armády, kde nám byl přiznán "*refugee status*" a po čtyřech dnech ve vězení v Chamu a výslechu od CIC⁵, jsme obdrželi cestovní příkaz do "*Valka Lager*" u Norimberka, což byla očekávaná a normální procedura.

Od té doby jsme se mohli pohybovat a jednat jako svobodní lidé ve svobodné zemi.

---

⁴ IRO = *International Refugee Organization* = *Mezinárodní organizace pro uprchlíky*.

⁵ CIC = *Counter Intelligence Corps* = *Protišpionážní služba USA*.

Bratřkův odkaz v postmoderní době

Tomáš Pačes "*Pacík*"

Kladu si otázku: Má vůbec smysl psát o Bratřkovi v postmoderní době? To je v době, kdy chování lidí se vymyká každému rozumovému schématu, kdy vývoj společnosti je nepředvídatelný, kdy nedůvěra v rozum se stává podstatou rozumového systému.

Proč se mám vracet zpět do padesátých let k osobnosti, jejíž popel je kdesi ztracen, jehož knížky blednou před barvotiskem seriálu Beverly Hills, ale i charismatem vzkříšených Rychlých Šípů a jehož přímočaré a jednoduché krédo skautského vůdce asi ztěžší může oslovit generaci, která, jak věřím (obávám se?), bude tvořit vynořující se blahobytně svobodnou společnost. I když zatím svobodnou tak, jako když se vypustí zmatená šelma z klece zoologické zahrady do města plného opilých turistů a na ně a jejich bohatství číhajících taxikářů a jiných slouhů.

Na začátku jsem si řekl, že to smysl nemá, protože by to byly řádky pouze pro ostatní pamětníky z Pětky, kteří mají s Bratřkou své vlastní zážitky a zkušenosti a kterým ztěžší můžu říci něco nového, zajímavého. Ale po určitém čase jsem si řekl, že ty zkušenosti z období, kdy skončila činnost Pátého oddílu vodních skautů (a tím i vlčat vedených Standou Langem, kde jsem začínal) a započalo období ilegálního oddílu v Českém Yachtklubu trvající do doby, kdy končil stalinismus a začala u nás nová kultura Rock'n Rollu a "*malých forem*" může ukázat některé Bratřkovy charakteristiky a skutky, které právě v postmoderní době zdivočelé svobody a zmateného relativismu mají platnost a snad mohou i ukázat směr některým z nové generace, která ponese své břímě blahobytu a existenciální svobody.

Pročítám dopisy, které mi Braťka poslal v období, kdy rozjížděl naplno oddíl v Ústí nad Labem, kam byl z politických důvodů vystěhován, a kdy jsem byl před táborem na Lipně kapitánem oddílu zastupujícím Švíga. Také se zamýšlím nad rozhovory, které jsem měl jako začínající druhý člunař s Braťkou na táboře Muše Kuše na Nežárce (1950) a další rok, kdy jsme jeli s Braťkou naposledy divokou Vltavu. To jsou totiž zdroje, z kterých mé vzpomínky na Braťku vycházejí.

Braťka byl antihrdina - "*Little-Big Man*". Když se na Vltavě udělal a jeho systém malých bedniček a krabiček, do kterých si skládal věci, plul v peřejích, bylo to pro mnohé vlastníky lodních pytlů jen dalším důkazem jeho nepraktičnosti. Ale pak, když jednou večer tábor obcházeli nějakí podezřelí muži, neváhal nás instruovat, abychom si připravili vedle stanu tlusté klacky a kdyby k něčemu došlo, tak jsme vetřelce měli ve tmě mlátit do hlavy. Braťka vždy potřeboval k sobě kluky s praktickými schopnostmi; ti vedli stavbu pramic i táborů, ale zajímal se hlavně o intelektuální typy. Pozoroval je a sám mi řekl, že ti se pak stávali postavami jeho románů. Pro mě byl ze začátku Braťka vůdce v pozadí, bez ambic. Snad jen dobrý k tomu, aby vedl schůzku s rodiči, když se začal připravovat tábor a potřebovali jsme od nich pomoc. Až později jsem poznal jeho nenápadnou, ale absolutní kontrolu chodu oddílu. Tu zajišťoval prostřednictvím přístavných a kormidelníků tak nenápadně, že jsme si mysleli, že vše děláme sami. Měl schopnost, či lépe znalost danou zkušeností, předvídat co se stane a při tom dovedl improvizovat. Vzpomínám si na tábor na Souši v Jizerských horách, kdy s překvapením po příjezdu viděl, že je přehradní jezero obleženo mastňáckými turisty a kdy musel vytvořit pro kluky nutnou iluzi výjimečnosti budování zálesáckého tábora. Pak přišlo třínedělní období deště, takže jsme nakonec na Souši zůstali sami - a Braťka dovedl udělat dobrodružný program i ze sušení věčně provlhlých věcí.

Braťka byl proti skautské tradici za komunistického režimu padesátých let. Mnohokrát nás varoval a my jsme to neuznávali. Nejen, že věděl, že nejde jen o nezávazné dobrodružství bez nebezpečí, ale hlavně si uvědomoval, že podstatou je výchova kluků a poskytování prostoru pro jejich aktivitu; nikoli kroj a hesla, ale vlastní činnost. Napsal mi jednou: "*Jak vedeš mužstvo a pak oddíl, tak jednou povedeš lidi ve svém občanském povolání*". Bral činnost oddílu také jako přípravu pro dospělý život kluků a proto nechtěl lpět na skautské tradici, která by byla v té době pro nás nebezpečná. Nemyslím si, že Braťka

tuto činnost dělal z nějakého čistého, či naivního altruismu v němž by se obětoval. Dělal ji pochopitelně ze svého počátečního skautského idealismu, jak o svých začátcích u Svojsíka vyprávěl, ale hlavně také proto, že mu tato činnost přinášela témata k jeho spisovatelskému povolání. Brašůku jsem vždy viděl jako kapitána oddílu, ale Brašůka byl stejným dílem spisovatel. Za toho se také považoval.

Byl velmi racionální. Dopisy, které mi psal z Ústí nad Labem, jsou vesměs organizačního charakteru. Získal první kluky pro svůj ústecký oddíl na ulici - když prodával v pouličním stánku knihy. A pak chtěl vybudovat totéž, co opustil v Praze. A měl pochybnosti, že se mu to podaří. Předpokládám, že musel vynaložit velké diplomatické úsilí, aby vytvořil pro oddíl organizační zázemí v místním jachetním oddílu. Spoléhal se na pomoc Pražáků a tehdy jsme uspořádali několik společných výletů a nakonec i společný tábor. Pro mě bylo vždy neuvěřitelné, jak se mu podařilo v Ústí oddíl z ničeho vybudovat. Ten nepraktický spisovatel byl totiž racionální organizátor. Uměl dokonale využíval principů skautingu, zejména systému mužstev a přenášení značné odpovědnosti na jejich kormidelníky a člunaře. Také to, že měl vždy k ruce ochotné přístavní svědčí o jeho schopnosti přitahovat vhodné spolupracovníky. Pro starší členy oddílu to byla dobrá škola života, aniž bychom o tom věděli. Pro Brašůku to byla nezbytná pomoc ke zvládnutí hordy v rozmezí od 10 do 16 let.

Samostatnou kapitolou byl Brašův přístup ke klukům, kteří oddílu začali odrůstat. Měl zřejmě velký smysl pro určení doby, kdy starší chlapce bylo nutné od oddílu oddělit tak, aby zůstali s oddílem spjati, ale sami si mohli udělat program podle svého a dál mladšímu oddílu pomáhali, aniž by do něho zatahovali nešvary (radosti?) postpubertálního mládí. Asi jeho vynálezem bylo dávání dohromady "dvojiček" starších chlapců. Tím Brašůka podporoval jednak mimooddílová kamarádství, ale hlavně stabilizoval činnost starších kluků v oddíle. Bylo pro Brašůku vždy jednodušší požádat o pomoc dvojici kamarádů než jednotlivce, který by se cítil v malém oddílu často osamocen. Jen proto dnes přežívá tolik skupinek starých Pětkařů, jejichž věk je od dvaceti do osmdesáti. Jsou to všechno chytře useknuté a znovu zasazené větve z kmene oddílu. Jen jedinkrát jsem slyšel Brašůku se kriticky vyjádřit k Foglarovi, který údajně považoval starší kluky, kteří odpadli z oddílu za zrádce. Nevím, byla-li to pravda a není to nyní důležité. Důležité je to, že Brašůka vědomě starší kluky, kteří začali mít zájmy jinde než v oddílu nikdy neztrácel. Já sám jsem byl tím nejlepším

příkladem. Moje generace odešla z oddílu brzy, protože řada z mých vrstevníků byla velmi sportovně založená a hodně kormidelníků a člunařů se chtělo věnovat závodění - často s velkým úspěchem, jako bronzová medaile z Tokia Boží v osmiveslicích, veslařské úspěchy Čuchonce, úspěchy jiných v závodním jachtingu. A já jsem skončil v rourách a maďarech, s emanem na hlavě (vlasy mi držely v ruliče, protože jsem si je potřel mýdlem a natáčel na tužku) na Trafouši, v Alfě a na fotbalovém plácku u Hanušovy školy v Nuslích. Dnes už nevím, proč jsem se vrátil asi po roce k Braťkovi. Nepamatuji se, jak mě tehdy přijal. Je skutečností, že mě nechal vést mužstvo nováčků a že jsem byl od té doby v oddíle aktivní mnoho let. Braťka bral kluky takové jací byli a já věřím, že mě udělal kormidelníkem nováčků nejen, že to potřeboval, ale že chtěl pomoci také mně.

Odkaz Braťky je antitezí postmodernismu. Věřil v racionální poznání a řešitelnost konkrétních situací přesto, že okolní svět byl často nepříznivý jeho snaze. Stěžoval si málo. Měl své vzpomínky na minulost oddílu a touhu zabezpečit jeho budoucnost a jistě netoužil po hodnotách tak důležitých v dnešním světě, jako je povrchní blahobyt a očividný osobní úspěch. Čemu se naplno věnoval, bylo řešení každodenních problémů oddílu. Jaký podíl jeho času mu v tomto období zabíralo psaní, nevím. Mluvil o tom s námi málo. Věnoval se vedení oddílu bez romantických iluzí. Ty jsme tomu snad přidávali my. Hrdost na příslušnost k Pětce byla dána naší existencí za komunismu, ale v Braťkovi jsem nikdy žádnou takovou hrdost neshledal. A když, jako na táboře na Holné, jsme měli kroje a Braťka si na nástup bral svou kapitánskou čepici a uniformu, vždy následoval v tomto formalismu až přání klukovské posádky a nezažil jsem, že by k tomu dal impuls. Genialita Braťky spočívala v tom, jak uměl přizpůsobit činnost oddílu typu mužstva, které právě v oddíle bylo a při tom dokázal vždy aktivizovat hlavní skautské principy bez ohledu na okolní podmínky.

Braťka vzpomínal zejména na období intelektuálních aktivit v díle, jako bylo filmování na Seči, a potom na mimořádné události - zážitky z cest na plachetnicích, zabavení klubovny Československým svazem mládeže, drsné podmínky tábora v Tatrách. Období v Yachtklubu a zejména pak sérii táborů začínajících Slapskou přehradou považoval za zdařilé právě kvůli akumulaci hereckých a hudebních talentů a také fotografů v našich řadách. Myslím tím nadšení Autogena pro organizaci našich kulturních excesů a spisovatelský i herecký talent Ludvy, pak přirozené herectví Cancítka, Kolumkila, Kačky, Bobánka, hudební talent Kačky a později Selima nebo fotografie Chinga, Plavce a Loulína.

Jistě těch talentů bylo víc. A sám Bračka byl ten nejdecentnější a nejméně patetický průvodce a konferenciér táborových ohňů. Hodně dal na zpěv a zlobil se, když jsme špatně zpívali. Také někdy kritizoval táborákové výstupy. Dobrým výkonům u táborového ohně dával velký výchovný význam. Bylo to pro mnoho kluků poprvé, kdy se učili vystupovat před publikem. Nedovedu odhadnout, jak mnoho dnešní významné osobnosti v umění a ve vědě, které pocházejí z Bračkova oddílu, vděčí za své úspěchy této prvotní přípravě, které se jim dostalo u jeho táborových ohňů. A po táboře se tento intelektuální potenciál dál k Bračkově radosti rozvíjel tím, že jsme začali vydávat náš časopis - Plaváčka.

Vzpomínám si na naše občasné zájezdy za Bračkou do Ústí, kdy nám téměř s nadšením vyprávěl jak sbírá na silnici uhlí spadlé s nákladňáků, jak krásné velké kusy často najde a že řidiči někdy schválně v zatáčkách jedou tak rychle, aby uhlí spadlo a lidé si ho mohli sebrat. To byl Bračkův smysl pro tragikomické situace. V té době mu asi byla oporou velká oddanost Švíga a Autogena a také výsledky nového oddílu v Ústí. Ale nezávisel jen na tom. Jeho pozdní manželství s Vlastou je pro mě důkazem, že stál vždy na dvou nohách a nespoléhal se bláhově pouze na jednu. Bračka nikdy nesázel na jednu kartu, ostatně, naučil nás poker, rád ho s námi hrál, a vyhrával.

Ještě se chci vrátit k jednomu z "obvinění", které bylo některými z nás proti Bračkovi vznášeno. Bračka byl zásadně proti jakémukoli spojování činnosti chlapeckého oddílu s oddíly dívčími. Řekl to mnohokrát: *"jak se kluci začnou koukat po holkách, narušuje to jejich soustředění na jejich oddílovou činnost"*. To obviňování Bračky, a oddílu jako instituce vůbec, spočívalo v naší představě, že jsme se v oddíle nenaučili být suverénními lamači dívčích srdcí a že řada z nás trpěla v tomto ohledu komplexy méněcennosti. Nemohu nezpomenout mnohé noční diskuse s Autogenem, které jsme měli po návratech ze schůzek Starých pánů, rozuměj jedné odseknuté větve oddílu, na toto téma. Oddíl opravdu u někoho učinil cestu k druhému pohlaví nejistější, delší a snad bolestnější, ale Bračkova zásada čistě klukovského oddílu byla podložena racionálním poznatkem, že romantické představy kluků a dívek se diametrálně liší. Nelze je spojovat. Bračkův přístup k tomuto výchovnému problému však nikdy nebránil četným *"Sistersdayům"* a gymnaziálním a vysokoškolským plesům, které společně Staří páni organizovali a hojně navštěvovali. Myslím, že Bračkova činnost a vliv končil na této diskordanci mezi činností oddílu a vztahu jeho členů k

děvčatům. Braťka nebyl moralista a nikdy se myslím nepouštěl do věcí, kterým bytostně nerozuměl.

Vyplývá vůbec z tohoto proudu vzpomínek nějaké Braťkovo poselství dnešnímu mužstvu, dnešním vedoucím od člunaře ke kapitánovi, dnešnímu oddílu? Snad to je renesance víry, že jsme schopni za jakýchkoli podmínek racionálně organizovat to, jak v oddíle žijeme, že nezáleží na formě jakou oddíl má, ale na Braťkových zásadách jednoduchého oddílového života, které přinášely a jistě i dnes mohou přinášet štěstí ve svém propojení s přírodou. V každém případě je nemyslitelné, aby nástupcové Braťky byli byť v tom nejlepším smyslu byrokraté. Musí to být lidé, kteří oddíl vedou tak, že je to co nejméně patrné. Konečně, je asi důležité nedělat kompromisy v zásadách skautského chování jako je bratrství, střídmost a služba, tak jak je Braťka po celý svůj život praktikoval. Charakteristickým rysem Braťkova oddílu by měla být fúze manuální zručnosti a intelektu.

Často jsou v současném oddílu debaty o tom, jaký styl práce vytvářet. Zda je cílem po formální stránce perfektní skauting anebo neformální vyžití a výchova kluků v přírodě. Braťka, v období, kdy jsem byl v oddíle, byl ztělesněním druhého, neformálního přístupu. Zda to bylo převážně kvůli ochraně před všeobjímající StB, nebo to byla Braťkova životní filozofie, nevím. Myslím si, že tak fifty-fifty. Braťka eliminoval v oddíle padesátých let skautský slib, aby veškeré aktivity oddílu mohl podřídit jeho zásadám. A to vše proto, aby umožnil klukům se bavit, osvojit si poctivé způsoby obyčejného života a získat sebevědomí pro budoucí kariéru, v které každý může uplatnit své vlohy. Ten antihrdina Braťka bude pro mne vždy spojen s naším oddílovým pokřikem: Do čela, nepovol ...i když se tomu postmodernista může dnes jenom vysmívat.

V Praze 11.4.1996

Bratřův odkaz, vývoj a současná podoba Pětky

Luděk Bartoš "*Harlém*"⁶

Jaroslav Novák "*Bratka*":

*Není důležité pod jakou
vlajkou oddíl existuje,
ale jakými principy se řídí
a jakou činnost vykonává*

Pátý oddíl vodních skautů byl založen 15. března 1913⁷ Jaroslavem Novákem "*Bratkou*". Od svého založení svoji činnost nepřerušil ani za německé okupace, ani za komunistů a má proto za sebou 81 let nepřetržitého trvání. Jako takový má všechny předpoklady patřit historicky k pilířům českého skautingu. Skutečnost je však poněkud jiná a já bych se pokusil shrnout důvody, proč tomu tak je. Podkladem pro tento příspěvek je osobní zkušenost s oddílem pokrývající zhruba posledních třicet let, *Listina 5. oddílu Praha*⁸ a část Bratřovy korespondence. Úmyslně jsem se vyhnul "*oficiálním*" textům Bratřových knih či příruček, a opírám se o jeho soukromou korespondenci s řadou oddílových členů, kterou Bratka po svém nuceném vysídlení do Ústí nad Labem udržoval za mimořádně těžkých

---

⁶ *Toto je generační přezdívka, která nebyla nikdy oficiálně institucionalizována.*

⁷ Jaroslav Novák: "*Poznámky k historii 5. oddílu vodních junáků v Praze*", rukopis (oddílový archiv).

⁸ *Listina 5. oddílu Praha byla založena Janem Stanovským "Standou", z hlediska kontinuity oddílu po Bratřovi a Švígovi třetí nejvýznamnější oddílová osoba. Standa v ní u příležitosti 70 let trvání oddílu rekonstruoval téměř kompletně složení klukovského oddílu; kdo oddíl v jednotlivých letech vedl, jaké měl družiny, resp. mužstva (po roce 1933), a kdo jim stál v čele. Standa Listinu dokončil v dubnu 1984 (zemřel 27. září téhož roku). Následující kapitáni oddílu průběžně doplňují údaje až do současnosti.*

životních podmínek^{9,10} a která je uložena v oddílovém archivu. Ta podle mého soudu ukazuje Braťkovu osobnost v plném rozsahu. Z pročtení této korespondence vysvítají některé významné skutečnosti. V době svého vysídlení měl Braťka za sebou téměř padesát let velmi úspěšného vedení Pětky s neobvyklým rozmachem v poválečných letech¹¹. Ačkoliv Braťka zřetelně prahnul po zprávách o činnosti oddílu a všechny informace doslova hltal, do oddílové činnosti jako takové se při svých občasných návštěvách Prahy zásadně **nevěšoval**, ač se schůzek oddílu vždy rád zúčastnil. **Rady udílel jen tomu, kdo o ně projevil zájem**¹². Se svými následovníky jednal **partnersky** a se zřejmou úctou a respektem, i když třeba projeví jiný názor, než měl on. Jeho skromnost byla taková, že když se potýkal s nezdary při zakládání nového klukovského oddílu v Ústí, hovořil s respektem o úrovni pražského oddílu slovy jako "vy jste naším vzorem", "vaší úrovně bychom chtěli dosáhnout", jako by to nebyl právě on, kdo vybudoval základ, na němž teprve mohlo být nějaké úrovně dosaženo. Dovolím si proto přiložit formou poznámek pod čarou citáty z této korespondence, které charakterizují Braťkův přístup.

Na počátku je důležité říci, že sám patřím sice k oddílové generaci, která Braťku ještě zažila, ale už jenom jako staršího pána, navíc útržkovitě, pouze při občasných návštěvách Braťky v Praze z Ústí nad Labem a několika našich návštěvách oddílu ústeckého, ještě než

---

⁹ Braťka: "Kromě toho odvoz uhlí auty místo železnicí poskytuje jedinečnou možnost nasbírat denně takových půl metráku a proto jsem si z knihkupectví vypůjčil lehký dvoukolový vozík a dle možnosti, i mrazech 10 - 12 stupňových a ve větru sbírám a někdy i Vlasta. Nedivte se, jsme Robinsoni, kteří nechtějí podlehnout!" (Z dopisu Braťky Švígovi ze dne 4. února 1963, oddílový archiv).

¹⁰ Braťka: "...mám práce nad hlavu a neodvisí vždy ode mne, jak a kdy se uvolním. Jsou tu žně: česání ovoce na vlastním i jézedáckém, kde to padá na zem a nikdo si toho nehledí (ale trhané je lepší!) sbírání klásků, řezání dříví na zimu a k tomu uhlí je málo, nevozí a tak se jízdy s vozíkem špatně vyplácejí." (Z dopisu Braťky Švígovi ze dne 18. září 1963, oddílový archiv).

¹¹ Standa: "V roce 1945 vznikly v rámci vyšší jednotky 5. přístavu vedeného Braťkou 4 oddíly a to 6., 7., 9. a 18. Z toho 6. a 18. se ještě téhož roku na podzim spojily pod přímým Braťkovým vedením znovu v 5. oddíl a oddíly 7. a 9. trvaly samostatně v rámci přístavu až do roku 1948" (Listina 5. oddílu Praha, str. 1, oddílový archiv).

¹² Švigo, který až do své emigrace v roce 1968 úspěšně převzal po Braťkovi odpovědnost za další existenci Pětky, dostával od Braťky podrobné popisy tábořišť, detailní návrhy k táborovému i oddílovému programu atd.

Braťka zemřel. Co si ale pamatuji naprosto zřetelně, byl v oddíle udržovaný základní Braťkův princip, uvedený jako motto tohoto příspěvku. Tento princip předznamenal úspěch přežití oddílu a vytvoření tak oázy kamarádského, čínorodého "normálna" v pustinách nevlídné společnosti pro několik stovek kluků a později i dívek. Braťka sám i v pokročilém věku a nemocen ve svém vyhnanství příkladně naplňoval své zásady. Založil ústecký oddíl, který se snažil dovést k obrazu oddílu pražského, vedle toho cvičil vodácký dorost a ujal se na čas dokonce i Pionýrů¹³.

Po oficiálním rozpuštění oddílu 22. prosince 1948¹⁴ oddíl nepřerušil svoji činnost a začal velmi přísně dodržovat základní princip přežití:

nenápadnost.

Ta se projevovala ve všem. V oblečení, oddílových znacích, chování na veřejnosti, obsahem programu. Skautská činnost byla podstatou oddílového života v plném rozsahu, ale bez vnějších znaků skautingu, jako byla lilie, kroj a podobně a především bez toho, **že by byla i jen v rámci oddílu jako skautská označována**. Zhodnocení padesátých let přenechávám povolanejším. Když jsem přišel jako nováček do oddílu v březnu 1961, byla dokonce na čas z opatrnosti vypuštěna z oddílového pokřiku druhá část "5, 5, 5". Z dnešního hlediska to může působit přehnaně, ale myslím, že každý, kdo se ve vedení oddílu vyskytoval delší dobu, pocítil na své kůži přímý, či nepřímý zájem StB. (Naštěstí, pokud vím, kromě Braťky samého bez přímých existenčních důsledků). Oddíl se vedle vodácké náplně soustředil na přírodu a především na základní morální principy, jako je výchova k čestnosti, přátelství a spolupráci ("*silnější ochraňuje slabšího*"). Svým zaměřením výchovy vedl oddíl k obecné odolnosti, organizačním dovednostem a schopnosti nést zodpovědnost za druhé

---

¹³ Braťka: "*V důsledku toho, že ani nestačím na vodáky, musel jsem se vzdát součinnosti s Pionýrem, ač jsem měl v úmyslu ukázat, co se dá s mládeží dělat. Potřeboval bych být však o 10 let mladší*". (Z dopisu Braťky oddílu ze dne 27. března 1958, oddílový archiv).

¹⁴ Jaroslav Novák: "*Poznámky k historii 5. oddílu vodních junáků v Praze*", rukopis (oddílový archiv).

na různé úrovni. Systém trvalého kapitána s měnícími se přístavnými byl postupně nahrazen nejdříve kapitány s krátkodobým funkčním obdobím, později přibyla neoficiální funkce "komodora"¹⁵ a výkonného kapitána. Během let funkce "komodora" ustoupila do pozadí a stala se obecnou pojistkou pro případ oddílové krize. Prosadil se systém mladého kapitána kolem dvaceti let, většinou vysokoškoláka, s několika ještě mladšími přístavnými. Všichni vždy vzešli z oddílu a oddíl je vždy dobře znal z předchozího aktivního období. Mladému kapitánovi sice chybí životní zkušenost. Ta je však do značné míry vyvažována elánem a fyzickou zdatností, která především u kluků kolem puberty vyvolává přirozený respekt¹⁶.

Oddílová výchova tak probíhala na všech stupních; počínaje kapitánem¹⁷ a plavčíkem konče¹⁸.

Za mimořádně nešťastný a ve svých důsledcích nebezpečný počín v (snad až) poválečné historii považují zavedení kultu kapitána Hornblowera do oddílových mýtů, která sebou přinesla z "válečné lodě *Jejího Veličenstva*" tvrdost a zbytečně velkou nápaditost při používání fyzických trestů. Jak se ukázalo, ti, kteří za to byli zodpovědní, považovali vše za jakousi hru. Protože však nikdy nebyli v úloze těch postižených, nepochopili vůbec, čeho se vlastně dopustili. Dokonce v určité době byli vyzdvihováni někteří kormidelníci jako

---

¹⁵ Standa k zavedení této funkce napsal: "...S velkými rozpaky jsem dále použil hodnost komodora pro funkci staršího kapitána, kterážto funkce se ustálila v oddíle z Braťkova popudu po jeho odchodu. Poprvé byla a to ne zcela vážně přiznána Švígovi, kterého bude, doufám, připomínat budoucím. Jeho místo v oddílové historii je co do významu druhé po Braťkovi" (Listina 5. oddílu Praha, str. 1, oddílový archiv).

¹⁶ Braťka: "S Kulindou jsem se setkal ve středu 18. t.m. v Ústí a hovořili jsme asi hodinu. Požádal jsem ho, aby zamýšlený táborák ve Štěchovicích odložili... Uskuteční-li se tato věc, měl bys být také přítomen jako zástupce dnešního a ne **fosilního** tvorstva." (Z dopisu Braťky Švígovi ze dne 23. září 1963, oddílový archiv). (Přestože Braťka byl sám mnohem starší, "fosilní tvorstvo" bylo pro něj tedy reprezentováno jasně věkovou kategorií již okolo 45 let! Pozn. LB.)

¹⁷ Braťka: "Proto jen: vytrvej a uč se, víš, být kapitánem je: sloužit ostatním, odnášet za ostatní a být připraven na stálé rozchody. Sotva hoch poznáš, sotva si myslíš, žeš získal jeho důvěru a oddanost, počne lhostejnět k Tobě i k práci, pomalu se odcizí a ty začínáš s jiným stejný proces". (Z dopisu Braťky Švígovi ze dne 18. dubna 1955, oddílový archiv).

¹⁸ Braťka: "Jsme totiž výchova a ne organizace." (Z dopisu Braťky oddílu ze dne 30. prosince 1957, oddílový archiv).

příkladní, ač by spíše zasluhovali pozornost psychiatra. Samotné jméno kapitána Hornblowera dnes v oddíle skoro nikdo nezná, ale s neblahými důsledky jeho *"oddílového působení"* se oddíl v určitých vlnách potýká do současnosti.

Výrazným dlouhodobým a poněkud rozporuplným rysem oddílu je jev, který Alexandr Michl *"Bobánek"* nazval příznačně *"pašáctví"*, neboli *"hra na pašáka"*. Je to jev, kdy je v uzavřené společnosti udržována představa, jak je takováto společnost výborná. Tento jev má samozřejmě jak velmi pozitivní, tak velmi negativní aspekty. Mezi ty druhé patří uzavřenost před vnějším světem, malá snaha změřit sílu s jinými lidmi a potvrdit či vyvrátit někdy mylnou představu o vlastní kvalitě. Nesporným kladným aspektem téhož však na straně druhé je skutečnost, že členové a absolventi oddílu pociťují ve velké většině určitou stmelující hrdost nad kolektivní příslušností ke stejnému společenství a mají tak k sobě velmi blízko, bez ohledu na případný generační rozdíl. Stejný způsob uvažování, stejný žebříček oddílových hodnot a stejný typ prožitků, ať už při oddílových hrách, zvycích či zážitku různého stupně oddílové odpovědnosti, umožňují oddílovým absolventům velmi rychle mezi sebou navazovat kontakt a společnou řeč, aniž by se před tím třeba znali. Tato soudržnost je tak silná, že je běžné, aby oddíloví absolventi navázali a udržovali letité přátelské styky, nebo aktivity u zcela neoddílových činností. Je zřejmé, že tato strategie našla právě v totalitní společnosti neobyčejně živnou půdu¹⁹.

Princip *"pašáctví"* však není principem specificky pětkářským. Při přestupu oddílu ze *Slavoje Vyšehrad* do *Slavoje Praha*²⁰ v roce 1961 došlo ke střetnutí *"pašáctví"* oddílového s *"pašáctvím mužickým"*, kvetoucím ve *Slavoji Praha*. Přes úspěšné dlouholeté soužití oddílu se *"Slavojem"*, přetrvávaly po dlouhá desetiletí problémy s přechodem oddílových

---

¹⁹ *Jak takové "pašáctví" připravuje pro praktický život nelze bez hlubšího průzkumu zodpovědně říci. Mezi oddílovými absolventy jistě jsou jedinci, kteří v praktickém životě neuspěli a které základ svého neúspěchu spatřují v oddílové "skleníkové" výchově. Existuje však také dlouhá a podle mého soudu převažující řada vynikajících osobností veřejného života, které přiznávají, že jim byla oddílová zkušenost nenahraditelným odrazem a základem úspěchu v praktickém životě.*

²⁰ *Bratřka: "Jsem rád, že jste našli cestu, jak v tělovýchově účelně pracovat a se uplatnit. Je to tím potřebnější, že stárnete a tu člověk chce už budovat na jednom a ne přebíhat od příležitosti k příležitosti." (Z dopisu Bratřky Švígovi ze dne 7. května 1962, oddílový archiv).*

absolventů do struktury *Slavoje* a v souhrnu převažující část oddílových absolventů po skončení činnosti v malém oddíle bohužel do *Slavoje* nepřešla. Teprve v posledních několika letech můžeme o splynutí obou uskupení v plném rozsahu hovořit. Mezi hlavní příčiny tohoto neúspěchu lze zařadit již poněkud odlišný pohled na náplň oddílové činnosti, který ovlivňoval do určité míry oddílový život a meziskupinové vztahy. (Jednota by dala přednost více sportovně zaměřenému programu, oddíl nechtěl ustoupit ze svého mnohem komplexnějšího zaměření, značná tolerance ze strany jednoty však zabránila zásadnímu střetnutí). Nezanedbatelný důvod však bylo specifické "*pašáctví*" z obou stran. Ze strany oddílových absolventů v mnoha případech fungovalo základní a do značné míry téměř nesmyslné kritérium odstup, zda ten který člen jednoty oddíl absolvoval či nikoliv. Vzdor tomu je však třeba považovat začlenění oddílu do *Slavoje Praha* za šťastnou skutečnost, která zcela jistě zásadní měrou pomohla oddílu přežít.

Oddíl tím, že udržel plnou kontinuitu své činnosti, prodělal přirozenou vnitřní evoluci. V roce 1968 obnovená organizace Junáka navazovala v mnoha případech prostřednictvím junáckých činovníků z roku 1948 přímo na uťatý pahýl roku 1948 a v nadšení celkem nevěnovala pozornost tomu, že pahýl obrazil a má řadu životaschopných postranních větviček. Euforie nad příchodem příslibu svobody na jaře 1968 přivedlo zpět do oddílové blízkosti mnoho starších, mnohdy ještě předválečných členů, kteří se upřímně radovali z toho, že se oddíl může vrátit oficiálně ke skautingu. A opět i zde, celkem zcela přirozeně, se ani tito starší členové Pětky příliš nezajímali ani tak o to, v co se oddíl vyvinul, zato projevovali čilý sklon radit, co a jak by se v oddíle mělo "*s ohledem na tradici Pětky*" dělat. To v očích mladé generace poněkud kontrastovalo se skutečností, že přesvědčivou většinu těchto starších členů oddílu "*co oddílová paměť sahala*" viděli současní aktivní oddíloví členové v životě poprvé. (Jedna oddílová generace odpovídá zhruba čtyřem až pěti rokům. Co je starší, stává se historií, tedy pro děti ve věku 11 až 17 let jen jakousi "*informací z druhé ruky*")²¹. Oddíl obecně respektoval **čin**, ten tu na bezprostředně viditelném horizontu chyběl. Pětka měla v té době dokonale zažitě, zřetelně skautské, ale již transformované tradice, byla vysoce akceschopná a **zcela soběstačná**. V té době existoval již čtyři roky i

---

²¹ *Braťka*: "...Pokud se týče malého oddílu lituji, že jsem ho už půldruhého roku neviděl - jsem už pro ně cizinec a nutno se s tím smířit!" (Z dopisu Braťky Švígovi ze dne 7. května 1962, oddílový archiv).

dívčí oddíl. Z hlediska mužstva nepotřeboval oddíl "vnější" pomoc. Naopak, mnozí si pamatovali dřívější období, kdy by byl býval oddíl pomoc do určité míry potřeboval, ale nebylo v dohledu pomocné ruky. Myslím, že toto byl moment, který vyvolal u oddílu zbytečnou a hlavně nežádoucí averzi vůči vnějšímu "oficiálnímu" světu.

Velmi důležitým faktorem jak v roce 1968, tak v roce 1989 byla skutečnost, že se komunistům podařilo v očích mladších generací mimořádně úspěšně zdiskreditovat původně převzaté, avšak pozměněné skautské symboly, jako šátek, kroj, různé odznaky a pod. Tímto komunisté postihli všechny poválečné generace dětí a mládeže. V oddílu se navíc vůči těmto projevům **Pionýra** soustavně udržoval posměch. Je celkem pochopitelné, že generace starší, které zažily **jako první skautskou symboliku a teprve potom násilný pokus o její jakýsi převod do Pionýra**, averzi mladší generace nechápala a nechápe. V této souvislosti je však třeba si uvědomit, kdo je typickým absolventem oddílu. Přestože byl oddíl založen již v roce 1913, do roku 1989 prožil 41 let za komunistické totality. Když se k tomu připočte období války a německé okupace a skutečnost, že s ohledem na přirozenou délku lidského života nejranější oddílové generace již nejsou mezi námi, vychází, že

převažující většina oddílových členů prožila svá klukovská léta v oddíle za podmínek určité formy illegality.

Výsledkem tohoto vnitřního i vnějšího vývoje v roce 1968 bylo, že se v oddílu muselo dokonce postupně hlasovat o tom, zda se k nově obnovenému Junáku připojit či nikoliv. Oddíl se v Junáku registroval, akceptoval levou ruku, znak vodního skautingu, ale zachoval si svoji tradici přijímání nováčků. Klukovský oddíl, na rozdíl od dívčího, striktně odmítl skautský šátek a odmítl i kroj. Na rozdíl od různých doporučení si oddíl přes registraci v Junáku zachoval příslušnost k tělovýchovné jednotě. Tím vším se vystavil poměrně ostré kritice představitelů oficiální organizace.

Další neblahý vývoj československé společnosti svým způsobem potvrdil předchozí nedůvěru vůči přichozím "z vnějšího světa". Zaběhlá a osvědčená tradice nenápadnosti z předchozích let se bleskově navrátila a znovu se v plném rozsahu uplatnila. Nepřerušené členství ve *Slavoji Praha* zabezpečilo hladký návrat pod ochranná křídla tělovýchovy. Řady starších členů oddílu, které se o současný oddíl v první polovině roku 1968 tak energicky

zajímaly, prořídly. Přestože se v roce 1968 založená tradice setkávání všech oddílových generací Pětky u táboráku v Nižboru "*první sobotu po druhé středě v měsíci červnu*" udržela dodnes, účast na táboráku zejména pod vlivem silné oddílové emigrační vlny hned na pokraji sedmdesátých let velmi rychle ochabla. Až na malou hrstku starších členů oddílu se táboráku v Nižboru během posledních cca deseti let účastnily více méně jen malé oddíly.

Za dalších 21 let se po roce 1968 evoluční vývoj nenápadnosti ještě prohloubil. Obnova Junáka proběhla po roce 1989 sice s daleko větší tolerancí vůči podobným přeživším oddílům, jako byla Pětka, avšak, celkem logicky, povětšinou stejnými lidmi jako v roce 1968, tentokrát o dalších dvacet let staršími. Ani tentokrát však nedokázala využít zkušeností, ani "*evolučních*" poznatků oddílů, které zákaz (či zákazy) Junáka přežily, nebo byly založeny později, ale ještě dlouho před rokem 1989. Neblahým důsledkem je skutečnost, že se mnohé původně jednoznačně skautské oddíly, které fungovaly i v době totality, k obnovenému Junáku nepřihlásily vůbec. A to je jistě škoda pro obě strany. Návrat současného klukovského oddílu do znovuobnovené organizace byl a je dosud daleko více rozpačitý, než v roce 1968. Je zdánlivou ironií osudu, že se tak ve své podstatě naplnil odkaz samotného Braťky, který, ač sám dříve významným činovníkem Junáka a skautským spisovatelem, celou svou životní filosofii a především osobním příkladem nastartoval úspěšnou evoluci oddílu, která oddílu pomohla přežít na dobu dlouhých desetiletí, ale která zároveň přinesla současné problémy. Podle pamětníků Braťka sám říkal, když přišla řeč na možnost obnovy skautingu, že to by musel být ale skauting zcela nový, ne ten, který vznikl na začátku století. V souhrnu řečeno:

**starší generaci chyběla v kritické situaci Braťkova pokora
NASLOUCHAT generaci mladé, nám, mladým v roce 68, stejně jako
naším následovníkům o 21 let později chyběla a chybí tolerance a snaha
nevidět černobíle a překonat zklamání z toho, že nám nikdo nepoklepal
uznale po rameni za to, co jsme dokázali vzdor nesvobodě.**

Přestože jsem právě doznal, že chybu vidím dnes s odstupem na obou stranách, jsem i nadále pevně přesvědčen, že obnova Junáka měla být budována právě na přeživších oddílech, nikoliv z nich udělat nepoddajné odpadlíky. Domnívám se dále, že ještě stále by se na jedné straně mohla současná organizace Junáka z podobných "*vnitřních evolucí*" ke

---

svému prospěchu poučit. Na straně druhé, současná Pětka by s postupem doby mohla v sobě najít větší dávku pochopení a adaptability, kterou v minulosti tolikrát prověřila, aby splynula s hlavním proudem.

Pro úplnost bych rád uvedl, že patří k oddílovým nectnostem při zmínce o Pětce mít na mysli výhradně klukovský oddíl. Ve skutečnosti je třeba zmínit znovu také Braťkův ústecký oddíl, se kterým jsme bohužel koncem šedesátých let ztratili kontakt. Již v roce 1964 byl Annou Mazzetiovou-Čámskou "*Čáminou*" založen dívčí oddíl (později "*Děbenky*"), v sedmdesátých letech vznikla obdoba světlušek a vlčat, nazvaná "*Sluníčka*" a "*Pišišvoři*". Tyto čtyři oddíly, organizačně začleněné jako *Turistické oddíly mládeže ve Slavoji Praha* byly sice poměrně různorodé, ale více méně pravidelně mezi sebou komunikovaly. Z těchto kontaktů ostatně vzešla řada manželských párů. U dívčích oddílů se podařilo, aby "*Sluníčka*" prakticky plynule navazovala na "*Děbenky*". V tradici Pětky byly založeny Josefem Heřmánkem "*Medvědem*" a jeho ženou Evou "*Želvou*" také chlapecký a dívčí oddíl, které fungovaly v rámci tělovýchovné jednoty *Slovanu Orbis*. Kontakty mezi oddíly ze *Slavoje* a *Orbisu* byly omezeny prakticky jen na setkání v Nižboru po několik let. Později i tato setkání zanikla.

"Bratřka" Jaroslav Novák v Ústí nad Labem

Jaroslav Pícha *"Albín"*

Bratřku jsem znal z časopisu Junák jako redaktora a náčelníka vodních skautů jen z časopisů. Poprvé jsem Bratřku viděl na *"Kolínských pádlech"* v roce 1948. Tehdy to pro mne byla OSOBNOST. Netušil jsem, že nastane chvíle, od které s ním budu prožívat mnoho hezké a ušlechtilé klukovské zábavy a že s ním budu spolupracovat.

Bratřka v Ústí

Měl jsem již po vojně a jeden můj spolužák z gymnázia a kamarád ze sportu mi jednou jen tak sdělil, že jeho mladší bratranec chodí v Ústí do takového zajímavého vodáckého kroužku. Vede je jeden starý pán, nějaký Novák a kluci mu říkají Bratřko.

TO BYL BLESK Z ČISTÉHO NEBE!

Bratřku jsem navštívil v jeho tehdejší kanceláři podniku Kniha n. p. v Ústí nad Labem na Mírovém náměstí. Já Bratřku ihned poznal, pro něho stál před ním cizí člověk.

Asi po půlhodinové debatě jsme se dohodli. Bratřka byl opatrný (možná mě měl za provokatéra). Postupně ledy opadávaly a já jsem u Bratřky vyjednal členství v oddíle pro mého bratra Petra. Bráškovi jsem sdělil tuto novinu, že bude chodit do vodáckého oddílu. Brácha se vzepřel, že nikam chodit nebude a že ho nikam nedostanu. Využil jsem práva staršího a nařídil mu, že tam jednou půjde a pak se rozhodne sám.

Z první schůzky přišel nadšený a rozjásaný a tak se zrodil "*Pete*". To bylo v roce 1955 na podzim.

Úplný začátek Bratřky v Ústí jsem nezažil. Po odchodu z Prahy prý nechtěl již dále v činnosti pokračovat. Prodával v Ústí na rozkládacím pultíku knihy. Chodili k němu tři nebo čtyři hoši, kteří se zajímali o cestopisné a dobrodružné knížky. Obzvláště jeden (Standa) si knížky nevybíral, ale přišel vždy s konkrétním požadavkem. Bratřka s hochy debatoval, kluci se mu líbili. S Bratřkou to asi hnulo a to byl zárodek ústeckého oddílu. (Po Standovi pátrám.) Omlouvám se, jestliže toto moje vyprávění není přesné, ale "*tak nějak to bylo*".

Bratřka měl oddíl jako žáky a dorostence při jachetním oddíle Chemičky Ústí nad Labem. Moc prospěchu z tohoto oddílu i jednoty Chemičky neměl. Staří členové považovali ty mladé kluky za přítěž. Přese všechno Bratřka byl houževnatý a oddíl úspěšně vedl. Lodní vybavení byl jeden starý "*Piráta*" a jedna stará "*jola 15 m²*". Lodě byly dost staré a kluci si užili více oprav, než ježdění. V létě se scházel oddíl v loděnici Jachtingu nad přehradou v Brně. V zimě to bylo horší, protože z materiálních i jiných důvodů jsme stálou vlastní klubovnu neměli. Rovněž členská základna byla trochu problémová. Oddíl měl základní členstvo schopných, pilných hochů na dvě mužstva. Zbytek, stav do čtyř mužstev již byli jedinci zkažení Pionýrem, kteří si mysleli, že vše dostanou. Ti také oddíl brzy opouštěli. Přesto prošlo oddílem mnoho schopných chlapců. Já jsem Bratřkovi jak to šlo pomáhal.

Tábory ústeckého oddílu

1956 Holná Tábor pražského oddílu, kde v každém mužstvu byli dva hoši z Ústí nad Labem včetně mého brášky. Tábor jsem též navštívil. Při táboráku byla na programu "*EŠÚSA*".

1957 Souš v Jizerských horách Tábor pražského oddílu, kterého se již zúčastnila dvě samostatná mužstva z Ústí. Pomáhal jsem při nakládání a jel jsem na Souš. Vracel jsem se nákladním autem, které Chemička propůjčila pro přepravu na tábor. Tábor jsem navštívil i při návštěvním dnu. Po tomto táboře jsem se stal Bratřkovým zástupcem.

1958 Slapy První samostatný tábor ústeckého oddílu. Tábor byl na vzdutí Slapské přehrady na pravém břehu kousek pod Častoboří přibližně na 109. km Vltavy (z Mělníka). Tábora jsem se zúčastnil jako Braťkův zástupce. Na tomto táboře se již tvořila skupina (mužstvo) starších hochů "*Argonauti*", kde byl zárodek dalších Braťkových zástupců.

1959 1. Lipno čtyři mužstva, dvě plachetnice. Péča jako nováček oddílu.

1960 2. Lipno Stejně jako rok před tím.

1961 3. Lipno První ústecký tábor s vlastním jménem "*Tábor nad jezerem*". Pojmenoval Braťka.

Zima 1961 Zimní tábor na Čeřeništi.

Ještě k Lipnům. Všechny tábory byly na levém břehu Vltavy nad Frymburkem na Lojzových pasekách. Km 339.

1962 "Velká plavba" První putovní tábor ústeckého oddílu. Jelo se z Vráže u Písku přes tři řeky; Otavu, Vltavu, Labe do Ústí. Zajímavostí tohoto puťáku je, že se jel na plachetnicích. Dva "*Piráti*", jedna "*Vandiola*" a tři doprovodné pramice. Zrají noví Braťkovi zástupci Péče, Mizule, Myšák.

1963 rybník Hejtman Tábor nese název "*Hejtmanské písky*". Opět běžná účast čtyř mužstev. Lodní vybavení plachetnice "*Fin*", "*Mlok*" a čtyři pramky. Při posledním nástupu, věci, lodě, bagáž již naloženy na autě. Braťka kapitán, Péča vedle něho zástupce (s řídkým prvním plnovousem). Braťkova závěrečná slova (ukázal na Péču): "*Pro něj je čekání na další tábor, který to bude? A pro mně zdali bude ještě další.*" To byl poslední Braťkův tábor.

1964 Bratřka nemocný, nebyl žádný tábor. Budovala se klubovna v Klášterní ulici.

Březen 1965 Bratřka po delší nemoci umírá. Měl poslední přání, aby na pohřbu mluvil Autogen. Péča sděluje tuto poslední vůli do Prahy a Autogen ji Bratřkovi důstojně splnil.

Léto 1965 Poslední organisovaný tábor. Puťák, který nesl název "*3 pramice 370 km*". Lužnice, Vltava, Labe. Ze Suchdola nad Lužnicí do Ústí nad Labem. Vede Péča, zástupce Mizule. 30. 7. 1965 přijedou si rodiče na Kiliána pro Péču, který z vody rovnou rukuje na vojnu. (Povolávací rozkaz telegramem.)

1966 Oddíl pokračuje pod vedením bratrů Mizule, Myšák. Nepřijímají se žádní nováčci. Hoši se specializují na různou závodní činnost a tím se oddíl tiše rozešel podle jednotlivých sportovních odvětví. Většinou různé vodní sporty.

Nyní (psáno v dubnu 1966) zůstali jachtingu věrni Tájo, Péča (má zkoušky z námořního jachtingu), Akuli a Ivan Ivančo, který prošel oddílem bez přezdívky.

Bratřka a Státní bezpečnost v Ústí nad Labem

Podle mých vědomostí měl Bratřka v Ústí nad Labem od Stbáků pokoj. Na podzim 1958 jsem obdržel pozvání na Bezpečnost já. Měl jsem Bratřku sledovat a podávat pravidelná hlášení. V prvním kole jsem to odmítl. V druhém kole mě zmáčkli tak, že jsem na jednání s náčelníkem, které bylo ve 21,- hodin šel vykoupaný s teplým prádlem, kartáčkem na zuby a několika kostkami cukru. Otcí jsem před odchodem řekl co se může stát. Byl jsem nezkušený a psal se rok 1958! Nakonec ze mně spolupráci vyždímali a šel jsem domů. Dostával jsem různé speciální otázky o skautské ideologii a pod., na které jsem různě nejapně písemně odpovídal. Mělo to být vše tajné. Já jsem se asi po mé druhé návštěvě svěřil Bratřkovi. Ten mi lecos napověděl. Asi po pěti návštěvách (interval cca šest týdnů)

mocipáni uznali, že moje spolupráce nikam nevede a dali mně pokoj. Konkrétně o osobě Braťky po mně moc nechtěli, i když se o něm při schůzkách mluvilo.

13. dubna 1996 z hlavy a různých zápisků vytahoval a zároveň psal Albín.

Vzpomínka na Braťku

Zdeněk Jonák

Jako většina dvanácti a třináctiletých kluků jsme - totiž já a brácha - měli už delší čas chuť "*jít ke skautům*". Nevěděli jsme jak na to, jen jsme tím trápili oba rodiče. Ti jednou přišli domů a oznámili nám, že byli přímo v ústředí tehdejšího Svazu a mluvili o nás s jedním příjemným a ochotným pánem, který se na nás podrobně vyptal a pak řekl, že si nás oba vezme k sobě do oddílu. Nemusím asi dodávat, že to byl budoucí Braťka. Jeho rozhodnutí nebylo tehdy pro nás nikterak překvapující, protože jsme ještě nemohli tušit, co všechno pro nás bude znamenat. To jsme začali poznávat hned od první schůzky v tehdejší klubovně, která byla na Petrském nábřeží přímo na břehu Vltavy. Netušili jsme ovšem ještě další věci: že na tom vltavském břehu nezůstaneme, že budeme bydlet přímo na Vltavě v hausbótu, že když už bydlíme v tom hausbótu, tak že si vyměníme své dosavadní klobouky a hnědé košile za vodácké čepice a modré košile, že když už máme to nové oblečení, že budeme jezdit na vodě a že když už jezdíme na vodě, tak že budeme jezdit i na mořské vodě a to všechno vymyslel a hlavně uskutečnil jeden člověk a ten člověk byl Braťka. Tehdy nám tyto všechny přeměny připadaly prosté, logické a jednoduché a ony také byly . Jsou-li však tyto přídomky právě znakem toho, čemu se říká geniální, tak to platí o Braťkovi vrchovatou měrou.

20.4.1994

Brat'ka - pán vod

Jiří Stránský

Musím se přiznat, že na křivoklátskou sešlost o Brat'kovi jsem jel spíš ze zvědavosti než třeba z piety - Brat'kova osobnost do mého života vstoupila v čase mého dětství a jinošství a všechno potom, co se dalo se mnou i s touto zemí, mnohé z mých vzpomínek vytlačilo. Ne však z paměti - jak se ukázalo v Křivoklátě. Seděl jsem tam a naslouchal různým polohám vzpomínání na Brat'ku a na různé polohy jeho života i činnosti, a má vlastní paměť ožívala až do ošívání, mlhavé a rozostřené obrazy z minula byly stále jasnější a zřetelnější.

Přišel jsem do Standovy pětkařské vlčí smečky někdy na konci února 1939 a byl jsem vyděšený jako poledne. Bylo mi sedm a půl, a kromě impozantní osobnosti Standy a jeho zvláštní šišlavé artikulace jsem nemohl spustit oči ze Zmetka Párala a Budula Nepila. Ti dva pro mě znamenali -každý (a téměř opačně) po svém - nedostižný vzor dospělosti. Byl jsem pěkné čísílko, expert na zapomínání věcí kdekoliv, takže na letní srubový tábor v Nižboru jsem dorazil bez spacáku, a do doby než přišel náhradní, jsem hostoval coby spoluspáč u těch dvou hvězd smečky, co měli své spacáky větší než ostatní, neboť je zdělili po svých dospělých (!) bráškách, kteří už skautovali pod Brat'kou. A právě od nich jsem jako první (a v podobě jakési mlhavé výstrahy) věděl, že při sjíždění Berounky náš tábor navštíví Brat'kova Pětka. *"Viš, co by s tebou udělali, kdybys ten spacák zapomněl po cestě na jejich tábor?"*, strašil mě Zmetek. *"Přikrejval by ses rákosím"*, dodával Budul.

Všichni jsme věděli, že naše smečka je cosi jako očištec, přes nějž jedině se dá dostat do onoho nebe vodní Pětky, s Pánembohem Brat'kou na nejvyšší stolicí. A za tři dny to Standa oznámil celé smečce s dodatkem, že kdo udělá před skauty smečce ostudu, do konce tábora nevstane od škrábání brambor a mytí kotlů a hrnců. Makali jsme, až se z nás kouřilo. Zvyšovali jsme hráz, abychom na hladině v ní i pod ní mohli co nejlíp předvést svým

nedostižným vzorům, že voda je i náš živel. Měl jsem z toho v hlavě trochu guláš, způsobený tím, že v Pětce byl i můj starší brácha, byť (jako já ve smečce) čerstvý bažant, a ten se mi zase tak moc nedostižně nejevil. Standa nás upozorňoval, že přijdou nečekaně, protože se Braťka chce přesvědčit, jestli ti, co už na to mají svým věkem, jsou hodni přestupu ze smečky do vodní Pětky. Že ale přijdou tak děsivě nečekaně, si nikdo nedovedl představit. Vtrhli na nás čtvrt hodiny před budíčkem (kdy je spánek jak bezvědomí), vletěli do srubů, vytahali nás ven a po vysoké orosené louce nás odtáhli na její nejzazší konec, abychom se tou rosou zase museli vrátit. Ječeli přitom jak paviáni a já se hrůzou málem počůral. Museli jsme se vracet tryskem, protože to už Standa pískal nástup. A my stáli před tou hordou rozchechtaných skautů a dělali co mohli, abychom vypadali co nejdůstojněji, a mně to samozřejmě nešlo. Až se můj ustrašený a roztěkaný pohled chytil Braťkova. Mhouřil za brejličkami oči, snad se taky usmíval, ale ten úsměv se mě netýkal, mě se týkaly jeho oči, a v těch očích jsem poznal, že jmenovitě se mnou je spokojený a pochechtávání jeho kluků vůbec nic neznamená.

Nosil jsem ten pohled (a vlastně - aniž jsem to tušil - nosím dodnes) v sobě celá léta, a v nepříjemných chvílích, jako třeba v uranovém koncentráku mi moc pomáhal. Možná i proto jsem tehdy v Nižboru, kdy naše táboření ukončili přepadem blondáci z Hitlerjugend, na rozdíl od jiných, i starších vlčat, nepropadl panice a byl jedním z těch co bleskově plnil rozkazy Standy a Budula a Zmetka a ostatních nejstarších, že se nám podařilo zachránit, co se dalo.

Nastala válka, na tátu a celou rodinu se vrhli nacisti, takže jsem s oddílem ztratil kontakt - sám jsem byl příliš mladý, než abych sám od sebe mohl vstoupit do skautské ilegality. Ale hned to první volání už na začátku května jsem slyšel, už jsem dávno nebyl vlče a byl jsem skaut, našel si Pětku a mohl slyšet Braťku, jak nás vítal - nejen ty, co už do Pětky patřili, ale i ty nové, co do ní vstupovali. Braťka už nebyl kapitán - na Seči byl admirálem celé flotily oddílů, a já na jedné lodi v Hondově přístavu dělal nejmladšího kormidelníka (abych pak jednou provždy zakotvil ve Vejvarově Devítce).

Těch historek o Braťkovi z té doby je nepočítaně, až po tu, že kdykoli jel na kánoji ve stoje, znamenalo to, že jede na pevninu na svou utajenou latrinu. Až mnohem později, a nejvíc v kriminále mi došlo, co to muselo být za člověka, když dovedl ukormidlovat takovou bandu jako jsme byli my, kteří nevynechali jedinou příležitost, abychom si

nevyzkoušeli jeho trpělivost, neochvějnost, laskavost, železné nervy. Kluci z jeho předválečného oddílu tehdy byli stejnými kapitány a přístavními, jako byl on před válkou, každý by býval za ten svůj oddíl dal duši, a kolikrát se v řevnivosti oddílu jen s velkou námahou dala hledat bratrskost. Tu uměl vždycky najít Braťka, a ne evangelicky, dovedl šlehnout svým sarkasmem, dovedl útok změnit v plácnutí do vody, a když už to jinak nešlo nastavil k útoku sebe sama, abychom se postupně naučili poznávat stud z nepatřičného chování či jednání, aniž jediným slovem zamentoroval. Kdyby nic z toho, co nás učil, ve mně nezbylo kromě tohoto studu, dal mi stokrát víc než kterýkoliv z mých dalších učitelů.

Devítka pak šla svou cestou a já Braťku už často neviděl. A pak přišla padesátá léta, podobně jako nacisti šli naší rodině po krku i komunisti a mě se Braťka ztratil z očí úplně. Z myslí se mi ale neztratil. Zelené jezero jsem uměl skoro nazpaměť, a tahle knížka mnohem víc než foglarovky, především proto, že Braťka byl i můj kapitán a já si do jeho postav mohl dosadit skutečné tváře, tahle knížka byla jedním z prvních důvodů, proč jsem zatoužil po umění psát, či spíše vyprávět příběhy. Samozřejmě vím, že Braťka byl mnohem lepší žurnalista a dokumentarista než spisovatel, ale i jako spisovatel skautství byl první.

A když jsem četl jeho Skautské srdce, nadouval jsem se pýchou ještě z jednoho důvodu: Braťka psal o prvním skautském oddílu v téhle zemi, jehož byl sám členem a jeho vůdcem byl člen mé širší rodiny - A. B. Svojsík. Před svými skautskými vrstevníky jsem se s tímhle nikdy chlubit nemohl - sklidil bych pohrdání, že se vyvyšuju a chci být něco extra. Ale před sebou samotným jsem na to pyšný byl, a od chvíle, kdy jsem se to od svého táty dozvěděl (dělal Svojsíkovi, než založil oddíl, pokusného králíka, co takový kluk vydrží), a dal si to dohromady s Braťkovou knížkou, bylo mezi mnou a Braťkou nádherné pouto, o kterém jsem, samozřejmě, věděl jen já - Braťkovi bych to býval neřekl ani na mučidlech. A teď jen doufám, že po tolika letech mě už nikdo nenařkne, že chci být něco extra. Že to každý vezme jen jako osobní vyznání, jako otevření osobního trezůru s heslem BRAŤKA.

Na Braťku vzpomíná jeho poslední lékař

Zdeněk Borský

Braťku jsem znal až do roku 1957 jen z jeho knížek. Byl jsem duchem skaut, ale když jsem nikdy neoblékl, protože mi tuto organizaci vždy někdo zrušil. Byl jsem sice členem 16. vodního oddílu KČT v Bráníku, ale nikdo nováčkům neprozradil, že je to vlastně oddíl skautský. Do Ústí nad Labem jsem byl přidělen jako lékař v roce 1950. I když jsem měl hodně své vlastní práce, řekl jsem si v roce 1957, že založím oddíl chlapců (to zase ve mně hlodal Foglar se svým Rikitanem). Když jsem tedy v roce 1957 zjistil, že zde žije skaut a spisovatel J. Novák, zajel jsem do obce Užín. Vzal jsem si Braťku do léčení a on mi poradil občas, jak takový oddíl vést. Nutno říci, že obec Užín - později zlikvidována pro těžbu uhlí - ležela jen asi půl kilometru od mé okrajové obce Podhoří, kterou jsem měl na starosti jako obvodní lékař. K Braťkovi se dalo dojít od konečné stanice tramvaje za necelou půlhodinku. Z té doby mám několik diapozitivů. V roce 1958 jsem navštívil s mojí rodinou tábor na Slapské přehradě v okrese Sedlčany a v roce 1959 jsem toto tábořiště převzal pro svůj oddíl. Asi v roce 1959 jsem Braťku vozil celý den po okrese Děčín svým vozem. Hledal volné místo pro letní tábor. Ale nic jsme nenašli a tak Braťka tábořil v roce 1960 na Lipně. To jsem již svůj oddíl zrušil, protože jsem byl vyslýchán členy StB a také jsem měl stále méně času. Braťka měl s těmito pány své zkušenosti a nebál se jich. Jeli jsme tedy v roce 1960 na Lipno za Braťkou s mojí rodinou a známými a postavili si stan asi 200 m od Braťkova tábora. Zásobili jsme tábor rybami - hlavně štikami, kterých bylo tehdy v Lipně plno. Po roce 1960 jsem znal Braťku jen jako svého pacienta. Nutno říci, že Braťka byl zdravý, jeho srdce a cévy a krevní tlak byly v pořádku. Až v roce 1964 začal mít Braťka žaludeční potíže. Zjistili jsme rakovinu žaludku a operace již nebyla možná - to je u této

choroby obvyklé. Braťka zemřel 14. března 1965 v noci. Ohledání provedl lékař pohotovostní služby, který nevěděl nic o základní nemoci a jako příčinu smrti napsal srdeční slabost. Musel jsem druhý den úmrtní list opravit. V Užíně bydlela ještě několik let manželka Braťky Vlasta. Byl jsem za ní několikrát na návštěvě. Viděl jsem, že má urnu Braťky vystavenou v prosklené skříni. Pak jsem s Vlastou Novákovou ztratil kontakt. Slyšel jsem jen, že po likvidaci obce Užín pár let po Braťkově smrti se přestěhovala do obce Chabařovice, kde si koupila domek u kostela. Roky utíkaly, po 35 letech jsem skončil práci na svém obvodu a také jsem se znovu oženil s ženou, která byla skautkou tělem i duší. Znala Vlastu Novákovou a několikrát za ní byla v Chabařovicích. Byla totiž pověřena bratrem Plajnerem, zdali by od Vlasty Novákové nezískala nějaké materiály pro jeho dějiny skautského hnutí. Braťkovu urnu viděla manželka ještě v roce 1976 asi ve stejné skříni. V březnu roku 1977 se vypravila ještě s bratrem Kikim (Körnerem) za Vlastou, ale dům byl zapečetěn. Vlasta Nováková zemřela krátce před tím na iktus. Byla nalezena doma v bezvědomí, převezena do nemocnice a během tří dnů zemřela. Později viděla moje žena v archívu spoustu krabic, které ležely na chodbě a dozvěděla se, že to je pozůstalost Braťky. Až bude zpracováno, bude možno si ji vypůjčovat a studovat. Tak se i stalo. Archív po Braťkovi má asi 330 částí.

Ted' musím přeskočit zase z roku 1977 do roku 1991. Chtěl jsem v tom roce zůstat již trvale v důchodu, ale bylo mi nabídnuto místo praktického lékaře právě v Chabařovicích. Nastoupil jsem tam 1. července 1991. Našel jsem jednopatrový, docela pěkný domek, kde bydlela Vlasta a hned mi napadla myšlenka: kde je vlastně Braťkova urna? Zjistil jsem, že komise po smrti Vlasty byt pečlivě prohledala, vše bylo sepsáno, ale o urně žádná zmínka. Braťkův hrob neexistoval. Zjistil jsem, že urna Vlasty Novákové ležela na správě hřbitova tři roky, a když si ji nikdo nevyzvedl, byl popel vložen do společného hrobu. Zůstalo nevysvětleno, proč se urny neujal bratr J. Nováka ze Spořilova, který byl na Vlastině pohřbu. Protože Braťka před svým vyhnáním z Prahy bydlel také na Spořilově, domnívám se, že oba bratři bydleli ve stejném rodinném domku. Doporučil jsem pražským skautíkům, aby vypátrali něco o tomto bratrovi. Třeba má děti a ty by vysvětlily, proč se nepostaral o urnu Vlasty. V Ústí jsem nenašel žádný Braťkův hrob. Vypadalo to na neúspěch. Ale osud mi seslal do cesty Albína - jinak Jaroslava Píchu. To byl Braťkův rádce a zástupce v oddíle a také můj bývalý pacient. Poradil mi, abych se obrátil na starostu a paní matrikářku

---

chabařovickou z roku 1977. Pana Matějů jsem znal. Zašel jsem za ním hned druhý den - bylo to 30. prosince 1991. Překvapil mě sdělením, že v bytě bylo nalezeno asi deset uren! Ale že on si to už tak nepamatuje a poslal mě za paní Kozovou - tehdejší matrikářkou. Zašel jsem za ní okamžitě. Pracovala jako vrátná na místní pile. Bylo jí tehdy 62 let a pamatovala si na Vlastu Novákovou dobře. Urny byly nalezeny v přízemí domku ve staré skříni a zde komise nehledala. Počet uren snížila na 4 - 5. O nálezů byl tehdy sepsán protokol a po dohodě se správou hřbitova byly urny odvezeny v přepravce na střekovský hřbitov. To je náš hlavní hřbitov zde v Ústí nad Labem. Samozřejmě jsem se hned zeptal, jaká jména byla na urnách. Paní Kozová tvrdila, že dvě se jménem Mayer a Mayerová byli zřejmě rodiče Vlasty, pak tam byla urna třináctiletého chlapce také jménem Mayer (dítě Vlasty za svobodna?). O tomto chlapci nikdo nic neví. Ale to hlavní jsem se nedozvěděl: jestli čtvrtá urna byla Braťkova. A jestli existovalo uren pět, tak se již asi nedovíme, či popel obsahovala. Obsah uren byl vsypán do společné šachty a toto místo se nijak neoznačuje. Také se o tomto aktu nenašel žádný doklad - jen o vsypu popela Vlasty Novákové v roce 1980. Doufal jsem ještě, že bychom se vše dozvěděli z protokolu, který byl sepsán po nálezů uren. Ale protokol se beznadějně ztratil při stěhování archívu do střediskové obce a pak zase do Chabařovic. Stěhování úřadu se dalo proto, že Chabařovice měly být též zlikvidovány a vydolovány. Ale přišla sametová revoluce a Chabařovice se zachránily. A tak mohu skončit konstatováním, že díky mánii Vlasty Novákové skladovat urny doma - což se dříve nesmělo - nemáme žádný hrob Braťky.

Pod střechou Slavoje Praha

Michal Illner

Někdy počátkem 60. let, tuším, že roku 1962, přešel klukovský oddíl z tehdejšího Yachtklubu, t.j. Slavoje Vyšehrad, do odboru turistiky Slavoje Praha. Oddíl chtěl tehdy získat pevnější organizační střechu a přátelštější zázemí než jaké mu poskytoval Yachtklub s jeho sportovně soutěžní atmosférou. Přejod sjednávali hlavně Batul a Švígo a za Slavoj Michal Basch. Obě strany byly ovšem ve styku už dříve - znaly se jako sousedé z krkonošských Klínovek, ze softbalu a někteří jednotlivci také z albertovské menzy, která sloužila dlouhá léta co by neformální společenské středisko. Kromě svých členů (a za nimi stojícího rozsáhlého okruhu absolventů), způsobu fungování, své historie a tradic přinesl klukovský oddíl s sebou do Slavoje i svou chatu Skočku, jen pár set metrů do kopce vzdálenou od slavojácké základny Petrášky, a klubovnu v Havírně.

Tak se začala dnes už 35letá symbióza klukovského oddílu s turisty Slavoje, zdaleka nejdelší souvislá etapa v jeho historii, kombinovaná v létech *"pražského jara"* a znovu pak po r. 1989 s paralelním členstvím v obnoveném Junáku. Na tuto symbiózu se lze dívat různými očima. Pohled, který nabízím, je pohledem člena a posléze činovníka turistického odboru Slavoje, po řadu let také jeho předsedy. Je tedy hlediskem reprezentanta hostitelské organizace v onom obtížném *"normalizačním"* období, generačně staršího než byli v té době členové a vedoucí klukovského oddílu, zhruba vrstevníka oné *"rady moudrých"*, kteří pod vedením Standy Stanovského z povzdálí komentovali a kormidlovali osudy klukovského oddílu.

Nejprve ale slovo o tom, čím vlastně byl turistický odbor Slavoje, a tedy pod jakou střechu se klukovský oddíl vlastně uchýlil. Za nehezkou zkratkou OOTJ (odbor turistiky

tělovýchovné jednoty) Slavoj Praha se skrýval příznačný sociální produkt normalizační situace, příklad toho, čemu se později začalo říkat "*druhá společnost*". Mladí lidé, převážně studenti nebo nedávni absolventi vysokých škol, si pod hlavičkou odboru turistiky vytvořili v padesátých letech klub, který jim umožňoval scházet se a trávit volný čas ve vlastním, zvenku nekontrolovaném prostředí - většinou v přírodě, v branické loděnici nebo na Petrášce, při rekreačním sportování nebo náročnější turistice, a tak se alespoň o víkendech a během prázdnin či dovolených vymknout tlakům totalitního režimu. Funkce "*klubu*" však daleko přesahovala turisticko-sportovní sféru: oddíl představoval pro mnoho svých členů i důležité sociální prostředí - příležitost k seznamování a navazování hlubších přátelství až po manželské svazky, ke získání pomoci a rady při zařizování různých záležitostí, příležitost k ujasňování a krystalizaci hodnot, názorů a stanovisek apod. Při omezené nabídce jiných přijatelných příležitostí, pracovní kariéry, cestování nebo podnikání, se oddíl pro své členy leckdy stával důležitou referenční skupinou, stojící co do významu hned za jejich rodinou.

Turistika či rekreační sport a členství v tělovýchovné organizaci byly sice formálním pojítkem tohoto společenství - tělovýchovná jednota a odbor turistiky pro ně poskytovaly oficiálně přijatelný vnější rámec, skutečných pojítek však bylo mnohem více. Společenskou a turisticko-sportovní funkci oddílu bylo obtížné navzájem rozlišit, a to i u jednotlivých členů. Někteří přicházeli za kamarádstvím, aby pak dodatečně pro sebe objevili i půvaby turistiky a pobytu v přírodě, jiní přicházeli za turistikou, aby pak v oddílu pro sebe především našli důležité sociální zázemí a občas i životního partnera. Příslušnost k tělovýchovné organizaci a částečně také potřeba udržet vlastní integritu vyžadovaly, aby oddíl dodržoval odpovídající pravidla hry - fungoval jako formální organizace, měl výbor a funkcionáře, účastnil se v nějaké míře oficiálních turistických akcí, obesílal schůze, soutěžil v turistické klasifikaci apod. Zdaleka ne všechny z těchto oficialit postrádaly smysl, přesto však se u členů oddílu většinou setkávaly s mírným odstupem a lehkou ironií, vyjadřujícími, že o toto ve skutečnosti nejde.

Do oddílu se většinou nepřicházelo z ulice a při přijímání členů panovala značná autocenzura. Členstvo se rozšiřovalo po již existujících sociálních sítích - rodinných, příbuzenských a přátelských, na základě manželských vztahů, spolužákovství, sousedství apod. Oddíl si tak udržoval kontrolu nad svým složením a chránil se - v nevráživé atmosféře komunistického režimu - proti vnější infiltraci a z toho plynoucímu ohrožení.

Ačkoliv mezi jeho členy byla řada bývalých členů Junáka a program měl mnoho skautských prvků, oddíl se nikdy vědomě nedefinoval jako nositel nebo pokračovatel skautské tradice a nespojoval se také s odkazem některého z bývalých skautských oddílů.

Do tohoto prostředí tedy na počátku šedesátých let přišel a v něm pak působil klukovský oddíl. Vztah mezi takto adoptovaným dítětem a jeho adoptivními rodiči nebyl vždy jednoduchý. Myslím ale, že se s léty výrazně zlepšoval, až se posléze klukovský oddíl stal pro turistický odbor Slavoje jeho samozřejmou a nepostradatelnou složkou. K tomuto postupnému vzájemnému přizpůsobování několik poznámek. Poněkud schematicky uvedu napřed okolnosti, které podle mého mínění k integraci přispívaly, a potom okolnosti, které ji komplikovaly.

Přispívala skutečnost, že oba oddíly plnily funkci "*druhé společnosti*" - poskytovaly alternativu oficiálním režimovým organizacím a výchovným postupům, a mohly se tedy shodnout na odporu vůči nim a na hledání způsobů, jak se vyhnout vnějším tlakům. Pro oba oddíly byla příroda a skautsky pojatý pobyt v ní jednou z vrcholných hodnot. Oba oddíly měly podobné sociální zázemí a podobný způsob autocenzury při přijímání členů. Přispívalo i to, že turistický odbor měl v absolventech klukovského oddílu permanentní zdroj nových členů odchovaných na základě podobných hodnot a že absolventi klukovského oddílu mohli naopak pokračovat v oddílu dospělých. V klukovském oddílu se však později začaly objevovat i děti z rodin dospělých členů. Výsledkem těchto směn bylo nakonec značné personální provázání obou oddílů: značná část dnešních členů dospělého Slavoje byla odchována klukovským oddílem. Slavoj mohl klukovskému oddílu poskytovat, i když ve skromné míře, určité hmotné zabezpečení a po ztrátě Havírny také prostory ke schůzkám. Jako vhodný přístav Slavoj jistě získal na přitažlivosti, když nezávisle na tradicích Pětky, ale ve velmi podobném duchu, vznikly při něm i další tři dětské oddíly - Děbenky, Sluníčka a Pišišvoři. Zejména sousedství Děbenek bylo pro kluky motivujícím oživením.

Soužití naproti tomu se strany klukovského oddílu často komplikovala představa, že turistický odbor Slavoje je součástí oficiálního establishmentu, v kterém se kluci ocitli víceméně z nouze a vůči kterému je tedy vhodné chovat se s nedůvěrou hodnou režimové organizace. Z výše uvedené charakteristiky společenství slavojevých turistů je snad zřejmé, o jak hluboký omyl se jednalo. K takovému postoji přispíval jistě i věkový odstup mezi vedením klukovského oddílu a turistickými funkcionáři, občasné mentorství těchto výborů

a občas asi i nedůvěřivé postoje "*šedých eminencí*" klukovského oddílu vůči Slavojům. Určitou komplikující roli hrála i žárlivost klukovského oddílu na vlastní tradice a na jejich nedotknutelnost, ačkoliv šlo někdy o tradice až příliš strnulé, a malá otevřenost oddílu novým programovým prvkům. Porovnání klukovského oddílu s jinými dětskými oddíly podobného typu, jakých působil v turistice velký počet, například naznačovalo, že pětkářská vodácká tradice oddílu se za léta změnila víceméně v symbol, kterému faktická vodácká obratnost členů oddílu už příliš neodpovídala. Jako problematická a archaická se vnímala se strany dospělého Slavojů někdy i silná hierarchizace klukovského oddílu v závislosti na věku a délce členství a institucionalizované šikanování mladších staršími.

Jak už jsem ale uvedl, čas a s ním spojené sycení dospělého oddílu absolventy oddílů dětských většinu těchto výhrad ohladil. Z dnešní perspektivy jde už o historii, zajímavou především jako kapitola o jedné z forem přežívání mladých lidí v totalitní společnosti.

Něco málo z historie dívčí Pětky

**Dorka Lábusová, Anna Mazzetiová-Čámská
"Čámina", Zdeněk Hájek "Jack", Eva Weislová
"Adámek", Petra Pačesová "Ula", Anna Stachová
"Pegy"**

Následující text nebyl čten na Křivoklátě, vznikl tak trochu na poslední chvíli před tiskem sborníku a týká se historie dívčího oddílu vodní Pětky. Dívčí oddíl vznikl až po Braťkově smrti a tak se jeho historie k Braťkově osobě přímo nevztahuje. Protože však historie dívčího oddílu Pětky již přesáhla třicítku (první schůzka byla v září 1964), domníváme se, že neuškodí zaznamenat aspoň stručně základní historický přehled pro oživení vzpomínek účastnic a objasnění souvislostí pro ty mladší. Záměrem následujících řádek tedy není ani hodnocení ani rozbor uplynulých 31 let, je to jen chronologická řada událostí. Výjimku tvoří pouze Čáminin text, který je osobní vzpomínkou - zpovědí. Jak z následujícího vyplyne, v historii oddílu bylo několik etap, jejichž charakteristika byla a je dána tím, kdo je na kapitánském můstku a podle toho je text členěn. Jinak vypadá oddíl, v jehož čele je střední generace a jinak když ve vedení jsou 18-20letí. Pokud bude mít někdo dojem, že něco bylo opomenuto a nebo to bylo jinak, tak má nepochybně pravdu. Z nejstaršího období se zachovala pouze jedna neúplná kronika z tábora ve Vrátné dolině a jedno číslo časopisu Proud Štikavy. Ostatní odnesl čas a paměť je krátká. Řada kronik, které

---

shromáždila Adámek začíná v roce 1972 a není kompletní. Čáminino vyprávění je tedy jediným svědectvím té nejstarší doby.

Dorka

Jak to všechno začalo

Ještě jsme se nestačili pořádně narovnat ze sedmiletého válečného období, zapříčiněného německou expanzí a přišel vítězný 25.únor 1948, který u mnohých obyvatel Čech a Moravy položil znovu otázku odejít nebo zůstat. Část to řešila další emigrací do západního světa, část se nemohla smířit se stavem situace, která tu nastala a postavila se na odpor zjevně i do "*podzemí*". Na své hrdinské činy doplatila většinou životem, nebo dlouholetým vězněním a pronásledováním jejich rodinných příslušníků. A jako vždy v kritických časech národů vyjde na povrch lidská špína, která je zjištná a prodejná za cenu zrady vlastních pro osobní prospěch. Ale o tom toho bylo napsáno dost a dost.

Smutné je, že do dnešního dne žijí mezi námi nepoučení a snaží se znovu získat ztracené pozice vládců něčeho, co se ukázalo jako absolutně absurdní a života neschopné. A poslední část národa která nemohla, nebo nechtěla svůj další život řešit ani jednou z uvedených možností, uzavřela se do prostoru své rodiny a i v téhle části by se dalo dlouze rozepisovat podle osobních zkušeností. V této době se začaly rozšiřovat chatové oblasti a při práci na "*rodné hroudě*" se kompenzovala touha po svobodě a částečně se navazovala přátelství mezi "*dobrymi*" lidmi. Jiní se realizovali při sportovní činnosti do míry, která byla v soukromí tolerována, nebo se dala skrýt pod některou rozumnou tělocvičnou jednotu, mocipány schválenou. Všechny tělovýchovné jednoty, organizace rozvinuté v naší první republice s odmlkou let 1939-45 a znovu oživé v plné síle po roce 1945, byly znovu umlčeny po únoru 1948. Sokol, Skauting, organizace, které měly největší zásluhu na kladné výchově dorostu národa byly razantně zatraceny. Zůstala jen skromná snaha udržet si tělesnou kondici v daných možnostech. V zimě bruslení, lyžování, v létě jízdy na kole, hraní

volejbalu, zkrátka to co kdo měl, mohl a chtěl pro sebe provozovat. Nebo usadit se za pecí, jak jsme říkali kavárnám a "tráfování" po městě.

Proto patří obdiv vedoucím oddílu vodních skautů pražské 5, který si udržel svou životnost i v tak krutých dobách, které naši generaci postihly. Díky "Bratkovi", jeho pomocníkům a pokračovatelům skautské myšlenky, žil oddíl přes všechna úskalí dále ukryt pod rozumnou tělovýchovnou jednotu, tolerovanou mocipány tehdejší doby. Je pochopitelné, že stát se součástí tohoto oddílu bylo podmíněno nejen tělesnou zdatností, dobrým školním prospěchem, ale i spolehlivým rodinným zázemím.

Měla jsem jedenáctiletého syna, kterému jsem dopřávala sporty, které jsme také spolu provozovali, ale chybělo mu společenství stejně starých chlapců. A měla jsem štěstí, že jsem se dobře znala s rodinou Lhotských, jejichž synové "Plavec" a "Plaveček" byli členy tohoto oddílu. A měl štěstí i můj syn, že se na jejich doporučení, zaručení a po všech dobře provedených zkouškách vešel jako háček mezi členy družiny Žraloků. Pochopitelně, že začátek a přizpůsobování disciplíně nebylo bez problémů, ale časem se účast na schůzkách, různých sportovních podnicích a hlavně na letním táboře stala skoro jeho "náboženstvím". A teď co bylo se mnou. Docházela jsem na pravidelné rodičovské schůzky, které se tehdy konaly v Yachtklubu pod Vyšehradem. Sama jsem byla stále činná při vodních sportech a v době své řádné dovolené jsem pomáhala zvládat vodní túry po Vltavě a Lužnici profesorce na smíchovské jedenáctiletce, prof. Zedníkové. Tak se také stalo, že jsme se potkali s oddílem při sjíždění Vltavy na pramicích z Lenory na Lipně u Frymburku.

V tomto čase dorůstaly sestry oddílových chlapců a záviděly svým bratrům členství a činnost v jejich oddíle o kterém doma s nadšením vyprávěly. Účast na slavnostních táborácích podnítila jejich touhu také mít svůj skautský oddíl. Dodnes nevím, proč si kapitán chlapeckého oddílu Švígo a jeho poradní sbor starších vybral mě jako kapitánku chystaného dívčího oddílu. Přiznám se, že jsem byla touto volbou značně šokována. Neměla jsem potřebné "skautské" zkušenosti a snažila jsem se dost dlouho odolávat přijetí tak zodpovědné funkce, když za mnou Švígo v roce 1964 přišel hned po Novém roce. Nakonec jsem po začátku školního roku v září v roce 1964 stála v Havírně před 3x7 páry zvědavých holčičích očí, sama s pocitem rosolu v končetinách. Dostala jsem přezdívku Čámina a dvě pomocnice ve vedení oddílu vodních skautek v osobě Heleny Illnerové a Hanky Ledererové.

Mimo zaměstnání, které bylo nezbytné k finančnímu zajištění života mého a mého syna, jsem měla 2x týdně cvičení v tělocvičně u "Hojera" ve Zlaté Huse na Václavském náměstí, to pro udržení své tělesné kondice, dále nezbytné povinnosti v domácnosti, tak k tomu přibýly ještě čtvrtetní schůzky v Havírně. Ty vyžadovaly zvláštní přípravu, to abych ta zářící kukadla nezklamala. Pak každou druhou neděli v měsíci celodenní výlety do okolí Prahy, které musely být smysluplné a plnit co bylo očekáváno. S pomocí Heleny a Hanky se nám vše dařilo, navzájem jsme si na sebe zvykaly a až na jednu holčičku nedošlo k výměně v počtu oddílových členek družin Vyder, Štik a Kajek. Stejnokroje jsme mít nemohly, ale bílé námořnické "sýry" na hlavách a bílá trička s emblémy Vyder, Štik a Kajek jsme si troufaly. Přišel čas k plánování prvního letního tábora a vzhledem k tomu, že byla shoda v obdivu ke krásám jižních Čech a k mé znalosti okolí Jindřichova Hradce, padlo rozhodnutí pro Bobří rybník (tak jsme si ho nazvaly) u Žižpach. Po obtížných, ale nadšených přípravách jsme se sešly v Bráníku u nákladního auta s naloženými pramičkami, bágly a nezbytným vybavením na zřízení čtyřnedělního tábora uprostřed panenské přírody. Musím se ještě zmínit, že v čase plánování letního tábora přišla Helena s tím, že konečně dostala povolení k návštěvě své tety žijící ve Francii a že jí nebudu jistě mít za zlé, když se letního tábora nezúčastní. Nemohla jsem nic namítat, vždyť v té době byl zázrak dostat povolení k cestě za železnou oponu.

Asi to byla doba uvolňování uzávěru v tlakovém hrnci, protože i Hanka byla po mnohaletém úsilí konečně přijata do mezinárodního tábora ve Svojsíně. Ani proti tomuto zázraku jsem nemohla nic namítat, ale pomyšlení, že na vedení tábora zůstanu sama, nebylo zrovna povzbudivé. Ještě zůstala naděje na účast Autogena jako táborového lékaře, ale i tato naděje padla, když Autogen před nastartováním nákladního auta přišel a předal mi kabelku se zdravotními potřebami, mimo jiné také s injekční stříkačkou a sérem proti hadímu uštknutí. S účastným pohledem mi šetrně sdělil, že jako lékař byl vybrán na studijní stáž do Anglie. Ani jemu jsem neúčast na prvním letním táboře nemohla mít za zlé. Přiznám, že na mne šly mráčky, že zůstanu sama se zodpovědností za 21 holčiček. První pomoc s postavením jídelny, kuchyňského přístřešku a stanů poskytli Zub z oddílu starších a asi dva z otců. Přes můj první pocit strachu jak vše dopadne, myslím že žádná z nás co jsme ty čtyři týdny na našem prvním táboře na Bobřím rybníku strávily a užily, nezapomeneme a nezapomeneme v dobrém.

Přešel další rok čtvrtčních schůzek, byly soutěže v šití papírových šatů, před Velikonocemi jsme voskem malovaly kraslice a učily jsme se plést pomlázky z osmi vrbových proutků, cvičily paměť a zručnost různými hrami.

Druhý letní tábor, zase stálý u rybníka Olšina před Černou v Pošumaví, začal velice příznivě, čistý les, čisté jezero, nikde nikdo, pohádka k neuvěření v té době. Asi za týden po našem pobytu došlo ke zranění při řezání dřeva a bylo třeba lékařské pomoci. S postiženou jsem poslala nejstarší z oddílu přes jezero, kde večer svítila světla budovy vojenské rekreace. Do té doby o nás nikdo nevěděl. Potřeba lékaře na nutné šití rány nás prozradila. Přes ujištění na pražské vojenské správě v Nerudově ulici, že námi vybraná lokalita na tábor (v té době jsme byly pod křídly TJ Slavoj Praha 1) je bez námitek a místo můžeme použít - vojenské pásmo v této části jezera bylo zrušeno, nebyl stejného náhledu maj. Králík, "*akurátník*", kterému vadilo, že jejich vojenská rekreace by měla být infikována nějakou tělovýchovou, která asi nepatřila k ošátkovaným a uznávaným pionýrům. Napadl nás hned druhý den po naší návštěvě u jejich lékaře a nic nepomohlo vysvětlení, že jejich útvar v Praze v Nerudově ulici nám dal souhlas k použití místa na tábor, poněvadž už bylo mimo vojenský prostor. A tak jsme se stěhovaly. Provedeným průzkumem jsme našly přímo ideální místo pro znovuzřízení tábora v zátoce lipenského jezera. Chyběla jen čistá voda rybníka, ale zato potok, který si bral vodu z námi opuštěného rybníka mohl být použit k přestěhování bez shánění nákladního auta. Naložené pramičky jsme postrkovaly ručně, samy po kolena ve vodě, úzkým a mělkým korytem potoka, který ústil do lipenského jezera u místa, které jsme na nový tábor objevily. Škoda, že naše harcování nemohlo být zvětčeno - stálo by to za podívání. Tábor se nám také povedl, přes několik onemocnění v údobí dešťů, které trvalo několik dní a kdy se proudy vody na nás spouštěly jako provazy. To Šumava umí. Stejně jsme nakonec dokázaly užít vše, co nám tento tábor poskytoval, včetně vlakového celodenního výletu do Krumlova, s návštěvou nemocnice, kde jsme musely nechat Pepička, které jsme nemohly ve stanu vyléčit hnisavou angínu, nechaly ošetřit Mery zanícené ječné zrno na oku a Arnu s ukopnutým palcem. Po týdnu jsme si z nemocnice dívěnku vyzvedly a znovu s více časem prohlédly památný Krumlovský hrad uvnitř i zvenku s přírodním divadlem.

Ke konci pobytu, na slavnostní táborák, nás navštívil kapitanát chlapeckého oddílu Švígo, Zub a Míša Basch. Připravili hru v přilehlých lesích, sice velice "*impozantní*", ale

opět za celodenního deště a já ve skrytu duše trnula, aby nedošlo k úrazu nebo nedej bože ke zbloudění účastníků. Vše se provedlo na jedničku, večer byl kouzelný se zpěvem a na vyrobených sušácích se sušilo všechno co jsme snad na oblečení měly. Upekly jsme přes čtyřicet řízků, ale musím uvést, že dřevo k této bohubíbě činnosti připravil Zub, uprostřed toho mokra, které nás kolem dokola obklopovalo. Jeho počínání jsme všechny sledovaly s patřičným obdivem. Inu "*mužský*" - uznaly jsme.

Další léta už probíhala v zaběhnutém pořádku, jak při schůzkách v Havírně, tak při výletech třeba do Brdských lesů, či bruslení na zamrzlých rybníčcích ve Stromovce, nebo při společném nedělním obědě v "*Repre*", či návštěvě Národního divadla - to na připomenutí společenských zážitků.

Třetí letní tábor byl putovní, a to sjetí řeky Lužnice ze Suchdola. Podobně jako předešlý stálý tábor Olšina-Lipno provázely i tento různé trapasy, které jsme překonaly, snad na jedničku. Třeba ten při nakládání pramiček do přistaveného vagónu na nádraží v Braníku, před cestou na kouzelnou Lužnici. Nebylo uposlechnuto, aby pádla a bágly nebyly do vagónu přikládány. V době od roku 1948 nebylo spolehnutí na nic, ani na železniční dopravu. Náš vagón byl v některé stanici nabourán zrovna v části kde byla uložena pádla a navíc nedojel v námi stanoveném termínu. Dobu čekání jsme musely řešit utábořením v sice krásné zátoce Lužnice nad Suchdolem, ale zabydlené mnoha roji komárů, ve třech stanech, ostatní byly také v zatoulaném vagónu, kde neměly být, takže jsme spaly jak se říkalo ve "*štosu*". Při dojezdu našeho vagónu jsme zjistily další nevýhodu spojenou s ušetřením osobní námahy s opatrováním a nošením pádel. - Část pádel ve vagónu byla poškozena nárazem zrovna v místech, kde byla uložena. Tak jsme musely najít v místním dřevařském podniku dobré lidi, kteří nám pádla opravili. Byla to potřebná zkušenost. Pak jsme vyrazily na plavbu krajinou vodáckých snů, získávaly zkušenosti a prožívaly krásné zážitky z vlastní plavby a i s jedním neplánovaným koupáním při stržení jedné pramičky proudem pod spadlý strom přes řeku to bylo krásné. Utábořily jsme se na Řadově, usušily postižené a strávily několik pěkných dnů v blízkosti pomníku Emy Destinové na Nové řece. Navštívily jsme Jindřichův Hradec, Stráž nad Nežárkou, zamyslely jsme se nad nápisem u vchodu na hřbitov ve Stráži nad Nežárkou. "*Co jste vy, byli jsme i my, co jsme my, budete i vy.*" Na Řadově jsme také přibraly jednu anglickou dívku Jeny, která zažila prvně něco jako sjíždění "*dravé řeky*", ale zdálo se, že se jí to velmi líbilo. Plavbu jsme

skončily v Bechyni, pokračovaly "*Bechyňkou*" do Tábora a dále vlakem do Prahy. Náš první "*vodní puťák*" skončil ke spokojenosti všech účastníků.

Dalo by se dlouze psát o zážitcích veselých i méně veselých, které se za mého kapitánství udály nejen při táboření, nedělních výletech a podnicích, zimních schůzkách v Havírně a letních v "*loděničce*" v Bráníku, ale i na lyžařských zájezdech do Krkonoš na Skočku o pololetních prázdninách a velikonočních svátcích. Do Špindlerova Mlýna jsme přijížděly často už za tmy, pak šly s bágly na zádech a lyžemi na ramenou k lanovce ve Sv. Petru, vyjely lanovkou na Pláně a odtud dobrou půl hodinu na Skočku. Když byla mlha ke krájení, pak nastoupila hra na čísla. Každá měla své číslo, které se hlasitě opakovalo stále dokola, aby nedošlo k nežádoucímu bloudění jednotlivce. Pobyť na Skočce také přinášel nezapomenutelné zážitky, odlišné od předchozích. Kupříkladu vaření bylo jednodušší než v přírodě, kde byl sporák na kamenech (přesto jsme i tak dokázaly upéci 250 kusů vdolečků s povidly a tvarohem a jiné krmě, pro které jsme byly obdivovány - konzervy jsme nepoužívaly), tady byl sporák - pořádná kamna k vaření i vytápění. Společné spaní na kavalcích v patře, ráno rozcvičky v bílé horské přírodě (některé měly z počátku nevěli k takovému vítání dne, ale přizpůsobení bylo nutné). A byly zase někdy i celodenní výlety na lyžích přes Liščí horu na Černou horu nebo na Luční boudu, anebo se lyžáři na svazích v okolí. - Jeden návrat zpět do Špindlu při krásném slunečném počasí jsme zvolily přes Luční boudu a údolím Bílého Labe dolů. Cesta nebyla projetá, sněhový prašan nadýchaný, a tak bylo sjíždění vzrušující. Zurčící voda Bílého Labe byla pod sněhovým přikrovem, a tak byly objímány smrčky jako záchrany před koupáním. Až na Helenu se sjezd povedl. Povytahovaly jsme z bágů suché svršky, které mohla obléci, aby neprochladla.

U příležitosti 60 let trvání skautského oddílu 5, byla pořádána oslava v divadle Semafor. Zúčastnili se snad všichni bývalí i nynější členové klubu - oddílu (mimo žijící v emigraci - kterých bylo vzpomenuť) a snad všichni rodiče nejmladších z oddílu. Když jsem byla vyzvána k pár slovům za dívčí oddíl na prkna pódia, která znamenala svět Jiřího Šlitra, Jiřího Suchého, Jiřího Grosmana a Šimka - nezůstala na mně nit' suchá. O čem a jak jsem mluvila, bylo-li to dost smysluplné nevím - jestli můj "*projev*" nedal podnět k pochybám, zda netrpím malým duchem - útrpné pohledy přítomných jsem nestačila, nebo nebyla schopna zaregistrovat.

Zřízení dívčího skautského oddílu, jak mi bylo zdůrazňováno při získávání na funkci kapitánky, sledovalo, aby se stejné zájmy ke skautské myšlence později spojovaly a eventuelně vzešla vzájemná náklonnost členů a členek oddílu s možností rozšířit počet rodin "čistého" smýšlení, které národ nutně potřeboval. - Ale tak jako v chlapeckém oddíle opustili někteří, buď s rodiči nebo sami, po roce 1968 rodnou zem, tak i v dívčím oddíle vznikly mezery. Nevím, jestli v tomto bodě byla naplněna myšlenka pro zřízení dívčího oddílu vodních skautek pražské 5, ale myslím že i tak nám bylo všem spolu dobře a i já jsem si začala víc věřit, že svěřenou úlohu kapitánky nezvládám špatně. Měla jsem k dispozici několik písemností o skautingu od syna bratra Šimánka, z kterých jsem čerpala odborné znalosti.

Bohužel v roce 1968 moji matku postihla mozková příhoda, ochrnula na levou polovinu těla, otec v té době byl již po srdečním infarktu, a protože jsem neměla sourozence, musela jsem nastoupit k pomoci. Zaměstnání jsem stačit musela, zajišťovalo obživu, cvičení u "Hojera" jsem musela skončit, a hlavně jsem se musela vzdát své činnosti "v oddíle". Moc jsem litovala, zvykla jsem si na mládí kolem sebe, měla jsem ty "svoje holky" ráda. Tři letní tábory a všechn společný čas jsme prožily myslím víc než pěkně a bez nehod a nikdy jsme se nenudily. Ve mně, a snad i v jejich myslích zůstaly hezké vzpomínky. A tak jsem o velikonočních svátcích v roce 1968 pobyla mezi členkami (které mezi tím povyroستly) dívčího oddílu vodních skautek pražské 5 naposledy.

únor 1996

Čámina

Pražské jaro

Rok 1968, kdy Čámina ukončila svou činnost kapitánky, je těžké vydolovat ze vzpomínek. Všechno přehlušují události okupace, kdy čas se neuvěřitelně zrychlil a poměr důležitosti některých událostí se změnil. Naštěstí se dochovala kronika z tábora v roce 1968, který byl ve Vrátné dolině v Malé Fatře a vedla ho Dáďa s přístavnými Wendy a Dorkou. Začátek byl poněkud zmatený. Musely jsme se utábořit provizorně na veřejném tábořišti, kde jsme přečkaly vydatné deště a postupně během prvního týdne budovaly tábor č. II ve

vyšší poloze na původně vyhlédnutém místě. Oproti předešlým táborům jsme tentokrát stavěly stany s podsadou, což byla pro nás novinka a podle toho to také vypadalo. Popisovat výrobu postelí, pro nezaujatého pozorovatele rozhodně humornou a následné noční příhody totálního rozpadu, je zbytečné. Kdo tam byl ví, ostatní si dovedou představit. Celkově byl tábor poměrně deštivý a vystřídáním generací ve vedení měl trochu jiný ráz jiný než předešlé. Legendou se stal družinový výlet, kdy byly družiny vyslány samostatně na tři dny do hor, každá po vlastní ose. Neměly žádný zletilý doprovod a všem nám to tehdy připadalo jako úžasná svoboda a dobrodružství. Výlet byl naplánován jako hřebenová túra, kterou poněkud zkrátilo ohavné počasí. Všichni se naštěstí našli a vrátili bez újmy do tábora. Jak lze soudit ze zápisů v kronice, družinám se to velmi líbilo a dokonce chtěli opakování. Zřejmě díky mokrému a studenému počasí byly účastnice koseny ošklivou střevní chřipkou. Tábor byl hojně navštěvován např. Švígem, Helenkou, Selimem, Luděkem, Hakimem a jestli se nepletu Zubejdou, která přicestovala stopem s kanoí pod paží. Důkazem naší samostatnosti bylo i zhlédnutí filmu Jules a Jim (mládeži nepřístupný) v místním kině v Těrchovej, kam nebyly připuštěny snad jen ty nejmladší. Na Rozsutci v tom roce vlála Slovenská vlajka a procesí lidí se tam chodila zapsat do vrcholové knihy.

V tomto roce jsme také na čas oblékly skautské košile, abychom je zanedlouho zase sundaly. Některé mladší členky si té změny ani nestačily všimnout a vpluly jsme opět do přístavu Slavoje. Následující školní rok 68-69 byl opět nabit událostmi, které pro tehdy dospívající znamenaly zásadní nasměrování jejich života. Tábor v roce 1969, rovněž pod vedením Dádi byl pro změnu v Jižních Čechách u rybníka Kancl na břehu říčky Černé řečené Švarcavy. Nakupovat se chodilo do Benešova nad Černou. Stavba tohoto tábora vešla do historie vztyčováním stožáru. Při této akci se jaksi vysmekly vztyčovací nůžky a stožár spadl Arně na hlavu. Byla odvezena a pečováno o ni mimo dosah kapitanátu - dnes je z ní úspěšná doktorka. Družinový výlet byl tentokrát méně náročný a to do Novohradských hor, které tehdy skoro celé obhospodařovali vojáci. Podařilo se nám proniknout i do zakázaného vojenského prostoru a nacpat se tam borůvkami. Po táboře odešla Dád'a z kapitanátu, aby se věnovala studiu a vedení se ujímala Dorka a Wendy. Pravidelný tříletý cyklus střídání stálých táborů a puťáků nás v roce 1970 zavedl na Otavu. Něco přes týden jsme tábořily u řeky pod Rejštejnem a zbytek tábora se sjížděla Otava od Strakonic. Otava v tom roce neměla moc vody, a tak jsme jí spíše šly a šouपालy než jely. Ani

tento tábor se neobešel bez poznávacího zranění. Při horolezeckém výcviku si Pěťa Hájková ošklivě roztrhla ruku, čímž byla ušetřena poměrně namáhavého šoupaní Otavy. Z let 68-70 je třeba ještě vzpomenout první mohutné červnové táboráky v Nižboru, jichž se dívčí oddíl zúčastňoval.

Tábor v roce 1971 vedla Dorka, Šlapka a Arna, poslední z těch, které kdysi začínaly s Čáminou. Touha po panenské, zapomenuté krajině nás vedla opět na Slovensko do Tiché doliny v Roháčích. Nejbližší civilizace byla v Oravici a salaš jejíž obyvatelé, hlavně čtvernozí, nám občas dělali revizi tábora. A asi protože to bylo na Slovensku, začátek byl poněkud složitější. Šlapka a Dorka dělaly přijímací zkoušky na vysokou právě v době začátku tábora, a tak to zůstalo na Arně. Netušíc co vše jí čeká, hrdinně odjela sama s celým oddílem na místo, které před tím ani neviděla. Měla jen kroužek na mapě a pár jmen domorodců. Samozřejmě přšelo a tábor na vyhlédnutém místě nebylo možné postavit. Dobří lidé je nechali ve stodole na seně, kde je našla Dorka se Šlapkou. Bylo to jako tábor zoufalých uprchlíků. Tábor se nakonec podařilo postavit na vyhlédnutém místě. Některé nejmladší účastnice tohoto tábora na něj vzpomínají jako na hladový, což bylo částečně způsobeno přesvědčením kapitanátu, že hlad je nejlepší kuchař a částečně místním zásobováním. Dostatek byl jen žinčice z blízké salaše, jejíž chovanky nám občas v hojném počtu chodily na kontrolu do tábora. K nim se přidávala i polodivoká prasata volně se potulující krajinou. Všechny nedostatky nám však vynahradila nostalgická krása okolí. Kapitánský výlet byl tentokrát do Východnej na folklórní festival. Po skončení tábora se k části kapitanátu přidala skupina starších-roverů a podnikli přechod Roháčů od severu k jihu. Od září se vedení oddílu ujala rodina Hájkova.

Dorka

Děbenky druhé generace

Následující vyprávění patří již druhé generaci dívčího oddílu. Autorky začínají své vzpomínání na jednotlivé tábory v době, kdy byly nováčky a končí jako odcházející kapitanát. Jejich pohled na důležitost událostí se tedy během vyprávění podstatně změnil.

1976 - tábor April, Jeseníky

Zážitky plavčíka: Dva dvoudenní družinové výlety - Klapačkova jedenáctka pomáhá tahat žigulíka ze škarpy a následně je pozvána na Šerák na nocleh s večeří, čtyřicetikilometrový poklad, absolvovaný v holinkách, velice časté špagety na červeno k večeří, dárek od mé kormidelnice Tiplice, přinesený ze samoty v podobě mloka....

1977 - tábor Konečná diagnóza, Koloděje nad Lužnicí

Tábor byl na břehu řeky Lužnice v blízkosti Pišišvorů a také několika pionýrských táborů, se kterými jsme sehrály několik přátelských mačů. Kaštan si narazila (nebo naštěpla) krk při skoku z mola po hlavě, Plivník mluvila a zpívala pozpátku a neustále stála na hlavě. Z pokladu si pamatuji pouze noční závěr, kdy jdu spící zavěšená mezi dvě "velké" a nevnímám.

1978 - tábor stálý, puťák, puťák

Týden jsme strávily v Novohradských horách u Pírkova mlýna, kde tábořila také Sluníčka, kterým jsme udělaly poklad. Na našem pokladu nás stíhali pohraničníci, když jsme se snažily zmapovat okolí kasáren. Další týden jsme šlapaly pěšky a nebylo dne, aby se část oddílu neztratila (Blanka z toho byla lehce na nervy). Poslední týden se jela Vltava a z toho si pamatuji pouze strach z vody.

Adámek

1979 - tábor Galejník, Hron z Banské Bystrice do Kalné a Dunaj z Bratislavy do Budapešti, kapitánka Blanka, kapitanát: Špígl, Jana Králová, Karel Doleček a možná ještě někdo.

Na Hronu počasí studené a deštivé. Občas jsme se o ubytování dělily s kravami. Na výletě starší zakopávaly o pravé hříby a mladší lezly na zřícenině, kde Ula dosáhla vrcholu doslova po Špíglových rukách.. Na Dunaji nás dostihlo pěkné počasí a střevní potíže. Přes Maďarské hranice nás i pramice převezl z levého na pravý břeh trajekt. Střevní chřipku nám znepříjemňovaly nájezdy komárů a celníci žádající pas v nevhodný okamžik. Vše nám vynahrádila koupel v bazénu s mořskými vlnami v Budapešti

1980 - tábor Laterník, Javornice, kapitanát byl lehce proměnlivý: Špígl, Očko, Jepice, Blanka

Čtrnáct dní jsme kopaly latru ve skále a ještě byla malá. Vzhledem ke střídání kapitanátu byl program lehce roztržštěn, ale počasí stále - pořád přšelo. Na konci tábora jsme se topily v bahně. Ještě že jsme měly na protější straně spoustu Sluníček.

1981 - tábor Mouseland, Orlík u Podolského potoka, kapitanát: Blanka, Očko, Špígl

Tábor byl v prudkém svahu na veřejném tábořišti. Na stany se vyhrabávaly plošinky a kůly museli zatloukat silní mužové. Ula nám v latře zanechala věčné světlo v podobě baterky a domů si odvezla plané neštovice. Vichřici se nepodařilo na začátku tábora odnést jídelnu, ale dešťům se podařilo změnit tábor v klouzačku. Pro plavčíka Peggy byl první tábor úspěšný. Nedohlídala ani jednu hlídku, ohořel jí kus stanu, nocovala ve stružce v hustém lijáku a vosk z dlouhých vlasů vyčesávala do konce prázdnin. Plivník namočila Blance trvalou.

1982 - tábor Bobiboza, Slapská přehrada u Častoboře, kapitanát: Blanka, Očko, Piškotská, Alko

Tábor byl v lese na pozemku Bóži Karlíka, kuchyň stála téměř ve vodě a při průjezdu Rakety jsme kamna chránily vlastními těly. Život nám otravovaly spousty klíšťat a pionýři

z okolních táborů hrající noční "bojovky". Hrála se celotáborová hra "Hobit" aneb cesta tam a zase zpátky.

1983 - puťák Vltava, Otava, kapitanát: Blanka, Piškotská, Alko, Yško, Jana Přikrylová, Kuba Illner, Atyl, Kiko, Míša Vinařová

Celý tábor svítilo sluníčko až došla voda v řekách. Na jezu ve Zlaté Koruně se cvakla pramička s plavčíky tak, že Kuba Illner se za nimi vrhal střemhlav skrz válec. Všichni byli přehřátí a Bibi blinkala na Hluboké z okna (do igelitové tašky). Retarděrku v Českých Budějovicích jsme pronášely, poskakující mezi koláči hnusu. Otava vyschla tak, že jsme opravdu dělaly vodní turistiku. Šly jsme pěšky korytem řeky a nesly plně naložené pramičky.

1984 - Sázava, Sázava nad Sázavou u Žluté skály, kapitanát: Blanka, Očko, Piškotská, Adámek

Tábor stál na louce mezi potokem (Sázavou) a starou tratí, kterou opravovalo "jejich vojsko". To, že se Děbenky chodí nahé koupat pod Žlutou skálu, věděli chlapci v okruhu několika desítek kilometrů. Některé Blanka načapala přímo s dalekohledem v ruce a Děbenčí soud je neminul. Latra byla na druhé straně Sázavy a poté, co poklad začínal únosem Uly z latry, Děbenky se tam odvážily pouze v davu a se sekerou.

1985 - tábor Slovani, Sázava u Sázavy nad Sázavou, kapitanát: Blanka, Piškotská, Adámek, Ula, Opice

Tábor začínal již detektivkou, kde jsme získaly možnost použít stroje času.. Tím jsme se poprvé na dobu tábora přenesly do doby Slovanů. Celý tábor jsme se snažily přizpůsobit této době (tkaní, lov, výroba z hlíny...). V tomto roce se rozběhly nové oddílové "zkoušky" (nováčkovská, sojčí pírká, světla).

1986 - puťák H₂O Hron + Moravský Kras pěšky, kapitanát: Blanka, Piškotská, Adámek, Ula

Putovaly jsme podle "*starého*" deníku, který kapitanát aktuálně každý den dopisoval. Vydry se cvakly na neuvěřitelném místě, Blanka šlápla na užovku, Pišťala hrála nahá v řece na flétnu a Potápky se při pokladu dostaly do časové smyčky. Čtrnáctidenní špínu z Hronu jsme smyly v teplém bazénu, kde Děbenky svým plaveckým a skokanským uměním ohromily několik plavčků. V Moravském Krasu jsme při "*sjezdu*" Punkvy zpívaly tak, až se průvodcovo srdce tetelilo.

1987 - tábor Řecko, Holná u Jindřichova Hradce, kapitanát: Piškotská, Adámek, Ula, Peggy, Jitka

Tentokrát nás stroj času přenesl do antického Řecka. Život i táborové stavby tomu byly přizpůsobeny. Při krutém boji o záchranu krásné Heleny Ptica kousla Prousiho do prsa. Po náletu komárů Ule zmizely kotníky. Louka se místy vzňala při přenosu Olympijského ohně a poklad byl tak dlouhý, že některé Děbenky musely donést.

1988 - tábor Čamberk, Šelembek u Mladé Vožice, kapitanát: Adámek, Ula, Peggy, Bambule, Plivník

V tomto roce byl pod Šelembekem slet čarodějnic. Dobrý pozorovatel v nich poznal Děbenky. V táboře byla chaloupka na muří nožce. Nechyběl ani vodník a nápoj lásky. Kouzlo tábora narušila hygienická kontrola, která našla plesnivý tvaroh ve sklípku a chyběly jí oddělené dívčí a chlapecké umývárny, ačkoliv chlapečci chyběli pouze nám.

1989 - tábor Casandre, Dalešická přehrada, kapitanát: Adámek, Ula, Peggy, Bambule

Na lodi Casandre jsme se plavily po neznámých vodách. Bohužel prostředkem lodi vedla rybářská cesta. Ani v neznámých vodách Děbenky nezůstaly skryty očím místního exhibicionisty a místní policie. Adámek se pohotově naučila vyskakovat ze spacáku s nohou v sádře od kotníku až po kyčel, zvláště při několikanásobném poplachu, který kapitanát nevymyslel. Měly jsme latru s foglarovsky romantickým výhledem a mraveniště na každém kroku. Některé Děbenky se naučily rozdělat oheň třením dřev.

1990 - tábor puťák, Ohře, Berounka, kapitanát: Peggy, Bambule, Adámek, Hojta, Pešek, Plivník, Akčila, Vlnka

Na Ohři se Děbenky setkaly s "*Pivorem*" a večer na tábořišti musel Pešek chránit děbenčí cest se sekerou v ruce. V Berounce vyschla voda a nedotekla až do Prahy, takže musel tábor končit už v Srbsku. Ostatní vzpomínky také vyschly.

Adámek, Peggy, Ula

Další tábory si necháme až na příště. Pokud toto vyprávění vyvolá ve čtenáři vzpomínky, splnilo svůj účel. Pokud ho dokonce přiměje k zamyšlení nad tím, k čemu mu toto konání v dobrém či zlém bylo a je, nebo dokonce nad peripetemi vývoje oddílu (a teď nemyslím jen dívčích), bylo by to na další sborník. Již sám fakt, že takovéto společenství přetrvalo až dodnes, o čemsi svědčí.

Dorka

Jak vznikla Sluníčka

Helena Illnerová

Sluníčka vznikla v zimě roku 1976. Tehdy byli u turistického oddílu Slavoj Praha velcí kluci, nositelé tradice Pětky. Byla tam i děvčata, kterým se říkalo Děbenky. U kluků již vznikl oddíl malých chlapců ve věku vlčat - Pišišvoři. A Děbenkám stále chyběl oddíl malých děvčat ve věku světlušek a jezdily na tábor všechny, od sedmi let do osmnácti. Ty malé se trápily, že ničemu nerozumí, ty velké zase, že musí brát ohled na mrňousy. A tak byl u Slavoj Praha založen oddíl Sluníček - holčiček od šesti do deseti let.

Proč Sluníčka? Inu, první vedoucí těchto Sluníček, Helena, byla také kdysi světluška, dokud skautské oddíly nebyly po únoru 1948 zrušeny a oddíl rozprášen. A chodila do 37. dívčího skautského oddílu, který vznikl za války a jmenoval se Sluníčka. Vedoucí u skautek byla tehdy Eva Filipová-Grizly, vedoucí u světlušek Hana Filipová - Bucla, a pak ještě Olga Loskatová - Ouško. Světlušky byly velmi hezky vychovávány k vzájemné lásce, toleranci, zodpovědnosti. A pokřik, který měla Sluníčky, byl též pěkný:

*"Sluníčka se jmenujeme,
skautským světem putujeme,
na cestu si svítíme,
dobro, krásu vidíme".*

Protože se psal rok 1976, nemohl samozřejmě v pokřiku zůstat *"skautský svět"*. A tak nově založená Sluníčka již putovala *"širým světem"*. Ale to nevadilo. Jednak svět, kterým musíme putovat, je daleko širší než jen skautský a jednak podstatné je, že se Sluníčka již od začátku učila kolem sebe vidět dobro a krásu, aby je mohla též tvořit a rozdávat. Nic

nevadilo, že zlé pusy od začátku pokřik komolily: *"na cestu si svítíme, stejně nic nevidíme"*, protože kdo chce, dobro vždy vidí.

U zrodu Sluníček stála Helena Illnerová - Holinka a pak ještě Jarmila Hořavková - Sulika, která po deset let obětavě pomáhala Sluníčka vést. A ještě jedna dívka se zpočátku ve vedení Sluníček vyskytovala, než se provdala za Ivana Kasalického - Reypa a počala mít vlastní děti: Eva Průšová - Efča. A tady se tradice po více než třiceti letech uzavřela. Efča Kasalická byla dcerou první vedoucí 37. oddílu Sluníček, Evy Filipové.

Oddíl Sluníček nezaplnil jen věkovou mezeru ve struktuře turistických oddílů mládeže Slavoje Praha. Zaplnil i něco jiného. Léta sedmdesátá byla roky tvrdé normalizace. A sdružování dětí umožňovalo též sdružování rodin, sdružování rodičů, vyhledávání lidí obdobně smýšlejících, mezi nimiž se každý mohl cítit dobře, svobodně a jistě. Tuto funkci oddíl Sluníček splňoval zcela. Nezapomenutelné byly letní táboráky s rodiči a přáteli na konci táborů, kdy malí a velcí se při večerce společně drželi za ruce a cítili, že k sobě patří. A k táboráku dětskému patřil i potom pokračující táborák rodičů, se zpěvem písní Vodňanského a Skoumala, s kytarou Vojty Vojtěcha a později Vladimíra Mertvy a s flétničkou Jirky Stivína.

A neméně spojení jsme bývali o vánocích, kdy jsme společně zpívali tehdy nedovolované koledy, dlouho v Havírně, pokud jsme ji měli jako klubovnu, a později v zámeckém parku v Jirnech u pohostinných Koděřů či jen tak v lese okolo ozdobeného vánočního stromku. Atmosféra těchto vánočních setkání pro děti, rodiče a přátele byla neopakovatelná, cítili jsme se na ostrůvku jistoty v moři nejistot.

A všichni byli k Sluníčkům velmi hodní. Dospělí členové Slavoje se o Sluníčka starali jako o své děti, když Sluníčka zavítala do Krkonoš na Patrášku. A Slavoj pomáhal zajišťovat tábory, zabezpečovat organizační náležitosti a pak se všichni kamarádi Sluníček sešli v létě u táboráku. A houf lidí, kterým se přátelsky říkalo *"táboroví ometáci"*, jezdili z táboráku velkých kluků na táborák Děbenek a odtud opět na táborák Sluníček. A k sluníčkovským nejvěrnějším, který nám velmi pomáhal, patřil Bobánek. A ještě někdo z dospělých členů Slavoje nám moc pomáhal - Jana Králová. Sluníčka k ní po celých deset let jezdila na chatu do Jizerských hor do Bedřichova. Ta chaloupka byla maličká, ale Sluníčka se do ní družně a srdečně namačkala a tamní večery patřily k nejkrásnějším.

Nezapomenu na údiv jedné náhodné turistky, když se z chaloupky ráno vyrojilo první Sluníčko, druhé Sluníčko... dvacáté první Sluníčko a pak první přidružený kamarád, druhý... až nás bylo všech třicet venku. A hodní byli také spolujatelé chaty Königovi. Ale nejhodnější byla přece jen Jana, která Sluníčka obětavě učila lyžovat a občas jim i ukázala ordinaci, jak mají pečovat o zuby, a pak všichni členové i nečlenové Slavoje, obětaví tatínkové a maminky, k nimž jsme jezdili na neděle, svátky, Velikonoce. Ti by se sem na stránky ani nevešli.

Když Sluníčka vznikala, byl jim do vínku dán pokřik. Ale družinové pokřiky si již vymyslela sama. Družina Bělásků křičela:

*"Bílá barva všude září,
na triku i v kalendáři.
My jsme všichni Bělásci,
a ne žádní ocásci."*

A opravdu, Bělásci žádní ocásci nebyli. Patřili vždy v bodování ke špičce. Tuto tradici u nich založila první kormidelnice Bělásků - Kateřina Dudková, přezdíváná Cvoček, v osmi letech již obrovský organizační talent. Z předčasného odchodu Cvočka ze světa nám všem, kdo jsme ji znali, dodnes krvácí v srdci rána.

Žlutásci si vymysleli:

*"Žlutásci se jmenujeme,
všude rádi sportujeme.
Na lyžích i ve vodě
vyhráváme v závodě.
A když někdy nevyhrajem,
nebrečíme, jen se smějeme.
My jsme všichni Sluníčka,
a ne žádná botička."*

Žlutásci měli pravdu. Když nevyhráli, tak se smáli a to se jim stávalo často, protože tradičně vyhrávali málo. Zato s nimi byla vždy legrace.

A nakonec posledně vzniklí Modrásci měli pokřik:

*"Modrásci jsou vždycky rádi,
že jsou dobří kamarádi.
Modré nebe, krásná zem,
je nám spolu dobře všem."*

A opět, pokřik byl pravdivý. Modrásci byli vždy soudržná, kamarádká a vysoce fairová družina. Jemná. Co si vzpomínám, vyhráli táborové bodování jen jednou, pod vedením Uly.

A ještě jeden pokřik se při nástupech křičel:

*"Kapitanát chůvička
zdraví svoje Sluníčka."*

A skutečně, kapitanát přes svou občasnou přisnost chůvičkou byl. Ani jinak nemohl, Sluníčka byla malá a bylo zapotřebí jim vytvořit skupinovou mámu. Vedle Suliky s ryzím srdcem, zpočátku Efčou a někdy Janou Královou ke kapitanátu občas na táboře patřila starší děvčata, jako např. Lucka Navrátilová - Cilka, někdy její kamarádka Doly, Katka Charvátová - Kulinda, občas i Líba Illnerová - Plivník a někdy i kluci - Filip Ebr - Atyl či Jakub Illner, to vše až do okamžiku, než si Sluníčka převzal v roce 1985 zcela jiný kapitanát - ale o tom až za chvíli.

Sluníčka tábořila na mnoha krásných místech, a vždy jim pomohli postavit tábor tatínkové a maminky. První tábor v roce 1976 ve Stříbrných hutích u Tábora i druhý tábor u Přivětic ve Škaredí byly ještě hodně spartánské - vařilo se na otevřeném ohni. V roce 1978 se na táboře u Pírkova mlýna u Pohorské vesnice poprvé objevila kamna. Však si je tam Sluníčka také zasloužila. Tábor položený vysoko v Novohradských horách blízko hranic s Rakouskem se vyznačoval, kromě nepříjemností s mladými strážci hranic, i velkou zimou - do rána nám zamrzala voda v ešusech. Od tábora Na větrné hůrce u Skomelna u Radnic v roce 1979 již vždy Sluníčka svá kamna i kuchyň měla a v teplíčku jim bylo dobře. V roce 1980 a 1981 tábořila Sluníčka u hájovny Marek u potoka Javornice v Křivoklátských lesích. Vyluštila tam záhadnou smrt Johana Fürstenberga, potomka knížecího rodu a v roce 1981

při stoleté vodě jejich tábor jako jediný v povodí Javornice a snad i Berounky přetrval a nebyl evakuován. Voda tehdy, po 64 hodinách deště, obtékala tábor ze všech stran, jen stany ještě stály na vyvýšenině, a když bylo nejhůř, šla Sluníčka spát na seník k hájovně Marek.

Po dvou táborech na Javornici začaly roku 1982 tábory na Vejráčku, u rybníka Výrov blízko kláštera v Kladrubech. Tam Sluníčka pomohla nalézt kladrubský poklad výpravě z Mauritia, která potřebovala peníze pro léčbu svých nemocných leprou. Když pak Sluníčkům anglicky poděkoval sám velvyslanec ostrova *Mauritius didus ineptus* (Blboun nejapný) a pozval je na návštěvu ostrova, neznala radost Sluníček mezi. Snad by se tam i rozjela, kdyby si nezjistila, že letenka je přece jenom drahá. Na Vejráčku došlo též k poznávání se, přátelství a vzájemnému se zvaní s velkými kluky, kteří tehdy tábořili na blízké Fučce a vedl je Tudor.

Po Vejráčku následoval v roce 1983 tábor na krásné louce u Žďáru nad Sázavou, kde Sluníčka pomohla najít Muzeu knihy cenné předměty, ukradené při vlakové loupeži, pak v roce 1984 opět oblíbený Vejráček a v roce 1985 Javornice III. To již byl tábor, kde nový kapitanát nastupoval a starý dosluhoval.

Sluníčka se během roku o schůzkách a o výletech a pak na táborech učila mnoha sportovním, kulturním a praktickým znalostem. To ale nebylo to nejdůležitější. Podstatné bylo, že se učila přátelství, toleranci, zodpovědnosti za sebe i za ostatní, fair-play, žití v pravdě, čestnosti, tj. hodnotám, které tehdejší režim příliš necenil. A na kormidelnice Sluníček, i když byly jen 9-11ti leté, bylo vždy spolehnutí, že se postarají o družinu a o nejmladší její členy během všech her, nákupů či toulek kolem tábora.

Jedna věc byla na Sluníčkách krásná - jejich tvořivost. Každý rok se na táboře konala soutěž Lyra o nejhezčí vlastní báseň či píseň. Píseň, kterou nyní uvedu, napsala 9-letá Zuzana Vojtěchová - Žvejka. Mohu uvést pouze slova, notový part nemám. Ale v létě 1982 na Vejráčku si tuto písničku zpívalo nejen každé Sluníčko, ale i každý kluk z blízkého tábora na Fučce. Píseň se jmenovala

Zpěvák a země

Kdyby boháč jednou nedal
mi za moje zpívání
mám já svoji matku zemi
ta mě všude ochrání.

Les je mi mým městem, hradbou,
do lesa si zajdu rád,
pak tu svoji zemi krásnou
ozvěnou vždy slyším hrát.

Rf.: Viděl jsem tančit v trávě víly
viděl jsem čerta, anděla.
Viděl jsem ale jenom chvíli
dívku, která žiti na zemi nechtěla.
V lese se někde v tichém koutku
spokojeně uklidím,
lidem jejich pošetilost
nechci a nezávidím.
Mám les, louku, celou zemi,
ty musím mít vždycky rád,
při té písni dobře je mi,
když ji v tichu slyším hrát.

Rf.: Viděl jsem...

A když k té písni u táboráku ještě tančila Zuzana Stivínová - Sluně, dnes již herečka v Národním divadle, bylo to krásné. Ale Sluníčka vždy nemířila tak vysoko a uměla být též pěkně morbidní. Příkladem je báseň Tělo, která získala 2. místo v soutěži Lyry na témže táboře, po Žvejčině slavné písni. "Tělo" napsala autorská dvojice Tereška Pánková - Rézka a Kristina Límanová - Janka.

Tělo

Když tělo mrtvé jest,
mají v něm červi plno cest.
Úzké cestičky ledvinou
jsou pro začátečníky povinnou
Srdíčko už nebuší,
červí kapela tam rámusí.
Z krve červíci mají plovárnu,
cákají tam na mámu

Atd., až samozřejmě k očekávanému konci:

Když červík jde zadkem,
prochází bos
a zacpává si nos.

Vzpomínky! Sluníčka byla báječná. Vlastně práce se Sluníčky, kromě péče o rodinu, byla to nejkrásnější a nejradostnější, co jsem v životě dělala. A Sluníčka přebraly jiné obětavé a výborné duše. Iva Knappová - Konopí a po ní a současně s ní - Dorka Lábusová. Obě se o Sluníčka staraly výborně, ale to by již lépe řekly samy. Zaměření literárně-přírodovědné se možná malinko pozměnilo ve výtvarně-rukodělné, ale to bylo moc dobře, protože toto zaměření Sluníčkům chybělo.

V létě 1995 jsem byla na táboráku Sluníček u Nežárky. Jela jsem si zavzpomínat a ukázat tábor vlastním vnukům. Tábor byl velmi pěkný, táborák hezký. Sluníčka nastupovala ve skautských krojích a ne v bílých, žlutých a modrých tričkách podle barvy družin jako dříve - psal se již rok 1995. Jako první pokřik tato nová malá Sluníčka křičela pokřik Pětky:

Do čela, nepovol,
bij se, vpřed,
pět,pět,pět!

a pak teprve sluníčkovský pokřik. Tradice se propletly, doplnily a zkřížily se. Stejně si však myslím, že do života je pro malé holky důležitější svítit si na cestu a vidět dobro a

krásu dle starého sluníčkovského pokřiku, než se probojovávat do čela. Někdo tu osvětlující a zahřívající lucerničku nést musí - a kdo jiný, než budoucí ženy. Všichni do čela nemůžeme.

Skauting v současném světě - ekologické souvislosti

Ivan Kasalický "*Reyp*"

O tom, že se svět nachází v permanentní všeobecné krizi asi není třeba diskutovat. Jedná se o krizi člověka, jako biologického druhu, která se dotýká základních podmínek zachování života na této planetě všeobecně. Nejde však o krizi krátkodobou, ale o proces dlouhodobý, jehož začátek je hluboko v dějinách a jehož vývojová křivka dnes začíná strmě stoupat k amplitudě. Po jejím překonání však může přijít takové stadium vývoje, jaké bychom si možná ani neměli přát zažít. Bude záležet především na nás, tedy na lidské společnosti, kam až necháme křivku vystoupat, jestli se nám podaří zabránit vyvrcholení současné krize dříve, než nastane spontánní katastrofa. Jednou z možných cest, jak by se nám to mohlo podařit, je přechod na tzv. "*trvale udržitelný rozvoj*", což je v podstatě princip vědomého přijetí stagnace, zejména materiální spotřeby společnosti, resp. obrácení vývoje od lineárního, či spíše exponenciálního růstu spotřeby na cestu snižování až téměř úplného ukončení spotřeby neobnovitelných zdrojů surovin, hlavně pak energetických, tedy především fosilních paliv.

Nehodlám zde činit přednášku o zásadách trvale udržitelného rozvoje, předpokládám totiž, že je vám tato věc alespoň trochu známa. Předpokládám to proto, že si myslím, že právě skauting, jako životní styl, má dosti blízko k tomu, aby se přiblížil k těmto zásadám více, než jiné životní postoje ve společnosti bohužel častěji zastoupené..

Když se zamyslím nad skautským zákonem, nad slibem a dalšími základními principy skautingu, jednoznačně z nich vysvítá humanistické poslání, odvozené z křesťanských tradic

evropské kultury. Ale byl to právě humanismus devatenáctého a začátku dvacátého století, který ve spojení s vědecko-technickým pokrokem (a já v této souvislosti nechápu "pokrok" jako něco bezvýhradně kladného, pouze jako výraz pro postup v jistém směru), přinesl celému lidstvu paradoxně vzrůstající nebezpečí pro jeho další existenci, především ekologickou krizi. Domnívám se totiž, že tento humanismus byl výrazně egocentrický a svým zahleděním se na člověka, jako jediný cíl, potrhával většinu životadárných vazeb mezi ním a jeho životním prostředím. A současný člověk, který již nemá pevná pouta zpětných vazeb s přírodou, ovládaný umělým, materiálním prostředím, pod opojným vlivem zdánlivě pohodlného a zajištěného materiálního, či spíše industriálního, světa nemá šanci vymanit se z pavučiny konzumního životního stylu jinak než zcela vědomě přijatým životním postojem, který zavrhně vše, co má nepříznivé vlivy na prostředí, a to i za cenu ztráty pohodlí a řady "výdobytků" technické civilizace.

Když se snažím domyslet tuto ideu do důsledku, jde mi mráz po zádech, protože si ani nedovedu představit, co všechno bychom museli ze svého života vypustit, abychom se skutečně vrátili do stadia rovnováhy mezi člověkem a přírodou. Takže je jasné, že důsledně "zpátky na stromy" se vrátit nelze. Ale na určitá omezení přistoupit musíme, to je také jisté. Jen je nutné najít tu správnou míru, kdy budeme únosní pro svoji modrou planetu a náš vlastní život bude dostatečně bohatý a zajímavý, aby nás bavil žít.

A tady, alespoň si to myslím, je právě skauting velmi vhodným příkladem životního postoje, chceme-li tak třeba i filosofie, který by mohl vést k naději na trvale udržitelné přežití. Je však třeba dát skautským ideálům novou náplň, tedy jejich obsah dát do současných souvislostí. Protože nemůžeme dnes vidět ve skautovi stejného člověka jako před několika desetiletími, tak jako svět, který ho obklopuje a který ho potřebuje, je zcela jiný, než byl za časů prvních skautů.

Když si vzpomenu na to, co jsme před dvaceti a více lety považovali za "zálesácké" a k přírodě šetrné, vím, že dneska bych s leccíms nemohl souhlasit, ale na druhou stranu si uvědomuji, jak moc se podmínky změnila k horšímu. A o to důležitější je vychovávat každého člověka, bez rozdílu věku, k tomu, aby vždy pečlivě zvažoval svoje jednání, především z pohledu jeho důsledků do budoucna. Vždyť i my bychom asi dnes ještě mohli zmapovat pozůstatky svého pobytu v přírodě před mnoha lety, což teprve ti, kteří neměli ani

potuchy o tom, že je třeba zahladit stopy po odpadárně, latře či ohništi a s klidným svědomím vylévali do prostředí nečistoty, vyjeté oleje apod.

Ale ruku na srdce, ani nás skauty příliš nevzrušovalo pomyšlení, kam že jsou vyváženy odpadky, které denně vyprodukuje město kde bydlíme, dokud nám nezačaly skládky kazit dojem z výletu do přírody za vlastní humna. Ale i pak nás často ochromila bezmocnost před valící se civilizací a podmanil si nás, i když vesměs asi ne zcela, materiální svět, jehož agresivita je rovna přírodní katastrofě.

Je chvályhodné, že mezi průkopníky ochrany životního prostředí, mezi ekology a ochránci přírody, bylo vždy hodně odchovanců skautského hnutí, ale musíme si přiznat, že výrazných úspěchů zatím dosaženo nebylo. To nejdůležitější se stále nedaří. A to je změnit člověka. Stát se příkladem ostatním v novém životním stylu, který bude dávat na přední místa hodnoty životadárné, trvalé a skutečné a potlačí sklony ke spotřebě bez užitku, konzumnímu životu, materialistickému chápání světa (ve smyslu vulgárního materialismu, ať už jakéhokoli ideologického zabarvení. Nic proti darwinismu, dialektice, evolucionismu apod.)

Je potřeba pro skauting najít nový humanistický smysl, který své poslání zaměří na vytvoření naděje pro člověka, naděje na přežití, naděje na budoucnost. Vždyť šestý bod skautského zákona - *"Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských"* - je možné chápat právě v souvislostech nového humanismu, zaměřeného nejen na člověka jako jedince, ale i na člověka jako biologický druh, který se bez úzkých, vzájemně harmonických vazeb na své životní prostředí sám vylučuje ze společenství života na této, zatím ještě *"modré planetě"*.

Proto, má-li skaut vykonat alespoň jeden dobrý skutek denně, měl by to být především skutek *"ekologický"* (použiju-li tohoto výrazu, i když vím, že není zcela správný.)

Rejstřík

Adámek	87	Holinka	102	Loskatová, Olga ..	101
Akčila	100	Holub	3	Loulín	58
Albatros		Hořavková, Jarmila		Malínský, Zbyněk Dr.	
nakladatelství		...	102	.....	25
.....	25	Charvát "Medvěd" .	42,	Matějovský, Jan Doc.	
Alko	98	.....	104	.....	25
Bambule	99, 100	Illner, Jakub	104	Matějů	81
Bibi	98	Illner, Kuba	98	Mayer	81
Bor, Jaroslav	42	Illnerová, Líba ...	104	Mayerová	81
Brzák-Rus	51	Janka	106	Merta, Vladimír ..	102
Bucla	101	Jarbor	42	Měšýc	42
Bžoch "Vočko" ...	42	Jepice	97	Na dobré stopě	39
Catilina	40	Ježek "Schulhof" ..	33	Navrátil, Jiří	19
Cilka	104	Jitka	99	Navrátilová, Lucka	
Cvoček	103	Julio	40	... ..	104
Černoch	40	Kadlec, Radko PhDr.		Nechanský, Jaromír	
Černoušek	40, 42	.....	25	.....	44
Černý "Černoch" ..	42	Karlík	5	Neumann-Neklan, K. T.	
Český skaut	3	Karlík, Bóža	97	.....	25
Čtyřka	40	Kauka	40	Očko	40
Dlouhán	40	Kavánek	46	OOTJ	82
Doleček, Karel	97	Kiki	80	Opice	98
Doly	104	Kiko	98	Ouško	101
Dudková, Kateřina		Kislinger, Jaroslav ..	4	Pačesová, Petra ...	86
... ..	103	Knappová, Iva ...	107	Pánek, Josef	4
Ebr, Filip	104	Kolumkil	58	Pánková, Tereza ..	106
Fakir	40	Konopí	107	Pavelka	6
Filipová, Eva	101,	Körner	80	Pedro	2
102		Kozová	81	Pešek	100
Filipová, Hana ...	101	Krejčík "Woody"/"Pepan"		Píšťala	99
Frank, K. H.	25	.....	42	Plivník	104
Grizly	101	Kulinda	64, 104	Pohl	3
Grosmann, Jiří	92	Lang, Standa	55	Profa	40
Hauser, Svatopluk .	26	Ledererová, Hanka .	88,	Procházka	4
Hec, Láďa	33	89		Prousi	99
Herma	3, 4	LEPREZ	2	Průšová, Eva	102
Hojta	100	Límanová, Kritina		Přikrylová, Jana ...	98
		... ..	106		

Ptica	99	Suchý, Jiří	92	Vojtěch, Vojta	102
Rézka	106	Svoboda, Jaroslav ...	4	Vojtěchová, Zuzana	
Riki	40	Svoboda, Milan	2	.....	105
Robin	6	Šimánek	5, 93	Vorlický "Vorel" ...	42
Ropim	42	Šimek, Miroslav ...	92	Výborný	4
Řehák, Bohuslav prof.		Šlitr, Jiří	92	Wahl, Veleslav	44
.....	26	Šourek	6	Wallo, K. M.	25
Skoumal, Petr	102	Špalek	40	Weislová, Eva	86
Slůně	106	Špígl	97	Yško	98
Stáhlík, Jirka	40	Šťastný	5	Zachariáš, Jan	2
Stachová, Anna	86	Tudor	105	Zedníková	88
Starý	5	Ula	104	Zub	89, 90
Stibor	4	Vinařová, Míša	98	Zubejda	94
Stivín, Jiří	102	Vlnka	100	Žvejka	105
Stivínová, Zuzana		Vodňanský, Jan ...	102		
.....	106				

